MEMÒRIA DE LA INVESTIGACIÓ SOBRE EL PLA D'AVALUACIÓ DEL DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT 1997-2000

"DE LA METAAVALUACIÓ ALS NOUS PLANTEJAMENTS DE FUTUR"

AUTOR: SALVADOR PALLARÉS MARTÍNEZ
Lloc de treball: Inspecció d'Ensenyament (Baix Llobregat – Anoia)
E-mail: spallare@pie.xtec.es

SUPERVISIÓ: JOAN MATEO I ANDRÉS
Director del Gabinet d'Avaluació i Innovació Universitària
Universitat de Barcelona

Llicència d'estudis: Resolució de 4 de maig de 1999
CURS ESCOLAR 1999-2000

Una part molt important de les activitats s'ha realitzat amb la participació d'altres persones: inspectors formadors, caps d'estudis, inspectors avaluadors (avaluació externa), directors, professors dels centres, responsables de l'Administració, experts, etc.

Vull agrair:

Als inspectors que han participat, la seva valuosa contribució a l'hora de facilitar la negociació amb els centres i d'aportar informació i opinió des de la seva experiència; als equips directius i als professors dels 22 centres que han participat, aquests darrers en un nombre molt considerable (260 professors) i que, per raons d'espai, cito individualment en els documents originals (annexos).

Al Doctor Miguel Àngel Santos Guerra, de la Universitat de Màlaga, pels seus consells i orientacions durant la seva estada a Barcelona, el setembre de 1999, i per la seva gentilesa en enviar-me alguns dels seus treballs referits a la metaavaluació, els quals m'han estat molt útils, tant des del punt de vista conceptual com estratègic, a l'hora de plantejar la recerca.

A Jordi Colobrans, professor de la Universitat Ramon Llull de Barcelona, expert en eines de gestió del coneixement, per la seva col·laboració en el disseny i l'elaboració del programa informàtic "Programa d'avaluació de centres". Aquesta eina m'ha facilitat la gestió de la informació de la recerca i s'ha desvetllat com un prototip molt sòlid per desenvolupar un programa per gestionar l'avaluació de centres. Les intenses sessions de treball mantingudes amb ell m'han estat molt útils per familiaritzar-me amb els sistemes de gestió de base de dades.

Al Sr. Tomàs Sancristobal, subdirector general d'Inspecció, pels seus suggeriments a l'hora de centrar el camp de la investigació en l'avaluació de centres, tant pel que fa a l'autoavaluació com a l'avaluació externa que realitza la Inspecció d'Ensenyament.

A la Sra. Pepita Coromines, cap de secció d'avaluació de centres, per les seves aportacions per millorar els instruments de recollida d'informació.

En especial, vull agrair al Doctor Joan Mateu, director del Gabinet d'Avaluació i Innovació Universitària de la Universitat de Barcelona, que m'ha orientat i supervisat tot el treball, la seva predisposició per ajudar-me en tot moment. A ell li dec tot el plantejament metodològic. Sens dubte, les seves aportacions i el seu suport personal m'han orientat en el camí a seguir i m'han encoratjat per enfrontar aquest repte.

El treball que teniu a les vostres mans és el vostre treball, el de tots. A mi tan sols em resta el mèrit d'haver estat receptiu a tot allò que m'heu ensenyat i de recollir i explicar en aquesta memòria les vostres aportacions. Espero no haver-vos defraudat, és l'única manera que tinc per restituir-vos el que m'heu donat.

Inspectors que han participat en la recerca:

Agnés	*Gradaïlla*	*Joaquim*	*Núñez*
Alba	*Espot*	*Jordi*	*Salvadó*
Andreu	*Otero*	*Josep*	*Mitjà*
Angel	*Díez*	*Josep*	*Farré*
Antoni	*Capell*	*Josep*	*Serentill*
Antonio	*Pérez*	*Josep*	*Roig*
Blai	*Gasol*	*Jordi*	*Roca*
Blanca Neus	*Morán*	*Josep María*	*Serra*
Carles Enric	*García*	*Josep María*	*Vera*
Carles	*Quintana*	*José Miguel*	*Lucea*
Cinta	*Serres*	*Lucià*	*Nuñez*
Dolors	*Martínez*	*Manel*	*Solà*
Elisa	*Salsé*	*Margarida*	*Muset*
Fernando	*De Cea*	*María*	*Rodríguez*
Francesc	*Güell*	*María José*	*Sada*
Francesc	*Ponsatí*	*María Pilar*	*Sancho*
Francisco	*Ferrer*	*María Rosa*	*Mira*
Gerar	*Reiné*	*María Teresa*	*Piquer*
Imma	*Colom*	*Martí*	*Teixidó*
Imma	*Obiols*	*Pedro*	*Garrido*
Isabel	*Ribas*	*Rosa María*	*Rios*
Jesús	*Viñas*	*Rosa María*	*Santasusana*
Jesús	*González*	*Sosep Lluís*	*Sebastià*
Joan	*Baseiria*	*Teresa*	*Romeu*
Joan	*Salomó*	*Teresa*	*Cambra*
Joana	*Madurell*	*Teresa*	*Sala*

Centres que han participat en la recerca:

POBLACIÓ	***CENTRE***	***POBLACIÓ***	***CENTRE***
Barcelona	*CEIP Can Clos*	*Olot*	*CEIP Sant Roc*
Barcelona	*CEIP Josep M. Segarra*	*Bescanó*	*CEIP Dr. Sobrequés*
Sant Boi	*CEIP Barrufet*	*Tàrrega*	*CEIP Jacint Verdaguer*
Sant Boi	*CEIP Can Massallera*	*Miralcamp*	*CEIP Sant Miquel*
Sant Boi	*CEIP Marianao*	*El Catllar*	*CER Baix Gaià*
Sant Boi	*CEIP Montbaig*	*Reus*	*CEIP Dr. Alberich Casas*
Prat de Llobregat	*CEIPJosep Tarradellas*	*Tortosa*	*CEIP Ferreries*
Prat de Llobregat	*CEIP Menéndez Pelayo*	*Sabadell*	*CEIP Carme Simó*
Vilanova i la G.	*CEIP Barriada Tacó*	*Sabadell*	*CEIP Les Fontetes*
Vilanova i la G.	*CEIP L'Aragai*	*Sabadell*	*Centre Avenç*
Santa Coloma de G.	*CEIP Primavera*	*Matadepera*	*CEIP Ginesta*

ÍNDEX

0. PRESENTACIÓ 6
1. JUSTIFICACIÓ 8
2. PROCÉS SEGUIT EN LA RECERCA 11
2.1. MATERIALS FACILITADORS: PROGRAMA INFORMÀTIC 12
2.2. DISSENY DE LA RECERCA 15
Negociació i normes generals 16
Xarxa conceptual: continguts de la metaavaluació 18
Concreció del camp d'investigació i dels referents de qualitat 19
Metodologia 21
3. CONCLUSIONS DE LA INVESTIGACIÓ: RESUM, VALORACIÓ GLOBAL I RECOMANACIONS 23
3.1. ELS MODELS D'AVALUACIÓ EN ELS PAÏSOS EUROPEUS 23
(1a) CARACTERÍSTIQUES DELS MODELS D'AVALUACIÓ 23
3.2. LA FORMACIÓ I ELS MATERIALS PER A CAPS D'ESTUDIS, DURANT ELS TRES ANYS DEL PLA D'AVALUACIÓ 25
(2a) CONTINGUTS DEL PROGRAMA DE FORMACIÓ: TIPOLOGIA I ADEQUACIÓ (AV. INTERNA) 26
(2b) UTILITAT DE LES ESTRATÈGIES DE FORMACIÓ (AV. INTERNA) 29
(2c) INCIDÈNCIA DE LA FORMACIÓ (AV. INTERNA) 31
(2d) MATERIALS DE FORMACIÓ: TIPOLOGIA I UTILITAT (AV. INTERNA) 32
3.3. ELS PROCESSOS AVALUATIUS INTERNS: ELS PRINCIPIS, EL PLA D'AVALUACIÓ, LA GESTIÓ DE L'AVALUACIÓ I ELS RESULTATS 35
(3a) PRINCIPIS QUE CARACTERITZEN L'AVALUACIÓ (AV. INTERNA) 36
(3b) PLA D'AVALUACIÓ: CRITERIS DE CONCRECIÓ, ESTRATÈGIES ORGANITZATIVES I RECURSOS (AV. INTERNA) 38
(3c) GESTIÓ AVALUATIVA: ELEMENTS DEL DISSENY, TÈCNIQUES I DOCUMENT AVALUATIU (AV. INTERNA) 43
(3d) GESTIÓ AVALUATIVA: DESENVOLUPAMENT I FACTORS SOCIALS (AV. INTERNA) 47
(3e) GESTIÓ AVALUATIVA: RESULTATS (AV. INTERNA) 50
3.4. ELS PROCESSOS AVALUATIUS EXTERNS: ELS PRINCIPIS, EL PLA D'AVALUACIÓ I LA GESTIÓ DE L'AVALUACIÓ 52
(4a) PRINCIPIS QUE CARACTERITZEN L'AVALUACIÓ (AV. EXTERNA) 53
(4b) ADEQUACIÓ DELS OBJECTES, ESTRATÈGIES ORGANITZATIVES I RECURSOS (AV. EXTERNA) 56
(4c) GESTIÓ AVALUATIVA: ELEMENTS DEL DISSENY I TÈCNIQUES (AV. EXTERNA) 59
(4d) FUNCIONALITAT DE LA DOCUMENTACIÓ D'AVALUACIÓ (AV. EXTERNA) 63
(4e) GESTIÓ AVALUATIVA: DESENVOLUPAMENT I FACTORS SOCIALS (AV. EXTERNA) 64
Factors socials 65
(4f) GESTIÓ AVALUATIVA: RESULTATS (AV. EXTERNA) 66
4. PROPOSTA DE MODEL AVALUATIU PER GESTIONAR L'AVALUACIÓ DE CENTRE 70

La xarxa conceptual 70
El *"primer triangle"* (Què es vol avaluar?) 72
Els blocs d'informació clau (categories d'informació) de cada criteri d'avaluació 75
El *"segon triangle"*, que concreta la metodologia, és a dir, (COM avaluar) 75
El *"tercer triangle"* (Què s'ha de tenir en compte en el desenvolupament de l'avaluació?) 79
Les consideracions per a la reflexió de la pròpia avaluació (metaavaluació) 79
5. ANNEXOS: 81
6. BIBLIOGRAFIA: 84

PRESENTACIÓ

El document que presento recull una síntesi del treball realitzat i dels resultats de la recerca *De la metaavaluació a nous plantejaments de futur.* La recerca ha consistit a realitzar la metaavaluació del procés impulsat pel Departament d'Ensenyament en relació amb l'avaluació de centres, a partir de l'Ordre de 20 d'octubre de 1997, per la qual es regula l'avaluació de centres docents a Catalunya. S'ha pretès fer una anàlisi de l'estat de la qüestió al final del període del pla d'avaluació 1997-2000, situant-lo en un context més ampli que consideri altres propostes o models que s'estan aplicant en altres països europeus**.**

La recerca ha comportat la realització d'un seguit d'intervencions consistents en:
- La realització del projecte de recerca per presentar-lo a la convocatòria de llicència d'estudis.
- El disseny de la recerca i l'elaboració de materials facilitadors.
- La difusió i negociació amb els agents participants.
- El treball de camp consistent en la recollida de la informació.
- El tractament de la informació, l'elaboració de les conclusions i la redacció de la memòria.

En la present memòria es fa una síntesi del treball realitzat i es presenten les conclusions extretes a partir del tractament de la informació recollida en el treball de camp. La resta de la informació, per motius d'espai i per agilitar la lectura d'aquest document, s'inclou en sis documents annexos:

I. Projecte de llicència d'estudis
II. Referents teòrics: *Model d'avaluació en tres triangles* (MA3T), S. Pallarés 1998
III. Materials facilitadors: programa informàtic
IV. Disseny de la recerca i instruments de recollida d'informació
V. Processament de la informació realitzat pel programa informàtic
VI. Tractament de la informació i resultats
VII. Protocols de documents avaluatius (MA3T)

El contingut del present document s'estructura en sis apartats:
1. Justificació
2. Procés seguit en la recerca
3. Conclusions de la investigació: resum, valoració global i recomanacions
4. Proposta de model avaluatiu per gestionar l'avaluació de centre
5. Contingut dels annexos
6. Bibliografia

En la *"justificació"* es donen unes petites pinzellades sobre el paper de l'avaluació en el nostre sistema educatiu i es para atenció al període que s'obre a partir de 1997 amb l'impuls que el Departament Ensenyament dóna a l'avaluació de centres; es justifica també l'oportunitat de realitzar el present treball amb la finalitat d'aportar orientacions per als nous reptes del futur.

El punt referit al *"procés seguit en la recerca"* presenta, d'una banda, els materials facilitadors, en concret un programa informàtic per gestionar la informació de la recerca i dels processos d'autoavaluació que realitzen els centres, i, de l'altra, el disseny de la recerca, en el qual es concreten el camp d'investigació, els referents de qualitat per emetre valoracions i judicis i la metodologia de treball.

L'apartat tres, *"conclusions de la investigació",* recull els resums, les valoracions globals i les recomanacions. Aquesta informació s'organitza en diferents unitats d'anàlisi, les quals s'insereixen en els quatre objectius de la recerca:

1. Analitzar les propostes o models d'avaluació que s'apliquen en altres països europeus.
2. Analitzar i valorar el suport proporcionat pel Departament d'Ensenyament als centres, la formació i els materials per a caps d'estudis, durant els tres anys del pla d'avaluació 1997–2000.
3. Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius interns realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-00) del Departament d'Ensenyament.
4. Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius externs realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-00) del Departament d'Ensenyament.

En l'apartat cinc, *"proposta de model avaluatiu per gestionar l'avaluació de centre",* es presenta una metodologia, el model d'avaluació en tres triangles (MA3T*)* amb la finalitat de facilitar els processos d'avaluació.

Els apartats cinc i sis recullen respectivament una breu descripció del contingut dels annexos i la bibliografia.

1. JUSTIFICACIÓ

Al llarg d'aquest segle, el concepte i les finalitats de l'avaluació han anat evolucionant. El terme "avaluació" té diferents accepcions i dimensions, que reflecteixen un enriquiment que s'ha anat desenvolupant en el temps. La definició de J. Mateo ens serveix per situar-nos en un plantejament modern de l'avaluació educativa. Conceptualitza l'avaluació com:

"Un procés de recollida i d'anàlisi d'informació rellevant, per tal de descriure qualsevol faceta de la realitat educativa, de forma que faciliti la formulació de judicis sobre la seva adequació a un patró o criteri establert prèviament, com a base per a la presa de decisions". Joan Mateo (1995).

"Cal complementar l'anterior definició entenent que l'avaluació és també un procés generador de cultura avaluativa que implica: oferir visions no simplificadores de les realitats educatives, interpretar la informació des de tots els punts de vista dels agents implicats, establir diàlegs entre les parts, exercir una acció crítica, cercar el consens, dissenyar alternatives d'acció, prendre decisions i establir compromisos. Avaluar és, des d'aquesta perspectiva, el procés de submergir l'acció educativa en el context crític i enriquidor de la cultura avaluativa". Joan Mateo (1995).

L'avaluació, entesa així, es presenta com a mecanisme regulador, possiblement el mecanisme més important de què disposem per descriure, valorar i reorientar l'acció dels agents que operen en el marc d'una realitat educativa específica. Actualment, el paper més important de l'avaluació és activar els elements de millora per als centres i per a la qualitat de l'educació.

La visió retrospectiva del panorama educatiu d'aquest darrer quart de segle a Catalunya i també a Espanya ens mostra com han anat variant les necessitats i com s'ha avançat cap a nivells de qualitat superiors.

Passat el període en què la construcció i millora de centres educatius, la disminució de les ràtios i la disponibilitat de recursos didàctics i de metodologies adequades ha estat prioritari, s'ha centrat l'atenció en l'avaluació com a estratègia per a la millora de la qualitat de l'educació.

La consolidació dels factors de qualitat de les etapes anteriors, el creixement exponencial de la despesa pública dedicada a l'educació en aquests darrers vint-i-cinc anys, sense que aquest cost social hagi repercutit linealment en la millora de la qualitat de l'educació, i la creixent tendència a afavorir l'autonomia de centres, fan que l'avaluació es configuri com un element clau per millorar la qualitat educativa en termes d'eficiència i d'eficàcia: relació entre recursos i resultats i objectius i resultats, respectivament.

La LOGSE ha propiciat un context de gran dinamisme en el món educatiu. L'autonomia de centre, el currículum obert, les noves concepcions sobre l'aprenentatge, etc., fan encara més necessari disposar d'estratègies avaluatives potents per ajudar els centres a disposar d'informació rigorosa per compartir coneixement i valor sobre la seva pràctica, en base a prendre decisions més i més singulars i més ajustades a les necessitats emergents. La LOPAGCD preveu les intervencions i els agents que han d'implicar-se en l'avaluació del sistema educatiu i, en particular, de l'avaluació de centres. La Llei atribueix a la Inspecció d'Ensenyament i als centres educatius un lloc preeminent en aquesta tasca.

En l'escenari que acabem de dibuixar, els professors i els inspectors es veuen compromesos en la tasca difícil de l'avaluació de centres. Aquests professionals, però, quan escometen processos avaluatius rellevants, significatius i contextualitzats, han de fer front a dos handicaps: d'una banda, parteixen d'una experiència poc rica en aquesta activitat i, de l'altra, malgrat l'esforç fet fins ara, són necessaris més recursos i materials més adequats per facilitar aquesta tasca.

Per aquest motiu, cal cercar línies d'investigació que aportin als professionals estratègies metodològiques i materials adequats a les necessitats de l'avaluació de centres educatius.

En els darrers anys, han aparegut algunes metodologies (*Pla EVA, AUDOG, QUAFE, PEEC, VAQ, etc.*), les quals s'han aplicat amb més o menys continuïtat i amplitud, per donar resposta a les necessitats avaluatives dels centres educatius. En l'actualitat, s'apliquen també d'altres propostes, com, per exemple, el model "OFSTED" del Regne Unit o el "Model d'Avaluació de Control de Qualitat Europeu", que s'està assajant en alguns centres de països europeus i d'algunes comunitats de l'Estat espanyol, i també en centres de secundària a Catalunya. La contribució d'aquestes i d'altres metodologies, tan valuosa en alguns aspectes i millorable en d'altres, és un referent a considerar en qualsevol intent de fer noves aportacions en aquest camp.

Però la intervenció més significativa, històricament, en el nostre context, Catalunya, ha estat el pla d'avaluació del Departament d'Ensenyament 1997-2000, que ha mobilitzat una gran quantitat de recursos. Els inspectors i els professionals dels centres n'han estat els protagonistes més destacats.

La Inspecció d'Ensenyament, per realitzar l'avaluació externa prevista en el pla d'avaluació 1997–2000, ha elaborat 19 dissenys avaluatius: 15 de l'àmbit d'ensenyament/aprenentatge i 4 de l'àmbit organitzatiu, els quals han passat per un període de prova que ha permès afinar-los i incorporar propostes des de la perspectiva dels centres.

Pel que fa a l'autoavaluació de centres, el Departament d'Ensenyament ha optat per impulsar un procés obert, el qual ha permès que emergeixin diferents idees i propostes. L'opció ha estat impulsar un escenari participatiu que propiciï aportacions des de diferents perspectives: experts, centres experimentadors, Inspecció d'Ensenyament, centres receptors, etc., amb una orientació propera a la investigació participativa, en la qual tots aprenem de tots, aportant cadascú coneixements i experiència per avançar i esbrinar noves línies de treball en el futur.

La formació que ofereix el Departament d'Ensenyament i els materials editats han estat un bon recolzament per a aquest procés. Les experiències realitzades als centres, els processos avaluatius engegats, són una font de materials i d'experiència d'un gran valor, des de la perspectiva de la pràctica, que ens aporta informació sobre què és útil per a l'autoavaluació i en quines condicions és possible.

Aquest plantejament, més adequat per desenvolupar habilitats avaluatives i aprenentatge social i, per tant, per potenciar l'autonomia de centres, encara està en una fase d'estructuració. El primer pas s'ha donat en marcar les directrius de les polítiques del Departament d'Ensenyament pel que fa a l'avaluació de centres i, concretament, a l'autoavaluació (Ordre de 20 d'octubre de 1997, per la qual es regula l'avaluació dels centres docents sostinguts amb fons públics). El segon pas, consistent a ajudar els centres proporcionant-los formació específica, materials facilitadors i escenaris de reflexió i d'intercanvi, s'ha desenvolupat en un

escenari participatiu, d'una forma constructiva i enriquidora per a tothom, amb les aportacions dels diferents agents implicats: formadors (inspectors), centres experimentadors, experts, etc.

Cal recollir tota aquesta riquesa i fer-ne una síntesi, tenint en compte els elements que s'han revelat com a més valuosos pel que fa als referents teòrics, als dissenys elaborats per la Inspecció d'Ensenyament, als materials editats pel Departament d'Ensenyament, als continguts i a les estratègies de formació i als processos seguits: els de l'avaluació externa, realitzada per la Inspecció d'Ensenyament, i els de l'autoavaluació, realitzada pels centres mateix.

Aquesta tasca es pot considerar com un element de metaavaluació del primer pla d'avaluació, el resultat de la qual hauria de ser un punt de referència important per dibuixar les línies de continuïtat en el futur.

Ens aproparem a la realització d'aquesta recerca amb la premissa que cal defugir de les metodologies que tenen una orientació propera a l'enfocament cientificotècnic, atès que la tecnologia de l'avaluació està a les mans dels dissenyadors i, als professionals de l'educació, se'ls restringeix el seu paper a fer d'aplicadors. Està contrastat, en la literatura científica, que aquest enfocament no promou actituds favorables al canvi ni la implicació dels professionals; per tant, des de la nostra perspectiva, ens interessa aportar propostes per tal de:

- Aprofundir en orientacions flexibles adaptables als diferents contextos avaluatius. Els centres educatius, a més de ser diversos, evolucionen en el temps per la seva pròpia dinàmica i pels canvis generats pel sistema educatiu. Això és més rellevant en un context de centres autònoms: autonomia de gestió, currículum obert, etc.

- Apropar distàncies entre dissenyadors i aplicadors i potenciar les capacitats dels avaluadors per enfrontar amb èxit noves situacions d'avaluació rellevants i significatives en els seus contextos.

- Posar més èmfasi en aspectes relatius a la metodologia, al desenvolupament de l'avaluació i a facilitar l'autonomia dels professionals de l'educació en aquesta tasca, que no pas en aportar llistes d'indicadors, d'ítems i d'instruments exhaustius en models tancats.

- Desenvolupar eines i recursos tecnològics per facilitar la gestió de la informació. Això és fonamental perquè els avaluadors puguin descarregar-se de treballs mecànics que ocupen molt de temps i dedicar-se més als aspectes essencials de l'avaluació: la negociació per acordar les finalitats i els compromisos; el clima i la participació en el procés; la deliberació i la interpretació en les sessions d'avaluació; la justificació de les valoracions, judicis i propostes que recull l'informe; i la implicació per al canvi.

Les necessitats rauen en el fet d'avançar cap a un model d'autoavaluació aplicable als centres educatius, orientat fonamentalment a la millora, encara que sense excloure altres finalitats (coneixement, rendiment de comptes intern, etc.), que posi èmfasi en la cultura i en la competència dels avaluadors (que faciliti processos avaluatius significatius i contextualitzats) i que, a la vegada, garanteixi una avaluació funcional, tècnicament possible i rigorosa, que generi habilitats avaluatives (aprenentatge) i millora (creixement personal i institucional).

2. PROCÉS SEGUIT EN LA RECERCA

El procés seguit en la realització de la recerca s'ha estructurat en diferents fases:
- Elaboració de materials facilitadors (programa informàtic).
- Difusió i negociació amb els agents participants.
- Disseny: acotació del domini d'informació en què s'ha centrat la recerca, elecció de la metodologia i elaboració dels instruments per recollir i processar la informació.
- Treball de camp: recollida de la informació.
- Tractament de la informació i redacció de la memòria.

Si bé a nivell organitzatiu ha estat un encert establir unes fases que orienten les tasques a realitzar i la seqüència temporal, a la pràctica, no se n'ha produït una divisió taxativa. En el temps, aquestes fases, en alguns moments, s'han superposat i redefinit en funció de les necessitats.

La "difusió i apropiació" del pla de treball ha estat un element essencial per a l'èxit de la recerca. Una bona part dels agents que hi han participat (inspectors, formadors, equips directius dels centres i professors) s'havien plantejant, prèviament, la necessitat de reflexionar sobre l'adequació d'alguns aspectes del model d'avaluació. Amb tots ells, durant els dos primers anys d'aplicació del pla d'avaluació, vaig tenir la sort de poder compartir idees i experiències en aquest camp. Aquestes han estat el punt de referència principal a l'hora de plantejar la recerca. El treball de coordinació i col·laboració mantingut durant aquest temps ha facilitat molt, sens dubte, la participació i la implicació en la recerca dels professionals dels centres i dels inspectors.

La fase que segueix a la negociació, ***"planificació"***, s'ha centrat en el disseny de la recerca: l'elecció dels continguts a estudiar i dels criteris de qualitat per avaluar-los; els instruments de recollida i processament de la informació; les normes per aplicar-los; les estratègies organitzatives; i els recursos i materials facilitadors, especialment l'elaboració d'un programa informàtic.

El programa informàtic ha estat dissenyat, amb l'ajut d'un expert en bases de dades i gestió del coneixement, per donar resposta a dues finalitats:
a) Gestionar tota la informació de la present recerca.
b) En el futur, gestionar la informació de les avaluacions de centre.

Aquest treball ha constituït, per la seva laboriositat i complexitat, una part molt important de la recerca.

Les dues primeres fases, ***"difusió"*** i ***"planificació",*** la realització de les quals estava prevista en el primer trimestre del curs 1999-2000, s'han allargat fins al final del segon trimestre. El motiu ha estat la gran quantitat de temps que ha suposat l'elaboració i l'experimentació del programa fins que ha arribat a un nivell d'estabilització suficient per poder-lo utilitzar per part dels centres.

"El treball de camp" ha consistit en l'aplicació dels instruments per recollir la informació. S'han consultat les següents fonts d'informació:
- Documentals: documentació referida a propostes o models avaluatius que s'estan aplicant en contextos similars a Catalunya (biblografia, base de dades EURYDICE), materials elaborats pel Departament d'Ensenyament (llibres blaus) i altres materials utilitzats en la formació i, sobretot, produccions dels centres (experiències avaluatives realitzades). S'ha

consultat també l'informe elaborat per la Subdirecció General de la Inspecció, relatiu als resultats del primer curs d'aplicació de l'avaluació.

- Personals: inspectors formadors (avaluació interna), inspectors avaluadors (avaluació externa), directors, caps d'estudis i professors dels centres que han participat en la recerca.

Aquesta fase s'ha realitzat durant el segon i el tercer trimestres; la part corresponent a la recollida d'informació dels centres i dels inspectors, bàsicament en el tercer.

La darrera fase, ***" el tractament i la interpretació de la informació i la redacció de l'informe final (memòria)",*** s'ha realizat durant el curs 2000–2001.

2.1. MATERIALS FACILITADORS: PROGRAMA INFORMÀTIC

L'autoavaluació dels centres educatius ens permet tenir millor informació de la realitat educativa. Ens permet conèixer els resultats i les causes que els originen. La finalitat prioritària de l'avaluació és la comprensió i la transformació; en conseqüència, la millora de la nostra competència professional. Són, doncs, els professionals dels centres els qui han de prendre la iniciativa, els qui interpretin la singularitat del context i prenguin decisions relatives a "què avaluar", a "com avaluar", a "l'ús dels resultats de l'avaluació", etc. (S. Pallarés, 1998).

L'avaluació de centres és una activitat eminentment humana i comunicativa, una estratègia de reflexió que precisa de preguntes com: què "faig/fem", "per què", "quins resultats obtenim", "què podríem fer per millorar", etc. Aquest autoexamen per donar resposta a les preguntes anteriors ha de ser de naturalesa qualitativa, és a dir, s'ha d'interessar per les característiques i peculiaritats de les accions, per la naturalesa dels processos i la incidència que tenen en els resultats (J. Rue, 1998).

L'avaluació de centres entesa així i gestionada pels professionals de l'educació és un procés complex i minuciós, que requereix una acurada planificació i sistematització per garantir el desenvolupament i l'èxit de l'avaluació, amb un cost assumible pels professionals i les institucions.

Amb el propòsit de facilitar aquest procés, conjuntament amb Jordi Colobrans, professor de la Universitat Ramon Llull, expert en bases de dades per a la gestió del coneixement, vaig enfrontar-me a un dels reptes més interessants de la recerca. Això em va portar a fer un esforç per familiaritzar-me amb els sistemes de gestió de bases de dades i en el ventall de possibilitats que ofereixen. Per assolir els objectius, vam haver de crear un territori conceptual comú, un llenguatge que ens permetés comunicar qüestions tècniques i semàntiques sense haver de definir cada vegada els mateixos processos. Havíem de compartir una sèrie de coneixements propis de les nostres experiències respectives.

A priori, el problema semblava relativament senzill; la realitat, però, va ser una altra. A la pràctica, vam haver de fer front a les dificultats típiques que sorgeixen en crear solucions informàtiques originals. Utilitzo aquí el terme originals amb el sentit que ha estat una aplicació sense precedents i que, per tant, no disposàvem d'experiències prèvies en el mercat que ens poguessin orientar o que ens permetessin comparar i contrastar les nostres necessitats amb d'altres. En partir de zero, érem nosaltres qui creàvem el precedent.

Amb entrevistes successives, vam intentar concebre l'eina informàticament per, posteriorment, poder-li donar format digital. Al cap d'uns dies, la primera idea es va anar convertint en una estructura de sortida de dades que amagava un seguit d'operacions complexes i força entretingudes. Entendre les necessitats ens va portar a debatre el model d'avaluació, Model d'Avaluació en Tres Triangles "MA3T" (Salvador Pallarés, 1998), sobre el qual s'havia construït la idea, i a negociar les exigències del projecte amb les possibilitats de la informàtica. En aquest sentit, la lògica informàtica imposava uns protocols i unes cadenes lògiques que calia concretar per fer funcionar el sistema correctament; la qual cosa obligava a entendre el model des d'una perspectiva més àmplia, per poder aplicar els seus conceptes clau i articular-los en el programa informàtic per què facilitessin el resultat esperat.

El procés de creació de l'aplicació va ser molt inductiu i, a causa de la seva complexitat en les operacions d'introducció d'informació i, especialment, de la sortida creuada de dades (triangulació), el programa va avançar lentament. Van caldre moltes més hores de les previstes inicialment, tant pel que fa a la ideació, com al desenvolupament o a la optimització posterior del programa i de la interfície. Tècnicament parlant, la fase dels requeriments no va ser una fase separada de la resta, sinó un anar i venir continu sobre el procés, que no va ser lineal sinó circular. No consistia en passar d'una etapa a l'altra, sinó en donar voltes sobre el mateix circuit, però, en cada ocasió, amb una concepció més àmplia del sistema i, en conseqüència, amb més perspectiva per articular-ne la complexitat. Malgrat tot, el programa havia de semblar senzill i facilitar la interacció amb l'usuari, especialment pensant en els professionals dels centres, que tenen poc temps i moltes ocupacions. "La metodologia utilitzada va ser essencialment etnogràfica i participativa. El procés de construcció del programa va ser, de fet, la realització d'una etnografia densa que, a diferència de Geertz, no acaba en forma de llibre, sinó en forma de programa informàtic" (Jordi Colobrans, 2000).

El programa que hem dissenyat pretén donar resposta a aquestes necessitats. És una eina per facilitar la gestió de la informació, qüestió cabdal per assegurar l'èxit de l'avaluació. Facilita la sistematització de tota la gestió avaluativa; simplifica les tasques avaluatives mecàniques, evitant treball repetitiu i errors quan es trasllada informació a diferents llocs; realitza el tractament de la informació, presentant els resultats de forma sintètica i interpretable per facilitar allò que és consubstancial a l'avaluació: l'emissió de valoracions i judicis de valor compartit.

Ha passat per dues fases d'experimentació: la primera, consistent en provar el seu funcionament, carregant-li diferents avaluacions simulades, i la segona, la seva utilització per part dels centres per gestionar una de les **seves** avaluacions, i per mi mateix, per gestionar la informació del treball de camp d'aquesta recerca. En aquest últim cas, el programa ha superat la prova de gestionar una quantitat d'informació aproximadament 15 vegades superior que la de la mitjana dels dissenys utilitzats en l'avaluació de centres. Ha processat 32000 registres sense cap dificultat, comportant-se d'una manera estable; per tant, s'ha desvetllat com un prototip sòlid a partir del qual es pot dissenyar un programa potent i funcional per facilitar les avaluacions de centres. Amb aquesta finalitat, caldria afinar-lo a partir dels suggeriments aportats pels centres en la fase d'experimentació.

El programa segueix l'esquema de treball proposat en el model d'avaluació en tres triangles "MA3T". És un protocol interactiu que ofereix les següents possibilitats:

- Planificar coherentment l'acció avaluativa, garantint un procés avaluatiu sistemàtic i rigorós:
  - *Establir un planning del procés avaluatiu en què es contemplin les accions, els escenaris, els responsables, la temporització, etc.*

- *Elaborar i importar xarxes conceptuals.*
- *Formalitzar "què avaluar" (primer triangle): objecte, objectius i criteris/informació clau.*
- *Formalitzar la "metodologia" (segon triangle): fonts, instruments i normes i elaborar els instruments.*

- Contestar els instruments d'avaluació directament en el mateix programa.
- Processar la informació.
- Elaborar els informes.
- Gestionar la informació de tots els apartats que integren el document d'avaluació:
  - *Portada*
  - *Índex*
  - *Presentació*
  - *Normes generals*
  - *Planning de l'acció avaluativa*
  - *Xarxa conceptual*
  - *Què s'avalua*
  - *Metodologia i instruments*
  - *Informe d'avaluació*
  - *Metaavaluació*
  - *Pla d'intervenció*

- Arxivar tota l'activitat avaluativa (arxiu històric).
- Facilitar l'accés a les avaluacions realitzades anteriorment amb la possibilitat de disposar de qualsevol informació amb el format prèviament personalitzat.
- Elaborar l'informe final de curs escolar o de pla d'avaluació.

Per realitzar aquestes funcions, el programa disposa de dos menús: l'un, destinat a les persones encarregades de formalitzar els documents de gestió de l'avaluació, *"dissenyadors"* de l'avaluació, i l'altre, destinat a les persones que aporten informació, contestant els instruments d'avaluació, *"participants"*. La navegació pel programa es fa fent clic amb el ratolí damunt de la pestanya corresponent a cada pantalla de treball.

El ***menú dels planificadors*** està integrat per sis pestanyes que donen accés a les següents pantalles:
- Dades Escola: pantalla per introduir les dades generals del centre.
- Planning: pantalla per introduir el planning de l'avaluació en què es concreten les accions, els escenaris, els responsables, la temporització, etc.
- Xarxa Conceptual: pantalla per elaborar o importar la xarxa conceptual.
- Primer triangle: pantalla per introduir l'objecte (tema d'avaluació), els objectius i els criteris/informació clau.
- Segon triangle: pantalla per introduir les fonts, elaborar els instruments i concretar les normes d'aplicació.
- Documents d'avaluació: pantalla que dóna accés als submenús que gestionen el document d'avaluació i, en particular, els diferents informes. Des d'aquesta pantalla, s'accedeix també a la presentació o impressió de diferents informacions que es poden demanar al programa:

  Documents/Submenús:
  - *Índex*
  - *Presentació*

- *Normes generals*
- *Informe d'avaluació*
- *Metaavaluació*
- *Pla d'intervenció*

Documents/Presentacions, impressions:
- *Portada*
- *Índex*
- *Presentació*
- *Normes generals*
- *Planning*
- *Xarxa*
- *Primer triangle*
- *Segon triangle*
- *Instruments*
- *Resultats per objectius/criteris de les diferents fonts*
- *Informe*
- *Metaavaluació*
- *Pla d'intervenció*

- Informe Pla Avaluació: pantalla per introduir l'informe del pla d'avaluació.
- Ajuda: orientacions per a la utilització del programa.

El ***menú dels usuaris*** està integrat per dues pestanyes:
- Instruccions: pantalla que proporciona les instruccions als usuaris (persones que aporten la informació) per accedir i contestar els instruments.
- Instruments: pantalla que dóna accés als instruments de recollida d'informació (permet la seva impressió o bé genera còpies de l'instrument a l'ordinador perquè les persones consultades responguin directament al programa, estalviant la feina d'introducció posterior de la informació).

2.2. DISSENY DE LA RECERCA

El disseny de la recerca s'ha plantejat com una avaluació (metaavaluació del pla d'avaluació); per tant, s'han seguit les pautes per dissenyar una avaluació. S'ha considerat, com a model de referència per organitzar el disseny, l'esquema proposat a "MA3T" (vegeu annex 2). El disseny inclou:
- La presentació.
- La justificació.
- La negociació i les normes acordades amb els participants.
- El *planning* d'avaluació: tasques, àmbits, responsables i temporització.
- La concreció del camp d'investigació: xarxa conceptual en què ubicar la recerca i concreció de "què avaluar" (objectius i criteris).
- La metodologia i, en concret, els instruments per recollir la informació.

Per raons d'espai, solament s'inclou en aquesta memòria una síntesi dels elements del disseny més necessaris per facilitar la comprensió del procés i dels resultats de la recerca. Cal consultar la informació completa en un document original (annex IV: disseny de la recerca).

Negociació i normes generals

Han participat en la recerca una mostra de 22 centres de les set delegacions territorials de Catalunya.

Els centres i, per tant, els/les directors/es, els/les caps d'estudis i el professorat responen a una mostra qualificada. Han estat seleccionats pels/per les inspectors/es de les diferents delegacions territorials que han participat en la formació. El criteri ha estat escollir centres que s'han implicat en els processos d'autoavaluació i que, en la mesura possible, disposen de persones amb coneixements informàtics per facilitar els aspectes tecnològics de la recerca. Aquests centres, després d'un procés d'informació i negociació, han acceptat participar en la recerca.

La mostra de caps d'estudis i directors participants s'ha centrat en 20 caps d'estudis i 19 directors dels 22 centres que han participat en la recerca. Pel que fa a la mostra de professors, s'ha optat per demanar la participació voluntària del conjunt del professorat dels 20 centres dels caps d'estudis esmentats. El resultat de la participació ha estat molt alt. Concretament, han aportat informació 260 professionals d'un total de 300.

En el cas dels inspectors, s'han seleccionat a l'atzar 30 dels 40 inspectors que han participat en la formació durant els tres cursos del pla d'avaluació i 40 dels 185 inspectors que han participat en l'avaluació externa, procurant que hi hagi una representació equilibrada de les set Inspeccions Territorials de Catalunya. Per una qüestió d'operativitat, una bona part de la mostra dels inspectors formadors (avaluació interna) estant inclosos en la mostra dels inspectors avaluadors (avaluació externa).

La col·laboració dels centres ha consistit a avaluar el programa informàtic i a aportar informació relativa als processos d'avaluació realitzats durant el pla 1997–2000: els interns, realitzats pels centres, i els externs, realitzats per la Inspecció d'Ensenyament. En concret, s'han compromès a:

- Entrar un dels últims objectes d'avaluació al programa informàtic per posar-lo a prova. Les mancances i les propostes de millora aportades pels centres serviran per millorar el programa. L'objecte d'avaluació entrat al programa ha format part de la documentació per analitzar els processos realitzats pels centres.
- Respondre un qüestionari dirigit al cap d'estudis, el contingut del qual està referit a les ajudes externes que han rebut els centres en els darrers quatre anys per impulsar el pla d'avaluació interna i als processos d'avaluació interns realitzats pels centres.
- Respondre un qüestionari dirigit a tots els professors dels centres que participen en la recerca, el contingut del qual està referit als processos d'avaluació interns seguits pel centre.
- Respondre un qüestionari dirigit al director, el contingut del qual està referit als processos d'avaluació externa realitzats per la Inspecció d'Ensenyament.
- Realitzar una entrevista amb el director i amb el cap d'estudis d'una durada d'una hora, per contrastar, interpretar i aprofundir en els continguts dels qüestionaris amb valoracions desviades significativament.

Per facilitar la recerca, i com a conseqüència del seu resultat, els centres han disposat o disposaran en el moment adient de:

- El programa d'avaluació per gestionar llurs avaluacions.
- Un breu comentari verbal referit a l'objecte d'avaluació introduït al programa.
- Els resultats del processament dels qüestionaris contestats per llurs professors.

- Una còpia de la memòria, que es lliurarà al Departament d'Ensenyament, amb el plantejament, el desenvolupament i les conclusions generals de la recerca.
- La preferència per disposar de la nova versió del programa informàtic, en cas que es realitzi.

La col·laboració dels inspectors ha consistit a:
- Facilitar la negociació amb els centres.
- Respondre un qüestionari, referit a les ajudes externes que han rebut els centres en els darrers quatre anys per impulsar el pla d'avaluació interna i als processos de formació per desenvolupar-lo.
- Respondre un qüestionari, referit als processos d'avaluació externa de centres realitzada per la Inspecció d'Ensenyament.
- Realitzar una entrevista, d'una durada d'una hora i mitja aproximadament, per contrastar, interpretar i aprofundir en els continguts dels qüestionaris amb valoracions desviades significativament.

La concreció del camp d'investigació: xarxa conceptual per ubicar la recerca i concreció de "què avaluar" (objectius i criteris).

Per facilitar l'elaboració del disseny, el primer pas ha estat elaborar una xarxa conceptual relacionada amb el camp que es pretén investigar. La xarxa ha estat un plànol que ha permès visualitzar les possibles qüestions sobre les quals s'havia de centrar la recerca i ubicar-les en un marc interpretatiu interrelacionat. A partir de la xarxa, s'ha concretat ***"què avaluar"***: objectius i criteris d'avaluació (camp d'investigació i referents de qualitat).
La informació que cal per fer la recerca s'organitza per criteris (criteris categoritzats). Cada criteri genera un bloc d'informació, ***"bloc informació clau".*** Cada bloc d'informació clau genera un conjunt de preguntes (ítems), ***"preguntes clau",*** que a través dels instruments i llur aplicació generen informació rellevant per a la recerca. Cada bloc d'informació clau esdevé una unitat d'anàlisi en el moment d'emetre valoracions i judicis.

Tot seguit presento els elements més significatius de la ideació i de la metodologia: xarxa conceptual, concreció de què i de com avaluar. Els instruments de recollida d'informació i els instruments de processament de la informació s'inclouen en els annexos 4 i 6 respectivament.

Xarxa conceptual: continguts de la metaavaluació

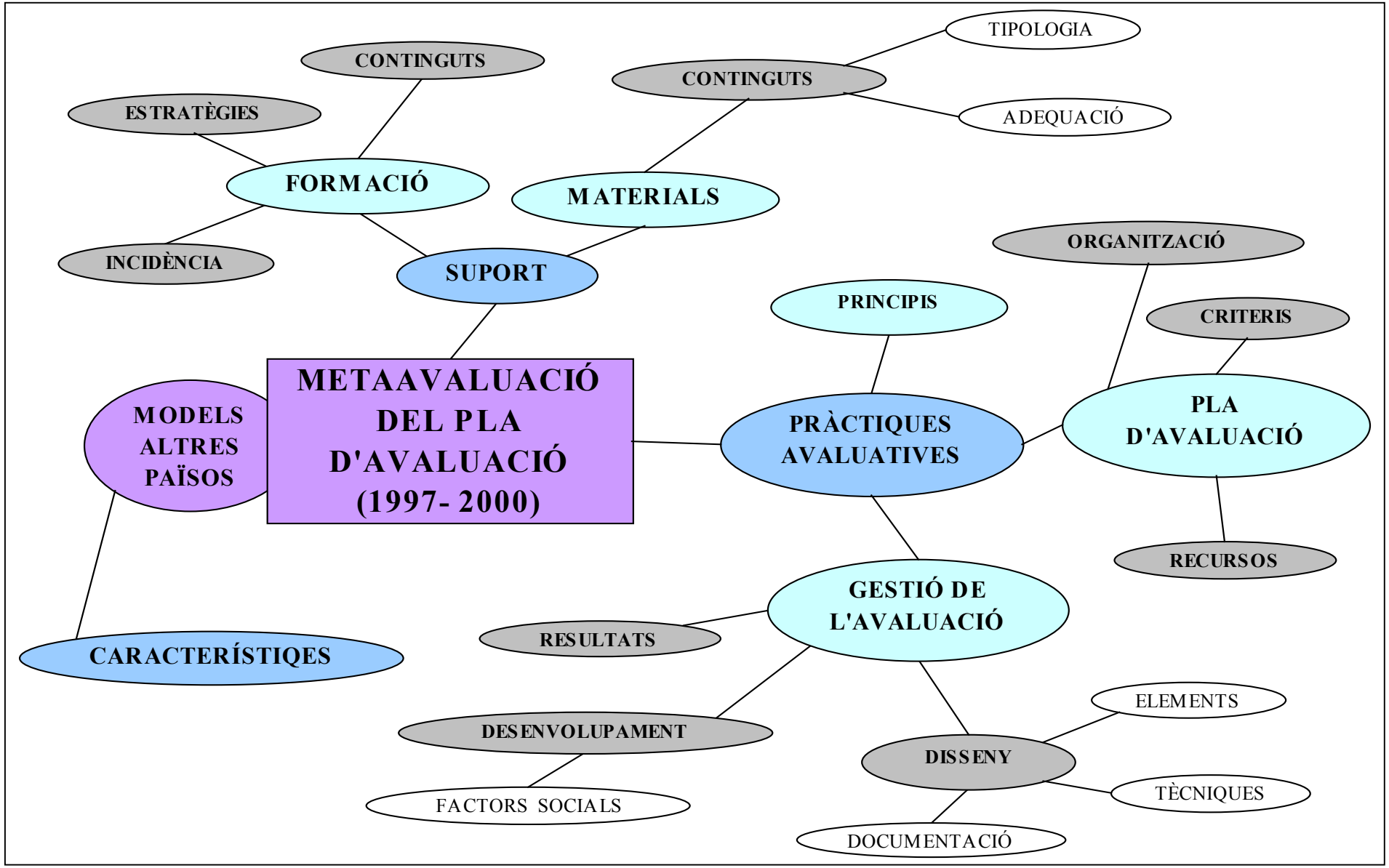

Concreció del camp d'investigació i dels referents de qualitat

OBJECTE: DE LA METAAVALUACIÓ ALS NOUS PLANTEJAMENTS DE FUTUR		
OBJECTIUS:	**CRITERIS D'AVALUACIÓ:**	**BLOCS D'INFORMACIÓ CLAU / UNITAS D'ANÀLISI:**
1. Analitzar les propostes o models d'avaluació que s'apliquen en altres països europeus	1a. Identificació de les característiques dels models d'avaluació dels diferents països europeus	(1a) Característiques dels models d'avaluació (països europeus)
2. Analitzar i valorar el suport proporcionat pel Departament d'Ensenyament als centres, la formació i els materials per a caps d'estudis, durant els tres anys del pla d'avaluació: ❑ Formació: - Continguts - Estratègies - Incidència ❑ Materials: - Contingut	2a. Identificació dels continguts del programa de formació i valoració de llur adequació 2b. Valoració de la utilitat de les estratègies de formació 2c. Valoració de la incidència de la formació en les pràctiques avaluatives dels centres 2d. Identificació dels continguts dels materials lliurats i valoració de llur utilitat	(2a) Continguts del programa de formació: tipologia i adequació (2b) Estratègies de formació: utilitat (2c) Incidència de la formació (2d) Materials de formació: tipologia i utilitat
2. Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius interns realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-00) del Departament d'Ensenyament: - Els principis - El pla d'avaluació - La gestió de l'avaluació	3a. Anàlisi i valoració, en el conjunt de pràctiques avaluatives, dels principis que caracteritzen l'autoavaluació de centres a Catalunya 3b. Anàlisi i valoració del pla d'avaluació 3c. Anàlisi i valoració dels elements del disseny, de les tècniques i de la documentació de l'avaluació 3d. Anàlisi i valoració del desenvolupament de l'avaluació i dels factors socials 3e. Anàlisi i valoració dels resultats obtinguts, tenint en compte els següents descriptors	(3a) Principis que caracteritzen l'avaluació interna (3b) El pla d'avaluació: criteris de concreció, estratègies organitzatives i recursos (av. interna) (3c) Gestió avaluativa: Elements del disseny, tècniques i document avaluatiu (av. interna) (3d) Gestió avaluativa: Desenvolupament i factors socials (av. interna) (3e) Gestió avaluativa: Resultats (av. interna)
4. Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius externs realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-00) del Departament d'Ensenyament: - Els principis - El pla d'avaluació - La gestió de l'avaluació	4a. Anàlisi i valoració, en el conjunt de pràctiques avaluatives, dels principis que caracteritzen l'avaluació externa de centres a Catalunya 4b. Anàlisi i valoració del pla d'avaluació 4c. Anàlisi i valoració dels elements del disseny i de les tècniques 4d. Valoració de la funcionalitat dels documents avaluatius, tenint en compte els següents aspectes 4e. Anàlisi i valoració del desenvolupament i els factors socials 4f. Anàlisi i valoració dels resultats obtinguts	(4a) Principis que caracteritzen l'avaluació externa (4b) Adequació dels objectes, estratègies organitzatives i recursos (av. externa) (4c) Gestió avaluativa: elements del disseny i tècniques (av. externa) (4d) Funcionalitat de la documentació d'avaluació (av. externa) (4e) Gestió avaluativa: desenvolupament i factors socials (av. externa) (4f) Gestió avaluativa: resultats (av. externa)

Metodologia

FONTS									BLOCS D'INFORMACIÓ CLAU
DC 1	DC 2	DC 3	DC 4	ISF	CEs	PR	IS	DR	
x									(1a) Característiques dels models d'avaluació (països eropeus)
	x			x	x				(2a) Continguts del programa de formació: tipologia i adequació (av. interna)
				x	x				(2b) Estratègies de formació: utilitat (av. interna)
				x	x				(2c) Incidència de la formació (av. interna)
				x	x				(2d) Materials de formació: tipologia i utilitat (av. interna)
		x		x	x				(3a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. interna)
					x	x			(3b) El pla d'avaluació: criteris de concreció, estratègies organitzatives i recursos (av. interna)
		x		x	x				(3c) Gestió avaluativa: Elements del disseny, tècniques i document avaluatiu (av. interna)
					x	x			(3d) Gestió avaluativa: Desenvolupament i factors socials (av. interna)
					x	x			(3e) Gestió avaluativa: resultats (av. interna)
			X				X	X	(4a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. externa)
							X	X	(4b) Adequació dels objectes, estratègies organitzatives i recursos (av. externa)
			X				X		(4c) Gestió avaluativa: elements del disseny i tècniques (av. externa)
			X				X		(4d) Funcionalitat de la documentació d'avaluació (av. externa)
DC1: DOCUMENTA. PAÏSOS EUROPEUS							X	X	(4e) Gestió avaluativa: desenvolupament i factors socials (av. externa)
DC2: DOC. SEMINARIS DE FORMACIÓ							X	X	(4f) Gestió avaluativa: resultats (av. externa)
DC3: DISSENYS DELS CENTRES DC4: DOC. AV. EXTERNA ISF: INSPECTORS FORMADORS									**INSTRUMENTS / NORMES**
CEs: CAPS D'ESTUDIS PR: PROFESSORS IS: INSPECTORS DR: DIRECTORS								QU12	QÜESTIONARI ALS "DR": recull informació relativa a l'avaluació externa. S'aplicarà als directors dels centres participants.
							PR11		PAUTA DE REGISTRE PER ENTREVISTA ALS "IS": recull informació relativa a l'avaluació externa. S'aplicarà a 7 inspectors d'àrees curriculars, 1 de cada territori.
							QU10		QÜESTIONARI ALS "IS": recull informació relativa a l'avaluació externa. S'aplicarà a 40 inspectors d'àrees curriculars (cinc o sis de cada Inspecció Territorial).
						QU9			QÜESTIONARI ALS "PR": recull informació relativa als processos avaluatius interns seguits pels centres. S'aplicarà a tots els professors dels 22 centres que participen en la recerca.
					PR8				PAUTA DE REGISTRE PER ENTREVISTA ALS "CEs": recull informació relativa a la formació i als processos d'autoavaluació interns. S'entrevistarà als caps d'estudi dels centres participants.
					QU7				QÜESTIONARI ALS "CEs": recull informació relativa a la formació i als processos avaluatius interns seguits pels centres. Es passarà als caps

							d'estudi dels centres participants.
				PR6			PAUTA DE REGISTRE PER ENTREVISTA ALS "ISF": recull la informació relativa a la formació i als processos avaluatius interns. S'entrevistarà a 7 formadors, un de cada territori.
				QU5			QÜESTIONARI PER ALS INSPECTORS FORMADORS ("ISF"): recull informació relativa a la formació i als processos avaluatius interns seguits pels centres. Es passarà als inspectors formadors.
			PA4				PAUTA PER ANALITZAR LA DOCUMENTACIÓ: s'analitzaran els documents d'avaluació externa i els informes.
		PA3					PAUTA PER ANALITZAR LA DOCUMENTACIÓ: s'analitzaran 22 dissenys, un de cada centre, d'una mostra qualificada (entre 2 i 4) de cada DT, elegits pels formadors dels territoris.
	PA2						PAUTA PER ANALITZAR LA DOCUMENTACIÓ: s'analitzarà la documentació dels seminaris d'avaluació: programacions, documentació per als formadors, llibres blaus, documentació preparada pels formadors ...
PA1							PAUTA PER ANALITZAR LA DOCUMENTACIÓ: s'analitzarà documentació referida a propostes i models d'avaluació en països europeus: base de dades EURIDICE, comenius (SELFEV), ...

3. CONCLUSIONS DE LA INVESTIGACIÓ: RESUM, VALORACIÓ GLOBAL I RECOMANACIONS

3.1. ELS MODELS D'AVALUACIÓ EN ELS PAÏSOS EUROPEUS

(1) Objectiu d'avaluació

Conèixer i analitzar les propostes o models d'avaluació que s'apliquen en altres països europeus.

Aquest objectiu pretén caracteritzar els models d'avaluació que fonamenten llurs pràctiques avaluatives. L'estudi d'aquest objectiu s'ha centrat en l'anàlisi de materials documentals (DC1): base de dades EURYDICE, programa Sòcrates–Comènius, "Selfev" (l'autoavaluació de centres educatius), Universitat Politècnica de Barcelona, i tesi doctoral d'Albet Arbós, "L'avaluació dels centres dins el sistema educatiu: una proposta de model integrador".

UNITATS D'ANÀLISI DE L'OBJECTIU 1

(1a) Característiques dels models d'avaluació

(1a) CARACTERÍSTIQUES DELS MODELS D'AVALUACIÓ

Aquesta unitat s'ha centrat en l'anàlisi de les característiques dels models d'avaluació que s'estan aplicant en els diferents països europeus. S'ha cercat informació de documentació (DC1), Pauta d'anàlisi PA1.

(1a) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Identificació de les característiques dels models d'avaluació dels diferents països europeus. Descriptors de referència:

- Contingut de l'avaluació:
  - Objectius alumnes
  - Resultats
  - Processos instructius
  - Organització/planif. escola
  - Objectius escola
  - Projecte d'establiment
- Finalitats de l'avaluació:
  - Eficàcia
  - Eficiència
  - Responsabilitat financera
  - Desenvolupament de models d'autoavaluació
  - Planificació de l'ensenyament
  - Millora de les capacitats d'avaluació
- Responsables:
  - Escola
  - Consell escolar
  - Equip de professors
  - Cada professor
- Informació … per a qui?
  - Pares
  - Comunitat
- Ajut exterior
- Control de la Inspecció

(1a) Resum, valoració global i recomanacions

Força països estan en procés d'implantació o de reforma dels continguts de l'autoavaluació de centres: Alemanya, Àustria, Bèlgica, Dinamarca, Escòcia, Finlàndia, Grècia, Irlanda i Suècia. La majoria d'aquests països estan immersos en un procés de descentralització i, d'aquesta

manera, ho constaten quan evoquen l'autonomia de centres o la seva *independència*; també s'hi afegeixen, a més, Espanya, Islàndia i Liechenstein. N'hi ha que esmenten com a causa la millora de la qualitat del sistema educatiu: Alemanya, Àustria, Dinamarca, Espanya, Finlàndia, Regne Unit, Holanda i Irlanda.

L'anàlisi de la documentació aporta les següents dades i valoracions en relació a les característiques dels models d'avaluació dels diferents països europeus:

a) Pel que fa als continguts d'aquesta autoavaluació, hi ha un grup de països que fa referència als objectius dels alumnes o de l'escola (Àustria, Escòcia, Espanya, Finlàndia, Islàndia, Noruega i Suècia). El grup més nombrós fa referència als resultats, a l'eficàcia: Àustria, Dinamarca, Escòcia, Finlàndia, Regne Unit, Grècia Holanda, Islàndia, Itàlia, Liechenstein i Luxemburg. Només quatre països parlen d'avaluar els processos: Àustria, Regne Unit, Holanda i Islàndia. Cinc països tenen entre els seus objectius avaluar l'organització de l'escola: Àustria, Espanya, Regne Unit, Noruega i Suècia. Finalment, són dos els que avaluen de forma genèrica el projecte d'establiment: Bèlgica (comunitat francesa) i França.

b) Respecte de les finalitats d'aquesta avaluació, la informació és força escassa. La que més sovinteja és la que fa referència a millorar les capacitats d'avaluació de l'escola mateix: Alemanya, Àustria, Escòcia, Finlàndia, França i Regne Unit.

c) Pel que fa a qui són els responsables d'aquesta avaluació, en bona lògica, és el centre, en conjunt, i aquesta és la resposta que més sovinteja; però hi ha excepcions, com ara Espanya i França, que especifiquen que és el consell escolar; com Alemanya i Irlanda, que diuen que és l'equip de professors, i com, finalment, Noruega, que defensa que és cada professor, considerat individualment.

d) Hi ha poca informació en relació a qui va dirigida la informació. Només el Regne Unit, Holanda i Islàndia especifiquen que va dirigida als pares; i a la Comunitat, Dinamarca i el mateix Regne Unit.

e) Alguns països especifiquen que reben ajut exterior per fer l'autoavaluació; és el cas de Bèlgica (comunitat francesa), Escòcia, França i Irlanda.

f) Alguns països tenen un control extern, per part de la Inspecció -Escòcia, Espanya, Irlanda- o no especifiquen qui ho fa (Finlàndia, Grècia, Islàndia i Portugal). Nomès Holanda i Luxemburg especifiquen que aquesta avaluació serveix per comparar escoles. Escòcia i Finlàndia la fan per crear cultura avaluativa. Finalment, només França especifica que dóna lloc a accions posteriors.

En resum, es pot dir que una bona part dels països europeus, el 50% d'un total de 20, es troben immersos en un procés d'implantació o de reforma dels continguts de l'autoavaluació. El mateix es pot dir de l'autonomia / descentralització. Hi ha una tendència a la descentralització (un 50% dels països), orientada en molts casos a la millora de la qualitat.

El contingut en què se centra predominantment l'avaluació en els diferents països és divers: objectius, resultats, processos, organització, i projecte de centre. Predominen els països que centren l'avaluació en els resultats. **Les finalitats de l'avaluació i per a qui s'avalua queden poc definides.** La responsabilitat de l'avaluació queda majoritàriament a les mans dels centres, encara que en alguns països reben ajuts externs i tenen un control per part de la Inspecció o per part d'altres agents externs.

3.2. LA FORMACIÓ I ELS MATERIALS PER A CAPS D'ESTUDIS, DURANT ELS TRES ANYS DEL PLA D'AVALUACIÓ

(2) Objectiu d'avaluació

Analitzar i valorar el suport proporcionat pel Departament d'Ensenyament als centres, la formació i els materials per a caps d'estudis, durant els tres anys del pla d'avaluació:

- Formació:
  - Continguts
  - Estratègies
  - Incidència
- Materials:
  - Contingut

Aquest objectiu pretén identificar i valorar els ajuts externs que han rebut els centres per incorporar a la seva gestió processos d'autoavaluació, concretant un pla d'avaluació a tres anys (1997-2000) i desenvolupant activitats d'autoavaluació orientades a la millora. En concret, pretén identificar i valorar els continguts, les estratègies, la incidència de la formació i els materials lliurats als centres i als caps d'estudis en els seminaris de formació.

L'estudi d'aquest objectiu s'ha centrat en els materials documentals elaborats pel Departament d'Ensenyament per facilitar els processos d'autoavaluació i en les activitats de formació permanent, els seminaris per a caps d'estudis, realitzats durant el curs 1997-2000. S'ha cercat informació de tres fonts: (DC2), documentació referida als materials lliurats en els seminaris, (ISF), opinió dels inspectors formadors i (CEs), opinió dels caps d'estudis que han rebut la formació.

Pel que fa a la mostra, en el cas dels inspectors formadors, s'han seleccionat a l'atzar 30 dels 40 inspectors/es que han participat en la formació durant els tres cursos del pla d'avaluació, procurant que hi hagi una representació equilibrada de les set Inspeccions Territorials de Catalunya. En el cas dels/de les caps d'estudis, la mostra s'ha centrat en 20 caps d'estudis dels 22 centres que han participat en la recerca. Pel que fa a la mostra de professors, s'ha optat per demanar la participació voluntària del conjunt del professorat dels 20 centres dels caps d'estudis esmentats. El resultat de la participació ha estat molt alt. Concretament han respost el qüestionari 260 professionals d'un total de 300. Els centres i, per tant, els/les caps d'estudis i el professorat, responen a una mostra qualificada. Han estat seleccionats pels inspectors/es de les diferents delegacions territorials que han participat en la formació. El criteri ha estat escollir centres que s'han implicat en els processos d'autoavaluació. Aquests centres, després d'un procés d'informació i negociació, han acceptat participar en la recerca.

Les estratègies i els instruments emprats en la recollida de dades han estat l'anàlisi de documentació (pauta d'anàlisi "PA3"), la consulta a persones per escrit (qüestionaris "QU5" i "QU7") i la consulta a persones verbalment (pautes de registre per entrevista "PR6" i "PR8"). Vegeu annex IV: Disseny de la recerca.

En el document de tractament de la informació, annex VI, les dades de les matrius de processament destacades en groc, negreta i subratllat sobrepassen el 30% de valoracions a la banda baixa, interval "gens, poc" en una escala de valoració (gens, poc, bastant, molt). D'acord amb la metodologia prevista en el disseny, per tal de conèixer i d'interpretar les causes d'aquests resultats, s'ha focalitzat la cerca d'informació qualitativa en aquests continguts, és a dir, que aquests valors s'han intentat explicar i interpretar a partir de la informació qualitativa procedent de les entrevistes.

La informació qualitativa procedent de les preguntes obertes dels qüestionaris s'ha categoritzat per tal de facilitar la reducció i la interpretació de la informació.

Per a cada objectiu s'han concretat un conjunt de criteris d'avaluació, que han estat els referents a l'hora de focalitzar la cerca d'informació i de valorar-la.

Cada criteri ha generat un bloc d'informació clau per gestionar la recollida d'informació i, cadascun d'aquests blocs d'informació, una unitat d'anàlisi per facilitar el tractament de la informació. El conjunt d'unitats d'anàlisi per a aquest objectiu és el següent:

UNITATS D'ANÀLISI DE L'OBJECTIU 2

(2a) Continguts de formació: tipologia i adequació
(2b) Estratègies de formació: utilitat
(2c) Incidència de la formació
(2d) Materials de formació: tipologia i utilitat

Tot seguit presentem el conjunt d'unitats d'anàlisi referides a aquest objectiu, organitzades segons el disseny previ, amb els següents apartats:

- Presentació de la unitat d'anàlisi
- Criteris d'avaluació
- Informació recollida en el treball de camp:
  - Informació quantitativa resultant de les valoracions dels inspectors formadors (ISF) i de les valoracions dels caps d'estudis (CEs) que han rebut la formació.
  - Informació qualitativa resultant de l'anàlisi de les valoracions fetes pels inspectors formadors (ISF) i pels caps d'estudis (CEs) en les preguntes obertes dels qüestionaris.
  - Informació resultant de l'anàlisi de la documentació (DC2), si s'escau.
  - Informació qualitativa resultant de les aportacions de les entrevistes amb els inspectors formadors (ISF) i amb els caps d'estudis (CEs).
- Resum, valoració global i recomanacions.

(2a) CONTINGUTS DEL PROGRAMA DE FORMACIÓ: TIPOLOGIA I ADEQUACIÓ (AV. INTERNA)

Aquesta unitat s'ha centrat en l'anàlisi del contingut del programa de formació i en la valoració de la seva adequació. S'insereix dins l'objectiu (2) i el criteri (2a). S'ha cercat informació dels inspectors formadors (ISF) i dels caps d'estudis (CEs) per escrit, instruments QU5 i QU7, i verbalment, instruments PR6 i PR8 respectivament. S'han analitzat també els programes i els materials de formació, instrument PA3.

(2a) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

2a. Identificació dels continguts del programa de formació i valoració de llur adequació:

- *Tipologia (descriptors de referència):*
  - Informació genèrica: pla d'avaluació, conceptes bàsics
  - Gestió avaluativa (elements, moments, agents...)
  - Tècniques de treball en grup
  - Recursos tecnològics
  - Altres
- *Adequació (valoració segons les percepcions dels participants):*

Interpretació i valoració dels resultats quan el percentatge de respostes "gens, poc" en una escala de valoració "gens, poc, bastant, molt" sigui superior al 30%.

(2a) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa procedent de les diferents fonts, obtinguda a partir de diferents tècniques (enquesta, entrevista i anàlisi de documentació), aporta les següents dades i valoracions:

Continguts del programa de formació

a) En els seminaris de formació s'han treballat els següents continguts:
   - Continguts relacionats amb informacions de tipus general sobre el pla d'avaluació, sensibilització, conceptes bàsics sobre avaluació...
   - Continguts relacionats amb la gestió avaluativa: diagnosi, planificació (pla d'avaluació, disseny, desenvolupament i metaavaluació d'activitats avaluatives).

   Entre el 95% i el 100% dels inspectors formadors i dels caps d'estudis valoren la presència d'aquests continguts en l'interval "bastant, molt".

b) No han estat prou treballats en els seminaris de formació els següents continguts:
   - **Els aspectes socials de l'avaluació** i, en concret, les tècniques per facilitar el procés i l'aprenentatge social (treball en equip...). El 70% dels inspectors formadors i el 45 % dels caps d'estudis han valorat, respectivament, en l'interval "gens, poc", la presència d'aquests continguts en els seminaris. Aquests aspectes no han estat considerats en profunditat en els materials orientadors per part dels inspectors formadors, per la qual cosa, han estat poc treballats i de forma desigual, segons les dinàmiques de cada seminari i les iniciatives dels diferents formadors.
   - **Els recursos tecnològics o informàtics** per facilitar les tasques de gestió de la informació (elaboració del document d'avaluació, processament de la informació, elaboració d'informes, etc.). El 93% dels inspectors formadors i el 90% dels caps d'estudis valoren respectivament en l'interval "gens, poc" la presència d'aquests continguts en els seminaris. Aquests continguts no han estat considerats ni en els programes de formació ni en els materials guia per als formadors.

   Altres continguts tractats en alguns seminaris:

c) Alguns inspectors formadors i caps d'estudis, en l'ítem "altres continguts treballats", esmenten continguts específics, que es poden incloure en els apartats considerats anteriorment:
   - (GA) **Gestió avaluativa:** instruments (autoinforme), disseny, metodologies, implementació de propostes de millora, esquemes de treball.
   - (AS) **Aspectes socials:** resistències, dinàmica de grups.
   - (A) **Altres:** bibliografia, concreció del pla.

   Exceptuant la implementació de millores, la resta d'informació és poc rellevant, perquè ja es troba inclosa en apartats anteriors.

d) El conjunt d'aportacions dels inspectors formadors i dels caps d'estudis indiquen que s'han trobat a faltar, en alguns seminaris, continguts referits a:
   - (EX) **Exemples:** aplicacions pràctiques, més models d'instruments.

- (GA) **Gestió de l'avaluació:** elaboració d'informes, metodologia i aplicació (elaboració d'instruments, proves), metaavaluació (aspectes pràctics, metaavaluació paral·lela).
- (EC) **Elements contextuals:** valoracions contextualitzades, continuïtat del PE i del PCC.
- (RI) **Recursos informàtics:** recollida sistemàtica d'informació, processament estadístic.
- (PI) **Pla d'intervenció:** ús de les propostes de millora, planificació i intervenció.
- (AS) **Aspectes socials:** aspectes emocionals, gestió de capacitats, introducció d'innovacions, dinamització, motivació per l'avaluació, dinàmica de grups, implicació progressiva, relacions amb la comunitat educativa, etc.
- (A) **Altres:** aprofundir en l'àmbit d'ens/apre., contextualització del treball en equip, estendre la cultura avaluativa als claustres, redacció eidètica (racionalitat).

e) El conjunt d'aportacions dels inspectors formadors i dels caps d'estudis apunten que caldria treballar, en el proper pla d'avaluació, els següents continguts:
- (EX) **Exemples:** més models i dissenys.
- (GA) **Gestió de l'avaluació:** metaavaluació (rendibilitat dels resultats), selecció d'objectius, elaboració d'instruments (elaboració de proves), elaboració d'informes, sistematització del procés, continguts específics de l'objecte d'avaluació.
- (RI) **Recursos informàtics:** aplicació de noves tecnologies, processament estadístic.
- (PI) **Pla d'intervenció:** avaluació com a procés per a la millora, planificació i intervenció.
- (AS) **Aspectes socials:** dinàmiques internes, dinàmica de grups, lideratge, comunicació.
- (AI) **Aspectes integradors:** connexió interna/externa.
- (A) **Altres:** assessorament específic (sobre el contingut de l'avaluació) en el moment de dissenyar, materials publicats, continguts d'ens/apre., informació cultural intel·lectual de base, gestió de recursos, anàlisi de resultats de proves.

Adequació dels continguts del programa:

f) La informació quantitativa mostra que les valoracions sobre l'adequació dels continguts del programa correlacionen amb una menor o major presència d'aquests continguts en els seminaris. Els continguts més ben valorats, entre el 90% i el 100% en l'interval "bastant, molt", són els que fan referència a:
- Informació genèrica: pla d'avaluació, conceptes bàsics, etc.
- Gestió avaluativa: disseny, desenvolupament, metaavaluació.

Els continguts pitjor valorats, entre el 47% i el 85% en l'interval "gens, poc", són els que fan referència a:
- Aspectes socials (tècniques de treball en grup...).
- Recursos tecnològics: informatització...

Globalment, es pot dir que, en els tres anys del pla d'avaluació, la formació ha estat una estratègia clau per sensibilitzar i potenciar la competència i les habilitats dels professionals per encarar l'avaluació d'una manera més tècnica i rigorosa, és a dir, més qualificada. S'ha de continuar, però, recolzant els centres amb recursos i formació, tant pel que fa a l'ampliació de continguts com a l'extensió de la formació al màxim possible de persones de l'equip docent (coordinadors de cicle, comissions, membres del claustre, etc.).

A l'inici d'aquesta segona fase de formació, cal aportar conceptes, principis, procediments i recursos tecnològics en funció de les necessitats de cada context, i després mantenir el suport i l'assessorament adequats durant un temps, de manera que es pugui sistematitzar la formació «en cascada», que es realitza espontàniament als centres a partir dels nuclis impulsors de l'autoavaluació. Cal un període dilatat de temps per avançar a poc a poc en la cultura de l'autoavaluació.

De la conjunció de les aportacions dels participants referides a "continguts que s'han trobat a faltar" i "continguts que caldria treballar en un proper pla d'avaluació", es conclou que:

- Cal continuar aprofundint i consolidant alguns continguts de tipus tècnic, referents a la gestió de l'avaluació i al pla d'intervenció en funció de les necessitats de cada context (seminari, centre, grup de treball, etc.). Cal parar atenció a la metaavaluació.
- Treballar amb profunditat continguts relacionats amb els aspectes socials de l'avaluació.
- Facilitar als centres materials adaptables i recursos informàtics per agilitzar els aspectes més mecànics dels processos avaluatius, de manera que s'optimitzi el temps, per poder emprar-lo en les activitats més potents des del punt de vista del canvi: els processos deliberatius i els processos d'implementació.

En tota la intervenció externa als centres cal posar èmfasi en facilitar, agilitzar l'avaluació, destacant-ne el caràcter mediàtic. Cal parar una especial atenció a l'enfocament globalitzador i contextualitzador. L'avaluació és una eina al servei del projecte de centre. Els centres "autònoms" són bombardejats i desarticulats sistemàticament amb diferents propostes externes. Cal tenir molta cura que l'avaluació no tingui aquest paper, que no sigui una feina més, la moda o la manera de tenir els centres ocupats i estressats, en lloc de ser una eina, una estratègia de reflexió per a la millora.

(2b) UTILITAT DE LES ESTRATÈGIES DE FORMACIÓ (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén identificar i valorar les estratègies emprades en els seminaris de formació als caps d'estudis. S'ha cercat informació dels inspectors formadors, (ISF) i dels caps d'estudis (CEs) per escrit, instruments QU5 i QU7, i verbalment, instruments PR6 i PR8.

(2b) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Valoració de la utilitat de les estratègies de formació:

- *Estratègies de referència:*
  - Sessions expositives (introducció i consolidació de conceptes)
  - Estudi de casos (anàlisi i debat per grups amb l'ajut de materials)
  - Realització de treballs per grups (simulacions) i posada en comú
  - Estudi per grups dels treballs realitzats pels centres
  - Presentació d'experiències (centres experimentadors)
  - Jornades d'intercanvi

- *Valoració segons les percepcions dels participants:*
  Interpretació i valoració dels resultats quan el percentatge de respostes "gens, poc" en una escala de valoració "gens, poc, bastant, molt" sigui superior al 30%.

(2b) Resum, valoració global i recomanacions

La reflexió sobre les dades quantitatives de les diferents fonts (angulació), l'anàlisi de la informació qualitativa corresponent a les respostes obertes dels qüestionaris i la informació més afinada obtinguda a partir de les entrevistes aporta les següents informacions, valoracions i judicis:

Utilitat de les estratègies de formació

a) Hi ha coincidència entre els inspectors formadors i els caps d'estudis en el fet que les estratègies més útils emprades en els seminaris de formació han estat:
   - Sessions expositives (introducció i consolidació de conceptes).
   - Realització de treballs per grups (simulacions i posada en comú).

   Els uns i els altres valoren la utilitat d'aquestes estratègies entre el 80% i el 97% en l'interval "bastant, molt".

b) Hi ha discrepància entre els inspectors formadors i els caps d'estudis respecte de la utilitat de les següents estratègies de formació:
   - Estudi de casos (anàlisi i debat per grups amb l'ajut de materials).
   - Estudi per grups dels treballs realitzats pels centres.
   - Presentació d'experiències (centres experimentadors).
   - Jornades d'intercanvi (intercanviar les produccions dels centres).

   Mentre que els inspectors formadors valoren la utilitat d'aquestes estratègies entre el 83% i el 100% en l'interval "bastant, molt", els caps d'estudis les valoren entre 30% i el 40% en l'interval "gens, poc". La triangulació aquí ens aporta diferents percepcions: els formadors han tendit a valorar en conjunt millor les estratègies de formació que els caps d'estudis. Aquest nivell de percepció diferent pot ser degut al fet que aquestes estratègies, en opinió dels caps d'estudis, s'han treballat poc en els seminaris.

Altres estratègies emprades

c) Els inspectors formadors i els caps d'estudis esmenten com a altres estratègies utilitzades en els seminaris, no incloses en els apartats anteriors, les següents:
   - Estudi de projectes realitzats pels centres.
   - Pàgina web amb exemples.
   - Sessions de treball amb l'equip de formadors.
   - Plafons d'opinió. Temes d'ampliació.
   - Assesorament al centre (directe).

Estratègies més adequades per continuar la formació en el futur

d) Les aportacions dels inspectors formadors i dels caps d'estudis apunten les següents estratègies com les més adequades per emprar en la formació futura:
   - (TX) Treball en xarxa: estratègies orientades a facilitar recursos per als centres (creació de materials, seminaris temàtics per a la creació d'instruments, intercanvis, treball conjunt d'escoles...).
   - (FZ) Formació de zona: assessorament a centres, seminaris de zona i grups de treball.
   - (A) Altres: directors pedagògics, formació intensiva als nous caps d'estudis, estratègies de traspàs a la resta del professorat, conferències, estudi de casos, continuació de grups de treball amb objectes definits.

Globalment, s'ha de dir que, en el conjunt dels seminaris d'avaluació, s'ha utilitzat un ventall d'estratègies de formació ampli i divers; malgrat tot, unes s'han utilitzat més que d'altres. En el futur, s'ha de donar prioritat a les estratègies que facilitin el treball cooperatiu per elaborar recursos pràctics per als centres, "treball en xarxa". Aquesta tasca s'ha de realitzar en l'àmbit territorial, aprofitant els recursos que ofereixen els plans de formació de zona.

(2c) INCIDÈNCIA DE LA FORMACIÓ (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén identificar i valorar la incidència de la formació per potenciar les pràctiques avaluatives als centres. L'estudi s'ha centrat en les aportacions realitzades pels inspectors formadors (ISF) i els caps d'estudis (CEs), tant per escrit, instruments QU5 i QU7, com verbalment, instruments PR6 i PR8.

(2c) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Valoració de la incidència de la formació en les pràctiques avaluatives dels centres, tenint en compte els aspectes següents:

- Predisposició favorable de l'equip docent vers l'avaluació
- Concreció i aprovació del pla d'avaluació
- Elaboració de dissenys avaluatius
- Aplicació de proves
- Creixement de la cultura avaluativa (treball en equip, deliberació, debat, consideració de diferents visions, consens, etc.)
- Potenciació de la participació
- Diagnosi de necessitats i problemes
- Introducció de millores al centre

Valoració segons les opinions dels participants:
Interpretació i valoració dels resultats quan el percentatge de respostes "gens, poc" en una escala de valoració "gens, poc, bastant, molt" sigui superior al 30%.

(2c) Resum, valoració global i recomanacions

La informació aportada pels inspectors formadors i pels caps d'estudis constata que la formació ha tingut molta incidència en els centres.

a) La formació ha facilitat:

- La predisposició favorable de l'equip docent vers l'avaluació.
- La concreció i aprovació del pla d'avaluació.
- L'elaboració de dissenys avaluatius.
- L'aplicació de proves.
- El creixement de la cultura avaluativa (treball en equip, etc).
- La diagnosi de necessitats i problemes del centre.
- La introducció de millores al centre.

Les valoracions d'aquests aspectes per part dels inspectors formadors i dels caps d'estudis es troben entre el 77% i el 100%. Cal matisar, però, l'últim aspecte, "la introducció de millores al centre", ja que, mentre que el 90% dels caps d'estudis el valora en l'interval "bastant, molt", el 33% dels inspectors formadors el valora en l'interval "gens, poc".

b) Els aspectes en què ha incidit menys la formació als centres són els referits a la participació:

- El 40% dels inspectors formadors i el 35% dels caps d'estudis valoren en l'interval "gens, poc" la incidència de la formació en "una major participació dels professors en les decisions del centre".
- El 97% dels inspectors formadors i el 65% dels caps d'estudis valoren en l'interval "gens, poc" la incidència de la formació en la "millora de la participació de les famílies".

Els participants, especialment els inspectors formadors, esmenten, també, com a altres aspectes en què ha incidit la formació:

- La potenciació d'una cultura de reflexió acció dels professionals.
- El canvi de percepció sobre l'avaluació, com a estratègia de millora i no tant de control.

En llur opinió, la formació ha contribuït també a revaloritzar el paper del cap d'estudis, a potenciar l'intercanvi d'experiències entre els centres i a facilitar la supervisió dels centres per part dels inspectors.

En resum, la formació ha desenvolupat un paper molt important, ha tingut una incidència notable en l'impuls dels processos avaluatius dels centres. Ha incidit directament sobre els caps d'estudis, que han estat, en general, els qui han fet el traspàs als claustres i els qui han mobilitzat els processos interns. Malgrat tot, aquesta incidència no ha contribuït a millorar la participació dels professionals en les decisions del centre i encara menys a millorar la participació de les famílies.

S'han de considerar els tres anys del primer pla d'avaluació com un moment inicial d'un procés que ha de continuar al llarg del temps. En aquest moment inicial, les prioritats han estat l'aprenentatge i l'aplicació d'avaluacions senzilles. En el futur, els centres hauran de realitzar un plantejament de l'avaluació tècnicament més rigorós, aplicant tècniques de triangulació, i més participatiu.

(2d) MATERIALS DE FORMACIÓ: TIPOLOGIA I UTILITAT (AV. INTERNA)

Per tal de recolzar el procés formador, el Departament d'Ensenyament ha editat una documentació, els "llibres blaus". Aquesta documentació s'ha enriquit amb materials elaborats pels formadors (inspectors i centres experimentadors) i per les aportacions dels centres mateix, en les sessions d'intercanvi. La unitat pretén identificar la tipologia del contingut d'aquests materials i valorar-ne la utilitat. La recerca d'informació s'ha focalitzat en les aportacions dels inspectors formadors (ISF), instruments QU5 i PR6, i en les aportacions dels caps d'estudis (CEs), instruments QU7 i PR8.

(2d) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Identificació dels continguts dels materials lliurats i valoració de llur utilitat:

- Descriptors d'anàlisi:
  - Informació genèrica: pla d'avaluació, conceptes bàsics
  - Gestió avaluativa (elements, moments, agents...)
  - Tècniques de treball en grup
  - Recursos tecnològics
  - Altres
- Materials d'anàlisi: llibres blaus i altres materials.

Interpretació i valoració dels resultats quan el percentatge de respostes "gens, poc" en una escala de valoració "gens, poc, bastant, molt" sigui superior al 30%.

(2d) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa procedent de les diferents fonts, obtinguda a partir de diferents tècniques (enquesta, entrevista), aporta les següents dades i valoracions en relació a la tipologia dels continguts dels materials lliurats i a llur utilitat:

Continguts dels materials lliurats

a) En els materials lliurats pel Departament d'Ensenyament, s'inclouen continguts relacionats amb les següents tipologies:
   - Continguts relacionats amb informacions de tipus general sobre el pla d'avaluació, sensibilització, conceptes bàsics sobre avaluació,...
   - Continguts relacionats amb la gestió avaluativa: diagnosi, planificació (pla d'avaluació, disseny, desenvolupament i metaavaluació d'activitats avaluatives).

Els inspectors formadors i els caps d'estudis valoren la presència d'aquests continguts en els materials lliurats entre el 90% i el 97% en l'interval "bastant, molt".

b) Els materials no inclouen suficients continguts en relació a:
   - Els aspectes socials de l'avaluació i, en concret, les tècniques per facilitar el procés i l'aprenentatge social (treball en equip...). El 80% dels inspectors formadors i el 75% dels caps d'estudis han valorat, respectivament, en l'interval "gens, poc", la presència d'aquests continguts en els materials.
   - Els recursos tecnològics o informàtics per facilitar les tasques de gestió de la informació (elaboració del document d'avaluació, processament de la informació, elaboració d'informes, etc.). El 97% dels inspectors formadors i el 95% dels caps d'estudis valoren, respectivament, en l'interval "gens, poc", la presència d'aquests continguts en els materials lliurats.

Utilitat dels materials lliurats

Les valoracions referides a la utilitat dels materials lliurats són diverses, segons els diferents materials i les fonts informants, els inspectors formadors i els caps d'estudis:

c) Hi ha coincidència entre els inspectors formadors i els caps d'estudis en destacar la utilitat dels següents materials:
   - Llibres blaus: condicions generals.
   - Llibres blaus: atenció i seguiment de l'alumnat.
   - Llibres blaus: orientacions per a l'autoinforme i l'elaboració de proves.
   - Llibres blaus: proves de les diferents àrees.
   - Materials elaborats o aportats pels formadors.
   - Materials elaborats o aportats pels centres experimentadors.

Les valoracions dels uns i dels altres oscil·len entre el 75% i el 100% en l'interval "bastant, molt".

d) Hi ha coincidència en valorar en menor grau la utilitat del material:
   - "Llibres blaus: desenvolupament de l'acció docent"

.

El 37% dels inspectors formadors i el 35% dels caps d'estudis el valoren en l'interval "gens, poc".

e) Altres materials són menys valorats pels inspectors formadors que pels caps d'estudis:
   - Llibres blaus: l'autoavaluació.

- Llibres blaus: estructura funcional i gestió de l'acció educativa.
- Llibres blaus: desenvolupament de l'acció docent.
- Llibres blaus: procés d'avaluació de l'alumne.
- Llibres blaus: exemples de dissenys avaluatius.
- Materials elaborats i intercanviats pels centres del vostre seminari.

Les valoracions dels inspectors formadors en relació a la utilitat d'aquests materials oscil·len entre el 30% i el 50% en l'interval "gens, poc", mentre que les valoracions dels caps d'estudis estan compreses entre el 75% i el 90% en l'interval "bastant, molt".

f) El conjunt d'aportacions dels inspectors formadors i dels caps d'estudis indiquen que s'han trobat a faltar, en els materials lliurats, continguts referits a:
   - (EX) Exemplificacions: exemplificacions de centres, models i instruments diversos, exemples d'informes, exemples de l'àmbit d'ens/apre., relació de materials del mercat.

   - (GA) Gestió de l'avaluació: metodologia, metaavaluació.
   - (RI) Recursos informàtics: exemples concrets editats en suport informàtic per facilitar els aspectes mecànics del procés avaluatiu, programes informàtics per tabular dades.
   - (AS) Aspectes socials: tècniques de grup.
   - (A) Altres: elaboració, aplicació i interpretació avaluativa dels instruments.

Globalment, el conjunt de materials aportats als centres ha complert una funció informativa i formativa molt important. És cert també, però, que alguns materials no han estat tan útils com d'altres.
En el futur, cal aportar materials de formació amb continguts referits a alguns aspectes tècnics, metodologia i metaavaluació i, sobretot, amb continguts facilitadors, aspectes socials de l'avaluació. Cal destacar també la demanda de materials pràctics, exemplificacions. Aquests materials haurien d'informatitzar-se, de manera que permetessin una fàcil adaptació al centre i facilitessin la gestió de la informació, la recollida, el processament automàtic, l'elaboració d'informes, etc.

3.3. ELS PROCESSOS AVALUATIUS INTERNS: ELS PRINCIPIS, EL PLA D'AVALUACIÓ, LA GESTIÓ DE L'AVALUACIÓ I ELS RESULTATS

(3) Objectiu d'avaluació

Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius interns realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-2000) del Departament d'Ensenyament:

- Els principis.
- El pla d'avaluació.
- La gestió de l'avaluació.

Aquest objectiu pretén identificar i valorar els processos avaluatius interns realitzats pels centres durant els tres anys del pla d'avaluació (1997-2000). En concret, pretén identificar i valorar els principis del model emprat, el pla d'avaluació, la gestió de l'avaluació i els resultats obtinguts pels centres.

L'estudi d'aquest objectiu s'ha centrat en les pràctiques avaluatives realitzades pels centres. S'ha cercat informació de quatre fonts: (DC3), produccions realitzades pels centres, (ISF), inspectors formadors, (CEs), caps d'estudis que han rebut la formació i que han estat els principals impulsors dels processos interns, i (PR), professors.

Pel que fa a la mostra, en el cas dels inspectors formadors, s'han seleccionat a l'atzar 30 dels 40 inspectors/es que han participat en la formació durant els tres cursos del pla d'avaluació, procurant que hi hagi una representació equilibrada de les set Inspeccions Territorials de Catalunya. En el cas dels/de les caps d'estudis, la mostra s'ha centrat en 20 caps d'estudis dels 22 centres que han participat en la recerca. Pel que fa a la mostra de professors, s'ha optat per demanar la participació voluntària del conjunt del professorat dels 20 centres dels caps d'estudis esmentats. El resultat de la participació ha estat molt alt. Concretament han aportat informació 260 professionals d'un total de 300. Els centres i, per tant, els/les caps d'estudis i el professorat responen a una mostra qualificada. Han estat seleccionats pels inspectors/es de les diferents delegacions territorials que han participat en la formació. El criteri ha estat escollir centres que s'han implicat en els processos d'autoavaluació. Aquests centres, després d'un procés d'informació i negociació, han acceptat participar en la recerca.

Les estratègies i els instruments emprats en la recollida de dades han estat l'anàlisi de les produccions realitzades pels centres (pauta de registre d'informació PR7), la consulta a persones per escrit (qüestionaris QU5, QU7 i QU9) i la consulta a persones verbalment (pauta de registre per entrevista PR7 i PR8). Vegeu annex X Instruments.

En el document de tractament de la informació, annex VI, les dades de les matrius de processament destacades en groc, negreta i subratllat sobrepassen el 30% de valoracions a la banda baixa (gens, poc) en una escala de valoració (gens, poc, bastant, molt). D'acord amb la metodologia prevista en el disseny, per tal de conèixer i d'interpretar les causes d'aquests resultats, s'ha focalitzat la cerca d'informació qualitativa en aquests continguts, és a dir, que aquests valors s'han intentat explicar i interpretar a partir de la informació qualitativa procedent de les entrevistes.

La informació qualitativa procedent de les preguntes obertes dels qüestionaris s'ha categoritzat per tal de facilitar la reducció i la interpretació de la informació.

Per a cada objectiu s'han concretat un conjunt de criteris d'avaluació que han estat els referents a l'hora de focalitzar la cerca d'informació i de valorar-la.

Cada criteri d'avaluació ha generat un bloc d'informació clau i, cadascun d'aquests blocs d'informació, una unitat d'anàlisi. El conjunt d'unitats d'anàlisi per a aquest objectiu és el següent:

UNITATS D'ANÀLISI DE L'OBJECTIU 3

(3a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. interna)
(3b) El pla d'avaluació: criteris de concreció, estratègies organitzatives i recursos (av. interna)
(3c) Gestió avaluativa: Elements del disseny, tècniques i document avaluatiu (av. interna)
(3d) Gestió avaluativa: Desenvolupament i factors socials (av. interna)
(3e) Gestió avaluativa: resultats (av. interna)

Tot seguit presentem el conjunt unitats d'anàlisi referides a aquest objectiu organitzades segons el disseny previ amb els següents apartats:

- Presentació de la unitat d'anàlisi
- Criteris d'avaluació
- Informació recollida en el treball de camp:
  - Informació quantitativa resultant de les valoracions dels inspectors formadors (ISF), de les valoracions dels caps d'estudis que han rebut la formació (CEs) i dels professors que han participat en els processos interns (PR).
  - Informació qualitativa resultant de l'anàlisi de les valoracions fetes pels inspectors formadors (ISF), pels caps d'estudis (CEs) i pels professors (PR) en les preguntes obertes dels qüestionaris.
  - Informació resultant de l'anàlisi de les produccions realitzades pels centres (DC3), si s'escau.
  - Informació qualitativa resultant de les aportacions de les entrevistes amb els inspectors formadors (ISF) i amb els caps d'estudis (CEs).
- Resum, valoració global i recomanacions.

(3a) PRINCIPIS QUE CARACTERITZEN L'AVALUACIÓ (AV. INTERNA)

Aquesta unitat s'ha centrat en l'anàlisi i la valoració del conjunt de principis que fonamenten les pràctiques avaluatives dels centres. S'ha cercat informació dels inspectors formadors (ISF) i dels caps d'estudis (CEs), per escrit, instruments QU5 i QU7, i verbalment, instruments PR6 i PR8, respectivament. S'han analitzat i valorat també 20 dissenys avaluatius, instrument PA3.

(3a) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

3a. Anàlisi i valoració, en el conjunt de pràctiques avaluatives, dels principis que caracteritzen l'autoavaluació de centres a Catalunya. Principis de referència:

- Orientada al canvi.
- Tècnica: possible i rigorosa.
- Sistèmica: marc interpretatiu global i avaluacions parcials.
- Sistemàtica i progressiva.
- Constructivista: model obert i flexible.
- Èmfasi en els aspectes culturals.

- Democràtica: participativa.
- Interna–externa.
- Altres.

(3a) Resum, valoració global i recomanacions

La reflexió sobre les dades quantitatives de les diferents fonts (angulació), l'anàlisi de la informació qualitativa corresponent a les respostes obertes dels qüestionaris i la informació més afinada obtinguda a partir de les entrevistes i en l'anàlisi de documentació aporta les següents informacions, valoracions i judicis sobre les característiques de les pràctiques avaluatives que realitzen els centres:

Principis que caracteritzen l'avaluació interna

a) La informació quantitativa aportada pels inspectors formadors i pels caps d'estudis constata que, en un percentatge molt alt (entre el 67% i el 93% dels inspectors i entre el 80% i el 100% dels caps d'estudis), identifiquen, en les pràctiques avaluatives, els següents principis caracteritzadors:
   - Orientada al canvi.
   - Tècnica: rigorosa.
   - Sistèmica: visió global de les possibilitats avaluatives i avaluacions parcials.
   - Constructivista: model obert i flexible (que s'adapta en el temps i al context).
   - Èmfasi en els aspectes culturals: normes que expressen valors, respecte dels principis i de les maneres de fer del centre i dels professionals.
   - Democràtica: participativa, consideració de les diferents visions, etc.

b) Els principis menys presents en les pràctiques avaluatives són:
   - Sistemàtica i progressiva (en el temps: pla d'avaluació que es desenvolupa en el temps), valorat en l'interval "gens, poc" per un 30 % dels inspectors.
   - Interna-externa (recolzament entre ambdues avaluacions), valorat en un 57% i en un 50% en l'interval "gens , poc" pels inspectors i pels caps d'estudis respectivament.

c) La informació qualitativa aportada pels inspectors i pels caps d'estudis, tant en les preguntes obertes dels qüestionaris com en les entrevistes, reafirma que l'avaluació interna i l'avaluació externa, a la pràctica, estan poc lligades i són poc complementàries.

d) Els caps d'estudis manifesten també que hi ha aspectes socials que dificulten l'avaluació: manca de tradició, poca motivació, manca de cultura,...

e) En les entrevistes es posa de manifest també que les pràctiques avaluatives dels centres no responen a un pla sistemàtic i progressiu per realitzar una avaluació coherent dels indicadors de qualitat més rellevants. Els centres, en general, no han elaborat un mapa de les possibilitats globals avaluatives, ni han seleccionat ni prioritzat els objectes (indicadors) més potents des del punt de vista de la millora. Aquestes aportacions contraposen la caracterització de *"sistèmica"* que fan de l'avaluació els caps d'estudis. El 90% valoren en l'interval "bastant, molt" la presència d'aquest principi en el model que segueixen els centres.

f) Hi ha discrepàncies també entre els resultats de les valoracions quantitatives dels qüestionaris i els resultats de l'anàlisi de la documentació respecte de:

- Avaluació "Tècnica: rigorosa".
- Avaluació "Sistèmica: visió global de les possibilitats avaluatives i avaluacions parcials".

Només en el 20% de les produccions observades s'utilitzen tècniques de triangulació.
En general, no s'utilitzen xarxes conceptuals o altres estratègies que permeten tenir una visió global de les necessitats avaluatives del centre, en una perspectiva a mig i a llarg termini.

La valoració global és que les pràctiques avaluatives realitzades pels centres, en general, estan recolzades per un model avaluatiu de referència. Cal, però, verbalitzar, fer conscient, i, sobretot, traduir a la pràctica els principis que fan referència a l'avaluació "sistèmica" i a l'avaluació "sistemàtica", utilitzant estratègies i tècniques (xarxes, mapes conceptuals, esquemes de treball, relacions d'indicadors, etc.) que facilitin aquesta tasca. El reforçament d'aquests principis és molt important per evitar una avaluació parcial i atomitzada que no ajuda a conformar una visió de conjunt del centre, ni a centrar l'avaluació en els indicadors més potents des del punt de vista del canvi, ni a desenvolupar el projecte de centre. Cal també introduir, en la mesura possible, en funció de la naturalesa dels continguts de l'avaluació, tècniques de triangulació per contrastar la informació i donar més rigor a l'avaluació. Aquest fet contribuirà també a augmentar la participació i la implicació de la resta de la comunitat educativa. L'avaluació ha de generar una cultura col·legiada a nivell institucional. En aquest sentit, és molt convenient també verbalitzar, fer conscient i explicitar en els dissenys avaluatius els acords previs, *"les normes generals",* especialment les que fan referència als valors de l'avaluació (confidencialitat, ús dels resultats, respecte a les persones, participació...).

Un altre aspecte molt important és el que fa referència a millorar la complementarietat de l'avaluació interna i l'avaluació externa. És imprescindible replantejar el model d'avaluació de centres per tal d'integrar ambdues perspectives (interna–externa). Aquesta complementarietat és molt necessària per optimitzar els recursos, tant pel que fa a la millora dels resultats com al reforçament mutu d'ambdues modalitats. Solament una nova orientació evitarà que en el futur una de les dues esdevingui un fagòcit de l'altra (possiblement la que disposi de més recursos) i també que l'avaluació externa no tendeixi a un enfocament administrativista o respongui a necessitats simbòliques. Aquesta integració, però, no pot fer-se efectiva només compartint els propòsits (les finalitats) i el marc teòric (àmbits, apartats/àrees, durada dels plans, etc.). S'ha d'avançar cap a una avaluació integrada (interna, externa/externa, interna) en què es barregin i complementin les activitats avaluatives (el disseny, la recollida d'informació, etc.) i es contrastin els resultats i les propostes de millora.

(3b) PLA D'AVALUACIÓ: CRITERIS DE CONCRECIÓ, ESTRATÈGIES ORGANITZATIVES I RECURSOS (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén avaluar els plans d'avaluació dels centres des del punt de vista de la planificació i de l'organització. En concret, pretén analitzar i valorar la concreció dels plans, les estratègies organitzatives i els recursos. S'ha cercat informació dels caps d'estudis (CEs), per escrit i verbalment, i dels professors (PR), per escrit, instruments QU7, PR8 i QU9 respectivament.

(3b) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració del pla d'avaluació, tenint en compte els següents criteris:

- Concreció del pla:
  - En cada curs escolar s'ha d'avaluar (previsions de l'ordre d'avaluació):
    - Un apartat de l'àmbit organitzatiu.
    - Una àrea de l'àmbit d'ensenyament/aprenentatge i passar proves a tres àrees.
  - Criteris interns per concretar el pla d'avaluació:
    - Incidència amb altres temes d'avaluació.
    - Avaluable (facilitat d'accés a la informació).
    - Visió possibilista (disponibilitat de recursos).
    - Acceptació dels implicats.
    - Oportunitat.
    - Incidència grupal (no personal).
    - Relació cost/benefici.
    - Altres.

- Estratègies organitzatives (comissions, escenaris, moments participants).

- Recursos:
  - Previsió dels recursos personals.
  - Optimització i distribució del temps en les diferents tasques avaluatives:
    - Concreció del pla d'avaluació.
    - Elaboració del disseny.
    - Recollida de la informació.
    - Processament de la informació.
    - Sessions d'avaluació.
    - Pla d'intervenció.

(3b) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa procedent de les diferents fonts, obtinguda a partir de diferents tècniques (enquesta, entrevista i anàlisi de documentació), aporta les dades i valoracions que presento a continuació.

Concreció dels plans d'avaluació:

a) En general, el pla d'avaluació s'ha concretat a partir de les percepcions i del consens dels professionals dels centres. Els criteris més considerats han estat:
   - Objectes d'avaluació:
     - (MG) **Millores en general**: mancances, necessitats, inquietuds i problemes.
     - (EA) **Ensenyament/aprenentatge**: incidència en el procés d'ensenyament–aprenentatge (prioritzant les àrees instrumentals).
     - (OR) **Optimització de recursos**.
     - (AT) **Aspectes tècnics**: viabilitat (disponibilitat d'informació, coneixement del tema, temes senzills, precisos, acotats, realitzables,...), aplicabilitat...
     - (S/F) **Significativitat i funcionalitat**.
     - (A) **Altres**: els proposats en els seminaris, propostes de l'avaluació externa, objectes d'ampli abast, optimització dels recursos, ...

   - Proves:
     - (PC) **Projecte de centre.**
     - (AI) **Àrees instrumentals.**
     - (PD) **Proves del Departament d'Ensenyament.**
     - (AT) **Aspectes tècnics:** estudi de proves del mercat (qualitat, rigorositat, facilitat d'anàlisi dels resultats,...).

. (A) **Altres**: propostes dels formadors, adequació als alumnes, àrees avaluades, àrees més treballades, constatació dels problemes detectats, competències bàsiques, ...

b) Les dificultats més freqüents que han tingut per concretar el pla d'avaluació han estat:
- (PL) **Planificació**: diagnosi poc encertada, diagnosi poc exhaustiva, manca de priorització i/o de temporització, objectes molt amplis, canvi de necessitats.
- (GT) **Gestió del temps**: la manca de temps.
- (OA) **Ordre d'avaluació**: ajustar-se a l'ordre d'avaluació.
- (F) **Formació**: manca de formació i dificultats en el traspàs a la resta del claustre.
- (P/I) **Participació/implicació**: manca de participació i d'implicació per part dels professionals del centre.

c) Propostes de millora en relació a la concreció del pla d'avaluació:
- (GT) **Gestió del temps**: realisme, previsió del temps necessari, adequació del contingut de les reunions a la disponibilitat de temps, adequació de l'avaluació al temps disponible.
- (F) **Formació**: intercanvis entre centres, extensió a tots els mestres, sobre el contingut de l'avaluació i sobre les proves.
- (PL) **Planificació**: afinar en la diagnosi, realisme, a llarg termini.
- (O) **Organització**: reestructurar l'organització dels grups de treball i de les comissions, optimització de recursos.
- (P) **Participació/implicació**: participació famílies, equip directiu; implicació professorat.
- (A) **Altres**: model més flexible.

Compliment dels plans d'avaluació

d) No s'han complert el 40% de les previsions dels plans d'avaluació.

e) Els motius més freqüents de les variacions realitzades en els plans d'avaluació en relació a les previsions inicials han estat:
- (NN) **Noves necessitats**: ajustament al PCC, PEC, canvi de prioritats.
- (PL) **Planificació**: improvisació, instruccions de l'ordre d'avaluació inabastables, objectes massa grans, continuació sobre el mateix objecte.
- (GT) **Gestió del Temps**: poca previsió, necessita més temps del previst.
- (A) **Altres**: imprevistos.

Les estratègies organitzatives i els recursos

f) Les estratègies organitzatives (comissions, escenaris, moments, participants,...) i la previsió dels recursos en els centres han estat adequades. Els caps d'estudis i els professors valoren aquest apartat molt positivament. Entre el 80% i el 100% valoren en l'interval alt (bastant, molt) la previsió dels recursos i l'adequació de les estratègies organitzatives.

Observacions i propostes per millorar l'organització

g) Els caps d'estudis i el professorat fan les següents propostes per millorar l'organització:

CAPS D'ESTUDIS

- (O/C) **Organització i coordinació**: comissió estable, treballar en setmanes intensives, millorar la gestió de la informació.
- (GT) **Gestió del temps**: més temps.

PROFESSORAT

- (O/C) **Organització/coordinació**: ampliació de responsables, operativitat de les comissions, més implicació en la comissió, implicació dels cicles, horari flexible per als responsables, gestionar millor les reunions, participació de l'equip directiu en la comissió, reunions menys dilatades en el temps, mestre coordinador de l'avaluació, comissió estable, més treball en equip i ampliació de la comissió, incrementar la coordinació, que el coordinador/a formi part de

- (I) **Implicació**: tot el centre, cicles, coordinadors.
- (R) **Recursos**: més recursos.
- (F) **Formació**: més pràctica, tècniques de treball en equip.

la comissió d'avaluació, temps més operatiu.

- (GT) **Gestió del temps**: més temps en horari lectiu, sense saturació diària, optimització, planificació del temps, optimització del temps, aplicació de proves en més d'una setmana, calendari i horari adequats.
- (I) **Implicació**: professorat, tots els agents, més col·laboració del claustre, reflexió de claustre per concretar el pla d'avaluació, implicació de més persones de cada cicle.
- (R) **Recursos**: més recursos, optimització dels recursos humans, racionalització.
- (F) **Formació**: extensiva a tot el claustre, l'assessorament d'un expert.
- (A) **Altres**: preveure-ho amb més temps, més continuïtat (ara està de moda l'avaluació).

Optimització del temps

h) Tant els caps d'estudis com els professors estan d'acord que es necessita més temps per realitzar les següents activitats avaluatives:
   - Concretar el pla d'avaluació.
   - Elaborar els dissenys avaluatius.
   - Recollir la informació.
   - Processar la informació.
   - Sessions d'avaluació.
   - Aplicar el pla d'intervenció.

Entre el 75% i el 95% dels caps d'estudis i dels professors valoren en l'interval "gens, poc" la conveniència de disminuir el temps per realitzar aquestes activitats.

i) Els caps d'estudis i el professorat aporten les següents observacions i propostes per optimitzar el temps dedicat a l'avaluació:

CAPS D'ESTUDIS

- (PL) **Planificació**: elecció de menys objectes, temporització adequada.
- (O) **Organització**: delegar, treballar en comissions, fer diferents grups.
- (S) **Suport**: informatització de recollida i processament de dades.

PROFESSORAT

- (PL) **Planificació**: menys objectes per curs (un), millorar la planificació, temporització molt pensada (evitar interferències amb altres tasques), ajustar el temps a cada avaluació, calendari més intensiu (més continuat), establir prèviament un calendari i complir-lo, sistematitzar el temps, que el mestre tingui el material disponible i preparat.
- (D) **Disseny:** acotar els objectes, agilitzar el processament (condensant preguntes/respostes), compensar i globalitzar respostes, objectes més concrets, avaluar els instruments, millorar els instruments a partir dels resultats obtinguts.
- (O) **Organització**: una persona per al processament, una persona per recollir i processar, delegar (repartir el treball), discussió per cicles, planificació dels coordinadors de cicle (punts concrets), assistència de tots a les reunions, treball en petita comissió, delegar responsabilitats perquè no ho hagi de fer una sola persona, sessions d'avaluació fora de les hores de claustre, petita comissió.
- (M) **Metaavaluació:** autoavaluar els instruments, revisar els resultats obtinguts, cara a millorar les proves i altres sistemes de recollida d'informació.
- (S) **Suport**: suport de l'Administració, facilitar instruments.
- (A) **Altres**: facilitar els materials als professors, posar a la pràctica les propostes de millora, que sigui més àgil.

La valoració global és que els centres han concretat els plans d'avaluació utilitzant diferents criteris. La precipitació i les instruccions de l'ordre d'avaluació han incidit negativament en la

concreció de plans contextualitzats i realistes. L'alt incompliment dels plans, el 40%, indica que cal afinar molt més en la diagnosi de temes per avaluar i en la concreció dels plans d'avaluació (priorització i temporització). Cal utilitzar tècniques per afavorir una diagnosi afinada, implicant-hi tot el professorat i, si és possible, la resta de la comunitat educativa (pluja d'idees, elaboració de xarxes o mapes conceptuals, reflexió individual a partir d'un qüestionari previ al debat, etc.). Les previsions dels plans d'avaluació han d'estar en relació a les prioritats i possibilitats del centre, tenint en compte les necessitats globals del seu funcionament. Els centres han d'avançar també en la consolidació d'una cultura planificativa i avaluativa a mig i a llarg termini.

Hi ha una bona percepció del treball realitzat internament pel que fa a l'organització i a la previsió dels recursos per a l'avaluació. Malgrat tot, hi ha diversos aspectes que poden incidir en la millora de l'organització i en l'optimització els recursos:

- Implicació de més persones en la o les comissions d'avaluació, participació de l'equip directiu, dels coordinadors i d'altres professors.
- Operativització del treball de les comissions (treball en equip):
  - Preveure un calendari i horari adequats: reunions poc dilatades en el temps i adequació del contingut i del temps per a cada reunió.
  - Millorar la gestió de les reunions incidint en la preparació (clarificació d'objectius, preparació de materials, reflexió individual prèvia, etc.) i assegurant una adequada coordinació i distribució del temps.
- Cal també un suport extern, més recursos i continuar la formació.

El temps és la variable més destacada en les opinions dels participants. Hi ha molta coincidència amb la necessitat de disposar de més temps per a l'avaluació. És un dels temes crucials que cal abordar decididament i amb propostes realistes i des de perspectives diferents:

a) **Perspectiva tècnica**: cal incidir en la planificació (pla d'avaluació realista), en el disseny dels objectes d'avaluació, simplificant i automatitzant al màxim l'activitat avaluativa i tenint molt presents les aportacions de la metaavaluació com a reflexió global del procés i dels resultats de l'avaluació (relació cost–benefici, etc).

b) **Perspectiva organitzativa**: cal incidir en una organització que optimitzi al màxim els recursos, delegar (repartir el treball), preveure diferents marcs de treball en funció de les tasques a realitzar: treball i debat per cicles o en petita comissió, en reunions ben planificades pels coordinadors (amb punts concrets i materials per treballar) i preveient la complementarietat del treball amb la resta de grups. S'han de preveure també sessions d'avaluació específiques, amb la preparació i la concentració del temps necessari. L'experiència ens mostra que, si es vol rendibilitzar el temps dedicat a l'avaluació (activitat eminentment qualitativa i participativa), les reunions s'han de fer amb la periodicitat més curta possible (deixant el temps mínim per a la reflexió individual). D'altra banda, el temps de les reunions s'ha d'adequar a llur contingut, concentrant el temps en reunions de més durada.

c) **Perspectiva externa**: l'Administració ha de contribuir a optimitzar el temps, aportant exemples adaptables als centres i recursos informàtics per agilitzar la gestió de la informació. En les propostes per optimitzar el temps dedicat a l'avaluació hi ha una gran preocupació per la feina que suposa la gestió de la informació, especialment el processament.

(3c) GESTIÓ AVALUATIVA: ELEMENTS DEL DISSENY, TÈCNIQUES I DOCUMENT AVALUATIU (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén analitzar i valorar els elements i la funcionalitat dels dissenys avaluatius, les tècniques per a la recollida i el processament de la informació i la documentació per a l'avaluació. S'ha cercat informació dels inspectors formadors (ISF) i dels caps d'estudis (CEs) per escrit, instruments QU5 i QU7, respectivament, i verbalment, instruments PR6 i PR8, respectivament. S'han analitzat i valorat també 20 dissenys avaluatius, un de cada centre dels que han participat en la investigació, instrument PA3.

(3c) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració dels elements del disseny, de les tècniques i de la documentació de l'avaluació:

- Anàlisi del disseny (descriptors de referència):
  - Objectius, criteris, categories (blocs d'informació).
  - Instruments, normes generals i normes d'aplicació dels instruments.
  - Planning d'avaluació.
  - Xarxa conceptual.
  - Altres.

- Anàlisi de les tècniques:
  - Triangulació de fonts, instruments, avaluadors.

- Valoració de l'adequació i de la funcionalitat dels dissenys (descriptors de referència):
  - Adequació de mida (grandària).
  - Adequació del contingut.
  - Tipologia dels instruments.
  - Formulació dels ítems/rellevància dels ítems/nombre d'ítems.
  - Tipologia de respostes; oberta, tancada, elecció múltiple,...
  - Instruments de processament: organització i presentació de la informació (per blocs, per fonts; presentació clara, sintètica,...).
  - Adequació de les normes.

- Valoració de la funcionalitat de la documentació segons les opinions dels participants.
  Interpretació i valoració dels resultats quan el percentatge de respostes "gens, poc" en una escala de valoració "gens, poc, bastant, molt" sigui superior al 30%.

(3c) Resum, valoració global i recomanacions

La informació quantitativa i qualitativa aportada pels inspectors formadors i pels caps d'estudis constata que:

Elements considerats en els dissenys

a) En general, els dissenys avaluatius consideren un conjunt d'elements. Aquesta afirmació està recolzada pels caps d'estudis, que valoren la presència d'aquests elements entre el 73% i el 100% en l'interval "bastant, molt", i pels professors, que la valoren entre el 80% i el 83%. Els elements considerats d'aquesta manera són:
   - Objectius d'avaluació.
   - Criteris d'avaluació.
   - Instruments de recollida d'informació.
   - Normes d'aplicació dels instruments.
   - Planning d'avaluació: accions, àmbits, responsables, temporització, etc.

b) Els següents elements tenen menys presència en els dissenys avaluatius:

- Categories d'informació/blocs d'informació/informació clau/etc. Un 33% dels inspectors formadors i un 45% dels caps d'estudis valoren en l'interval "gens, poc" llur presència en els dissenys. Aquest fet dificulta la gestió de la informació i la seva informatització.
- Normes generals (referides a l'aplicació o als valors). El 57% dels inspectors formadors valoren llur utilització en l'interval "gens, poc". Un 80% dels caps d'estudis en valoren la utilització, però, en l'interval "bastant, molt".
- Les xarxes o mapes conceptuals són estratègies també poc emprades en l'elaboració dels dissenys avaluatius. El 50% dels inspectors formadors i el 60% dels caps d'estudis valoren la utilització de xarxes o mapes conceptuals en l'interval "gens, poc".

Altres elements utilitzats en els dissenys avaluatius

c) Alguns participants aporten també informació sobre la utilització dels següents elements en els dissenys avaluatius:
   - Indicadors en lloc de criteris.
   - Pla de millora.

Elements considerats menys útils

d) Alguns participants esmenten com a elements menys útils els següents:
   - Les normes que expressen valors, per considerar-les implícites.
   - Alguns instruments: qüestionaris d'opinió, perquè resten rigor tècnic a l'avaluació; alguns qüestionaris de l'àmbit organitzatiu proposats pel Departament i d'altres elaborats pels centres mateix, per manca de rigor.
   - Les xarxes conceptuals, la categorització de la informació (blocs d'informació clau), l'organització del processament de la informació en matrius i la triangulació, per l'esforç que suposa i la dedicació de temps que comporta.

Tècniques de triangulació

e) Les tècniques de triangulació estan poc presents en els dissenys avaluatius i en les pràctiques avaluatives dels centres. Un 70% dels inspectors formadors valora en l'interval "gens, poc" la triangulació d'avaluadors. Els caps d'estudis valoren entre un 45% i un 50% la presència de les següents tècniques de triangulació en els dissenys:
   - Triangulació de fonts.
   - Triangulació d'estratègies/instruments.
   - Triangulació d'avaluadors.

Adequació del disseny

f) Un 33% dels inspectors formadors i un 25% dels caps d'estudis opinen que la dimensió dels dissenys és massa gran o massa petita. Un 30% dels inspectors opina també que el nombre d'ítems dels instruments, en general, és excessiu. Hi ha coincidència, però, en el fet que els continguts de les avaluacions són adequats per facilitar la coherència i millorar els projectes de centre. El 73% i el 90% dels inspectors i dels caps d'estudis, respectivament, ho valoren així.

g) Hi ha poca diversificació en la utilització d'estratègies/instruments. Els més utilitzats són els qüestionaris i, en particular, les graelles (matrius). S'utilitzen poc:
   - La consulta de documentació/pauta d'anàlisi.

- Les preguntes a persones per escrit/autoinforme.
- Les preguntes a persones verbalment (entrevista)/pauta de registre.
- L'observació de la realitat/pauta d'observació.

h) Els ítems dels instruments estan ben plantejats: els enunciats no pregunten més d'una qüestió i la tipologia de les respostes associada a les preguntes és adequada i variada (respostes obertes, tancades: dicotòmiques, escales de valoració, elecció múltiple,…).

i) Els inspectors formadors valoren les preguntes relatives a l'adequació dels instruments de processament de la informació entre un 30% i un 43% en l'interval "gens, poc". Tenint en compte aquestes valoracions, els instruments de processament de la informació han de:
   - Presentar la informació de forma més sintètica, resumida i fàcil d'interpretar.
   - Organitzar el contingut per apartats, blocs d'informació, categories, criteris, etc…
   - Presentar la informació de les diferents fonts de manera que faciliti la comparació (angulació).

j) Segons els inspectors formadors, cal també una millor explicitació de les normes que expressen els valors ètics de l'avaluació (confidencialitat, ús de la informació, etc.) i de les normes que orienten l'acció avaluativa. Els inspectors formadors valoren en un 53% i un 47% l'adequació de les unes i de les altres, respectivament, en l'interval "gens, poc".

Funcionalitat del document avaluatiu

k) La funcionalitat dels documents avaluatius és ben valorada, tant pels inspectors formadors com pels caps d'estudis. El 97% i el 90%, respectivament, la valoren en l'interval "bastant, molt".

Observacions i propostes per millorar els dissenys

l) Els inspectors formadors i els caps d'estudis fan les següents propostes per millorar els dissenys avaluatius:

INSPECTORS FORMADORS

- (X) **Xarxes conceptuals o altres estratègies:** per delimitar i conceptualitzar l'objecte (aquestes estratègies no estan prou integrades al disseny).
- (S) **Simplificació:** és desproporcionat el disseny respecte al procés i encara més respecte als resultats, a les propostes i al seguiment previst; simplificar el disseny, introducció de la reflexió metaavaluativa paral·lela o contínua (utilitat, viabilitat, economia, eficàcia, validesa, satisfacció,…).
- (FA) **Facilitar**: el tractament de la informació, eines informàtiques que alleugerin els aspectes més mecànics (recollida i tractament de la informació, elaboració de l'informe, etc.), ajudant la reflexió del professorat sobre la seva pràctica educativa, donar més varietat d'exemples; facilitar l'elaboració dels dissenys i llur intercanvi entre centres.
- (IN) **Integració**: augmentar la utilització d'elements que ajudin a una visió globalitzadora i a crear una cultura d'avaluació pròpia de cada PEC, integrar-lo al pla anual i a la memòria.
- (A) **Altres**: emfasitzar en les propostes de millora, de canvi i trobar els camins per realitzar-ho.

CAPS D'ESTUDIS

- (X) **Xarxes conceptuals o altres estratègies**: per facilitar l'elecció de l'objecte, definició dels objectius i criteris/indicadors de l'avaluació.
- (S) **Simplificació:** el disseny ha de ser al més visual possible, més clar i més àgil, elements senzills i entenedors.
- (FA) **Facilitar**: exemples diversos.
- (P) **Participació**: considerar els interessos de la comunitat educativa.
- (A) **Altres**: incrementar la angulació, més formació

Com a valoració global, cal dir que s'ha millorat molt el nivell de qualificació de les pràctiques avaluatives dels centres. La majoria dels dissenys inclouen elements, el contingut dels quals facilita un procés avaluatiu sistemàtic i rigorós. L'organització de la informació respon a un esquema lògic i funcional. Cal avançar, però, en una avaluació més tècnica, més integradora i més participativa, que faciliti un coneixement rigorós i global del projecte de centre i que impliqui les persones en la seva millora.

Les propostes per avançar en la millora dels dissenys i dels documents avaluatius han de parar atenció a les següents qüestions o principis:

- Coherència del contingut dels diferents elements del disseny: l'organització del disseny avaluatiu en diferents apartats (elements), que expliciten què s'ha d'avaluar, quan i com fer-ho, etc., facilita la comprensió del document i l'orientació de l'acció avaluativa, però cal tenir molt present la interdependència dels diferents elements per assegurar la coherència de tot el document.
- Integració: augmentar la utilització d'elements que ajudin a una visió globalitzadora i a crear una cultura d'avaluació pròpia de cada PEC, integrant-la al pla anual i a la memòria.
- Simplificació dels dissenys: simplificació dels dissenys en funció de la naturalesa i la complexitat de l'objecte d'avaluació. En aquest sentit, cal preveure una diversificació de protocols que facilitin l'organització de la informació atenent al principi de simplificació. Quan la informació és òbvia no es necessita ni disseny.
- Facilitació d'eines: materials adaptables als centres (exemples) i la informatització de tots els processos de gestió de la informació. Això permetrà dedicar el temps als aspectes més essencials de l'avaluació: anàlisi i reflexió dels resultats, deliberació, presa de decisions, etc.

Tenint en compte aquests principis, per tal de continuar avançant en una avaluació més tècnica, contextualitzada i participativa, en el futur s'han d'emfasitzar les següents qüestions:

- L'elaboració de xarxes conceptuals prèviament a l'elaboració del disseny avaluatiu, per tal de compartir i prioritzar el contingut de l'avaluació i facilitar l'elaboració i la coherència dels diferents elements del disseny.
- La previsió, abans de l'aplicació de l'avaluació, en el disseny avaluatiu, de tots els protocols, no només els referits als instruments de recollida d'informació, sinó també els de processament, informes, pla d'intervenció, etc. Aquesta previsió facilitarà la qualitat dels protocols, la coherència del disseny avaluatiu i la mesura de les possibilitats reals de l'avaluació.
- L'increment de les tècniques de triangulació de fonts i estratègies, quan la naturalesa de l'avaluació ho permeti, i la introducció d'una major diversificació en la utilització d'instruments.
- L'organització de la informació dels dissenys d'avaluació, amb tècniques de triangulació de fonts i/o estratègies, en categories d'informació o blocs d'informació per facilitar-ne la gestió i la informatització.
- L'explicitació en els dissenys de les normes generals (referides a l'aplicació i/o als valors) i fer-ne la màxima difusió.

Els centres no poden abordar per si sols, des de les seves possibilitats, aquestes millores per seguir qualificant l'autoavaluació; per tant, se'ls ha de facilitar formació i materials, en particular:

- Protocols diversos i senzills per gestionar avaluacions de diferent nivell de complexitat (no és igual un disseny que preveu la consulta d'informació únicament al professorat que un disseny amb triangulació de fonts i/o tècniques).

- Exemples, objectes d'avaluació informatitzats, amb un programa informàtic, que faciliti l'adaptació d'aquests exemples al PEC i la gestió de la informació quan s'apliquin.

(3d) GESTIÓ AVALUATIVA: DESENVOLUPAMENT I FACTORS SOCIALS (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén valorar el desenvolupament de l'avaluació i la incidència dels factors socials. L'estudi s'ha centrat en les aportacions realitzades pels caps d'estudis (CEs) i pels professors (PR), qüestionaris QU7 i QU9, i pauta de registre de l'entrevista amb els caps d'estudis, PR7.

(3d) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

3d. Anàlisi i valoració del desenvolupament de l'avaluació i dels factors socials:

- Sessions d'avaluació:
  - Presentació de la informació sintètica i clara.
  - Contrast d'informació de les diferents fonts.
  - Temps adequat.
  - Grau de participació.
  - Consideració de les diferents aportacions i sensibilitats.
  - Aportació de coneixement sobre la tasca docent.
  - Aportació de propostes de millora.

- Els factors socials (descriptors de referència):
  - Clima positiu.
  - Participació
  - Implicació.
  - Resistències.
  - Millora del sistema relacional (persones i grups).

(3d) Resum, valoració global i recomanacions

Desenvolupament de l'avaluació

a) La informació quantitativa aportada pels caps d'estudis i pels professors, referida a les sessions d'avaluació, constata que:
   - Un percentatge molt alt (entre el 80% i el 100% dels caps d'estudis i entre el 80% i el 83% dels professors) consideren que:
     . S'ha presentat la informació de manera sintètica i fàcil d'interpretar en el temps disponible.
     . S'ha contrastat la informació procedent de les diferents fonts.
     . Hi ha hagut participació (aportacions, debat, etc.).
     . S'han considerat tots els punts de vista.
     . S'ha aprofundit en el coneixement d'aspectes relacionats amb la feina.
     . S'han concretat acords i/o propostes de millora.

   - El temps per contrastar informació, interpretar, explicar, valorar, proposar millores, etc. ha estat insuficient. El 50% dels caps d'estudis i el 40% dels professors consideren insuficient el temps disponible.

Factors socials de l'avaluació

b) La informació quantitativa constata també que en el desenvolupament de l'avaluació:
   - Els factors socials més valorats, entre un 75% i un 80% pels caps d'estudis i entre un 86% i un 90% pels professors, han estat:
     . El clima positiu (bona disposició).
     . La participació de tot l'equip docent.
     . La implicació dels participants per afavorir el procés.

   - Els factors menys valorats, entre un 40% i un 60% pels caps d'estudis i entre un 45% i un 70% pels professors, en l'interval "gens, poc", han estat:
     . La participació de les famílies i d'altres persones (no docents).
     . La millora de les relacions entre persones o grups.

Observacions i propostes per millorar el desenvolupament de l'avaluació

c) Els caps d'estudis i els professors, tant en les preguntes obertes dels qüestionaris com en les entrevistes, aporten les següents observacions i propostes per millorar el desenvolupament de l'avaluació:

FONT: CAPS D'ESTUDIS

- (GT) **Gestió del temps**: necessitat de més sessions per reflexionar a nivell de cicle i a nivell de claustre.
- (P/I) **Partic./Implicació**
- (F) **Formació**: motivar el professorat.

FONT: PROFESSORAT

- (GT) **Gestió del temps:** disposar de més temps i gestionar-lo millor (reflexió cicles, comissions i claustre); concentrar el temps (reunions més llargues); gestionar el temps per atendre el dia a dia (la feina amb els alumnes) i la reflexió per a la millora; poder passar les proves al nostre ritme.
- (PL) **Planificació i organització:** millorar la diagnosi, prioritzar i concretar què avaluar, planificar les propostes de millora, que l'avaluació no cavalqui amb altres activitats, que sigui possibilista (no tan densa), planificar-la tenint en compte les tasques diàries; millorar l'organització, afavorir la reflexió individual i la reflexió col·lectiva (comissió d'avaluació, reflexió de cicles i de claustre), preveure estratègies per centrar el debat en el tema, millorar la coordinació entre cicles, disposar d'una persona responsable de l'avaluació.
- (P/I) **Participació/Implicació:** donar més importància als criteris dels mestres; participació de tothom per debatre, fer propostes i arribar a acords.
- (D) **Disseny:** acotar l'objecte, triangulació (contrast d'informació), adequació d'estratègies de reflexió, equilibri avaluació/millora, funcionalitat del disseny (concret i entenedor), millorar els instruments, i fer les proves més adaptades a la nostra realitat.
- (R) **Recursos:** optimització de recursos personals, planificar els recursos humans per passar les proves, recolzament de l'Administració.
- (M) **Metaavaluació:** analitzar si les propostes són adequades.
- (A) **Altres:** considerar més els criteris dels mestres, l'Administració ens ha de facilitar la nostra tasca, trobar-hi la utilitat.

Observacions i propostes perquè els factors socials incideixin positivament

d) Els caps d'estudis i el professorat fan les següents propostes per minimitzar les resistències i facilitar els processos avaluatius:

FONT: CAPS D'ESTUDIS

- (C) **Cultura**: avaluació grupal (no individual), incidir en la reflexió i la millora com a pràctica habitual.
- (PL) **Planificació**: realisme, progressivitat (sense empipaments).
- (GT) **Temps**: més hores per a l'avaluació.
- (P) **Participació**: facilitar el consens, les famílies demanen conèixer els resultats, considerar a tota la comunitat educativa.
- (F) **Formació**: continuïtat, divulgació del procés a nivell general, a tot el claustre.
- (D) **Disseny**: donar més importància a la informació rebuda, consensuat.

FONT: PROFESSORAT

- (C) **Cultura**: adaptació dels instruments a la realitat del centre (evitar reticències), creure en el que fem, fomentar una bona disposició (clima), més convenciment, valorar el treball dels companys, respectar les opinions diverses, fer veure la finalitat de millora (no estadística).
- (PL/O) **Planificació i organització**: planificació tenint en compte el conjunt dels els objectius i de les tasques de centre, treballar sense neguit; adequació dels calendaris i de l'horari, que tothom sàpiga el que ha de fer, buscar el moment adequat del curs, solucions ràpides als problemes detectats (més operatiu).
- (GT) Gestió del temps: dedicar-hi temps amb tranquil·litat (més calma), gestionar el temps (equilibri temes immediats/temes de reflexió i millora), més temps per reunir-se (per valorar, arribar a acords i millorar), concentració del temps en sessions més llargues, considerar el temps com una inversió.
- (P/I) **Participació/implicació**: més intervenció de les famílies, implicar (les famílies, la comunitat, l'entorn), fomentar la participació (parlar, escoltar i contrastar més les opinions de tota la comunitat).
- (F) **Formació**: continuïtat, divulgació del pla, vocabulari, més informació de l'abast i les finalitats de l'avaluació.
- (D) **Disseny**: adaptar les proves i els instruments, disminuir les enquestes i augmentar els debats, solucions ràpides als problemes detectats, adequació del contingut de les proves a l'entorn conegut pels alumnes, evitar la burocratització, millorar les proves (subjectibilitat, fiabilitat).
- (R) **Recursos**: més personal.
- (A) **Altres**: més reforç a l'aula, fer veure que serveix per a la millora.

Globalment, el nivell de satisfacció de com s'ha desenvolupat l'avaluació és alt. Les sessions d'avaluació han estat ben preparades, s'ha generat un clima positiu que ha permès compartir coneixements i acords relacionats amb la feina i un aprenentatge social d'estratègies pròpies de l'avaluació (participació, deliberació, consens, etc.).

Però en tots els processos d'innovació sorgeixen resistències, predominantment de tipus social, que dificulten el canvi. Les resistències més presents en el desenvolupament dels processos avaluatius que han seguit els centres estan relacionades amb els següents factors:

- Planificació i organització: diagnosi poc afinada, compatibilitzar l'activitat avaluativa amb la resta de les tasques que es realitzen al centre i disposar d'una organització adequada.
- Gestió del temps: manca de temps (presses, nervis,...) i de distribució adequada.
- Participació/implicació: poca implicació per part del professorat en les tasques de centre i poca implicació dels pares en general.
- Formació: manca d'habilitats avaluatives (dificultats de llenguatge,...).
- Disseny: procés tècnic complex massa burocratitzat.
- Cultura: cultura avaluativa feble (manca de credibilitat en l'avaluació, por de ser valorat, manca d'estratègies per realitzar treball en equip, resistència natural i/o innata al canvi, etc.).

Cal incidir en aquests factors perquè facilitin l'avaluació. S'han de treballar acuradament els aspectes tècnics (planificació, organització, gestió del temps, simplificació i funcionalitat dels dissenys, etc.) per afavorir i agilitzar els processos avaluatius i els resultats. Les persones no poden viure l'avaluació com una feina afegida, sinó com una estratègia útil per facilitar i millorar la seva tasca.

La millora dels aspectes tècnics ha de permetre dedicar més temps als aspectes socials (participació, implicació, etc.), factors relacionats amb les actituds i, per tant, claus en els processos de canvi. S'ha de fomentar un clima favorable que faciliti una bona disposició dels participants i dels agents de canvi. Cal parlar, escoltar, valorar el treball dels companys, respectar les opinions diverses, contrastar les opinions de tota la comunitat educativa, etc. per tal de fomentar la participació i la implicació del professorat i de la resta de la comunitat educativa.

En particular, cal incidir en els dos aspectes menys aconseguits:

- Millorar la gestió del temps en les reunions d'avaluació (preparació de les sessions i adequació i distribució del temps). La reflexió prèvia, individual o en petit grup (cicles, comissions, etc.), sobre el contingut de les reunions, és una bona estratègia per ajudar a optimitzar el temps.
- Afavorir la participació i la implicació de la resta de la comunitat educativa, especialment de les famílies.

(3e) GESTIÓ AVALUATIVA: RESULTATS (AV. INTERNA)

Aquesta unitat pretén valorar els resultats dels processos d'autoavaluació dels centres, considerant com a resultats no només els canvis realitzats en els centres, sinó també els aprenentatges i la incidència de l'avaluació en la cultura del centre. L'estudi s'ha centrat en les aportacions realitzades pels caps d'estudis (CEs) i els professors (PR), qüestionaris QU7 i QU9, respectivament, i la pauta de registre de l'entrevista amb els caps d'estudis PR8.

(3e) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració dels resultats obtinguts, tenint en compte els següents descriptors:

- Cultura avaluativa: treball en equip; processos de reflexió, deliberació i debat intern; potenciació d'estratègies per arribar a acords; consideració de les diferents visions i sensibilitats; potenciació de la participació de la comunitat educativa; millora del coneixement i de la pràctica educativa; adopció d'acords i valors compartits, aprenentatge d'habilitats avaluatives.
- Produccions: avaluacions realitzades.
- Millores introduïdes al centre: àmbit organitzatiu/àmbit curricular.

(3e) Resum, valoració global i recomanacions

Resultats: cultura avaluativa

La informació quantitativa aportada pels caps d'estudis i pels professors constata que es valoren molt positivament els resultats de l'avaluació:

a) En un percentatge molt alt (entre el 70% i el 100% dels caps d'estudis i entre el 75% i el 86% dels professors), es considera que l'avaluació ha facilitat:
   - La potenciació del treball en equip.
   - La potenciació de processos de reflexió, deliberació i debat intern.
   - La potenciació d'estratègies per arribar a acords.
   - La consideració de diferents visions i sensibilitats.
   - La millora del coneixement i de la comprensió de la pràctica educativa.
   - L'adopció d'acords i valors compartits.

- L’adquisició d'habilitats per realitzar noves avaluacions.

b) La potenciació de la participació dels diferents sectors de la comunitat educativa i d’altres agents ha estat, però, insuficient. El 55% dels caps d’estudis i també dels professors han valorat aquest ítem en l’interval “gens, poc”.

c) Els caps d’estudis i els professors esmenten també que l’avaluació ha permès:
   - Prendre consciència que cal fer reflexions periòdiques del treball personal (diari).
   - Prendre consciència de la complexitat d’una institució com la nostra (centre educatiu) i de la necessitat que cal fer reflexions periòdiques del nostre projecte de centre, revisió del PC, PCC, RRI, etc.
   - Conèixer millor els alumnes.
   - Seguir el currículum i les unitats didàctiques, “UD”.
   - Portar a la pràctica propostes de millora.

Produccions i millores: avaluacions realitzades i millores introduïdes al centre

d) Tots els centres han realitzat, han aplicat i han implementat propostes de millora d’un mínim d’un objecte d’avaluació i han aplicat dues proves per curs.

Malgrat les dificultats sorgides en el procés que han seguit els centres en els tres anys del pla d’avaluació, els resultats obtinguts són molt positius. En general, els centres han passat d’una fase d’escepticisme a adoptar l’avaluació com a estratègia de coneixement, aprenentatge i millora de la tasca docent. Han avançat en aspectes culturals de l’avaluació i han elaborat i aplicat amb èxit materials avaluatius. El resultat d’aquest treball s’ha traduït en un aprenentatge social d’habilitats avaluatives i en millores de centre i de la tasca docent.
Cal tenir molt present, però, que la inversió i els esforços que els centres han realitzat en aquest pla d’avaluació no són sostenibles; per tant, en el futur caldrà consolidar i agilitzar aquests processos, optimitzant al màxim els recursos.

3.4. ELS PROCESSOS AVALUATIUS EXTERNS: ELS PRINCIPIS, EL PLA D'AVALUACIÓ I LA GESTIÓ DE L'AVALUACIÓ

(4) Objectiu

Avaluar (metaavaluació) els processos avaluatius externs realitzats en els tres anys del pla d'avaluació (1997-2000) del Departament d'Ensenyament:

- Els principis.
- El pla d'avaluació.
- La gestió de l'avaluació.

Aquest objectiu pretén avaluar els processos d'avaluació externs realitzats per la Inspecció d'Ensenyament durant el pla d'avaluació 1997-2000. En concret, pretén identificar i valorar: els principis que han fonamentat l'avaluació externa; els objectes d'avaluació, les estratègies organitzatives i els recursos del pla d'avaluació; els aspectes tècnics (elements considerats en el disseny, les tècniques utilitzades i la documentació per facilitar l'avaluació); el desenvolupament; els factors socials i els resultats.

L'estudi d'aquest objectiu s'ha centrat en els materials d'avaluació elaborats per la Inspecció d'Ensenyament per realitzar els processos d'avaluació externa (les carpetes vermelles i l'informe "estudi del primer any d'aplicació"), en els processos d'avaluació i en els resultats. S'ha cercat informació de tres fonts: (DC4), documentació referida als dissenys, (IS), inspectors avaluadors i (DR), directors dels centres que han participat en la investigació.

Pel que fa a la mostra, en el cas dels inspectors avaluadors, s'ha seleccionat a l'atzar 40 dels 185 inspectors que han participat en l'avaluació externa durant els tres cursos del pla d'avaluació, procurant que hi hagi una representació equilibrada de les set Inspeccions Territorials de Catalunya. En el cas dels directors, la mostra s'ha centrat en 19 directors dels 22 centres que han participat en la recerca. Els centres i, per tant, els directors, pertanyen a una mostra qualificada. Han estat seleccionats pels inspectors de les diferents delegacions territorials que han participat en la formació de l'avaluació interna. El criteri ha estat escollir centres que s'han implicat en els processos d'autoavaluació i que tenen una predisposició per participar en la recerca. Aquests centres, després d'un procés d'informació i negociació, han acceptat participar en la recerca.

Les estratègies i els instruments emprats en la recollida de dades han estat l'anàlisi de documentació (pauta de registre d'informació: PR4), la consulta a persones per escrit (qüestionaris: QU10 i QU12) i verbalment (pauta de registre per entrevista: PR11).

En el document de tractament de la informació, annex VI, les dades de les matrius de processament destacades en groc, negreta i subratllat sobrepassen el 30% de valoracions que s'allunyen dels referents de qualitat (criteris d'avaluació) plantejats en el disseny. Excepte les preguntes d'elecció múltiple, es reflecteixen en una escala de valoració (gens, poc, bastant, molt). D'acord amb la metodologia prevista, per tal de conèixer i d'interpretar les causes d'aquests resultats, s'ha focalitzat la cerca d'informació qualitativa en aquests continguts, és a dir, que aquests valors s'han intentat explicar i interpretar a partir de la informació qualitativa procedent de les entrevistes.

Per a cada objectiu s'han concretat un conjunt de criteris d'avaluació que han estat els referents a l'hora de focalitzar la cerca d'informació i de valorar-la.

La informació qualitativa procedent de les preguntes obertes dels qüestionaris s'ha categoritzat per tal de facilitar la reducció i la interpretació de la informació.

Cada criteri d'avaluació ha generat un bloc d'informació clau i, cadascun d'aquests blocs d'informació, una unitat d'anàlisi. El conjunt d'unitats d'anàlisi per a aquest objectiu és el següent:

UNITATS D'ANÀLISI

(4a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. externa)
(4b) Adequació dels objectes, estratègies organitzatives i recursos (av. externa)
(4c) Gestió avaluativa: elements del disseny i tècniques (av. externa)
(4d) Funcionalitat de la documentació d'avaluació (av. externa)
(4e) Gestió avaluativa: desenvolupament i factors socials (av. externa)
(4f) Gestió avaluativa: resultats (av. externa)

Tot seguit presentem el conjunt d'unitats d'anàlisi referides a aquest objectiu, organitzades segons el disseny previ, amb els següents apartats:

- Presentació de la unitat d'anàlisi.
- Criteris d'avaluació.
- Informació recollida en el treball de camp:
  - Informació quantitativa resultant de les valoracions dels inspectors avaluadors (IS) i de les valoracions dels directors (DR).
  - Informació qualitativa resultant de l'anàlisi de les valoracions fetes pels inspectors avaluadors (IS) i pels directors (DR).
  - Informació resultant de l'anàlisi de documentació (DC4), si s'escau.
  - Informació qualitativa resultant de les aportacions de les entrevistes amb els inspectors avaluadors (IS) i amb els directors (DR).
- Resum, valoració global i recomanacions.

(4a) PRINCIPIS QUE CARACTERITZEN L'AVALUACIÓ (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat s'ha centrat en l'anàlisi i la valoració del conjunt de principis que fonamenten l'avaluació externa que ha realitzat la Inspecció d'Ensenyament als centres educatius durant el pla d'avaluació 1997-2000. S'ha cercat informació, per escrit, dels inspectors avaluadors (IS) i dels directors (DR), qüestionaris QU10 i QU12, respectivament, i, verbalment, dels inspectors avaluadors (IS), pauta de registre PR11. S'ha analitzat i valorat també l'informe elaborat per la Subdirecció General de la Inspecció, relatiu als resultats del primer curs d'aplicació.

(4a) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració, en el conjunt de pràctiques avaluatives, dels principis que caracteritzen l'avaluació externa de centres a Catalunya. Principis de referència:

- Orientada al canvi.
- Tècnica: possible i rigorosa.
- Sistèmica: marc interpretatiu global i avaluacions parcials.
- Sistemàtica i progressiva.
- Constructivista: model obert i flexible.

- Èmfasi en els aspectes culturals.
- Democràtica: participativa.
- Interna-externa.
- Altres.

(4a) Resum, valoració global i recomanacions

La reflexió sobre les dades quantitatives de les diferents fonts (angulació) i l'anàlisi de la informació qualitativa aporten les següents informacions, valoracions i judicis sobre les característiques del model d'avaluació externa:

Principis que caracteritzen l'avaluació externa

a) La informació quantitativa aportada pels inspectors i pels directors identifica, en major o menor grau, els següents principis caracteritzadors:
   - Orientada al canvi.
   - Tècnica: rigorosa.
   - Democràtica: participativa, consideració de les diferents visions, etc.
   - Sistèmica: visió global de les possibilitats avaluatives i avaluacions parcials.
   - Sistemàtica i progressiva (en el temps: pla d'avaluació que es desenvolupa en el temps).
   - Constructivista: model obert i flexible (que s'adapta en el temps i al context).
   - Èmfasi en els aspectes culturals: normes que expressen valors, respecte dels principis i de les maneres de fer del centre i dels professionals.
   - Interna-externa (recolzament entre les dues avaluacions).

Exceptuant el principi "interna-externa", entre un 74% i un 89% dels directors valoren en l'interval "bastant, molt" la presència d'aquests principis caracteritzadors.

b) Les valoracions dels inspectors són més desiguals:
   - Les característiques més valorades, entre el 75% i el 95% en l'interval "bastant, molt", són:
     - Orientada al canvi.
     - Tècnica: rigorosa.
     - Sistèmica: visió global de les possibilitats avaluatives i avaluacions parcials.
     - Democràtica: participativa, consideració de les diferents visions, etc.
   - Les característiques menys valorades, entre un 33% i un 40% en l'interval "gens, poc", són:
     - Sistemàtica i progressiva (en el temps: pla d'avaluació que es desenvolupa en el temps).
     - Constructivista: model obert i flexible (que s'adapta en el temps i al context).
     - Èmfasi en els aspectes culturals: normes que expressen valors, respecte dels principis i de les maneres de fer del centre i dels professionals.
   - En l'informe del primer pla d'avaluació es constata també la següent característica:
     - Extensiva: implica tots els centres i tots els inspectors.

c) Hi ha coincidència entre els inspectors avaluadors i els directors en el fet que l'avaluació interna i l'avaluació externa, a la pràctica, estan poc lligades i són poc complementàries. El 48% dels inspectors i el 32% dels directors valoren aquesta característica en l'interval "gens, poc".

d) La informació qualitativa aportada pels inspectors i pels directors en les preguntes obertes dels qüestionaris i en les entrevistes reafirma que les següents característiques estan poc presents en el model d'avaluació i en les pràctiques avaluatives externes:
   - **Sistemàtica i progressiva** (cíclica i progressiva): en un pla d'avaluació extensiu (s'avaluen tots els centres) és impossible donar continuïtat a l'avaluació.
   - **Constructivista:** poca adequació a les necessitats reals dels centres, els inspectors porten un guió establert (massa tancat a les aportacions de l'escola).
   - **Cultural:** molt basada en la normativa, molt institucional.
   - **Interna–externa:** molt deslligada l'una de l'altra.

   També es constata, en oposició a la informació qualitativa, que l'avaluació és poc Sistèmica: poc holística respecte al centre.

e) Alguns inspectors opinen també que l'avaluació externa és poc democràtica: molt jerarquitzada i poc participativa en relació als agents avaluats.

La valoració global és que l'avaluació externa està recolzada per un model de referència. Cal, però, potenciar:

- Els principis referits a l'avaluació "sistèmica", "sistemàtica" (cíclica i progressiva), a partir de la utilització d'estratègies i tècniques (xarxes, mapes conceptuals, esquemes de treball, relacions d'indicadors rellevants, etc.) que afavoreixin aquests principis.
- Els principis referits a l'avaluació "constructivista" i "cultural", de manera que s'ampliï i s'afavoreixi la participació de les persones implicades.
- La complementarietat de l'avaluació interna i l'avaluació externa. Aquesta complementarietat és molt necessària per optimitzar els recursos i les possibilitats de l'avaluació, tant pel que fa als resultats com al reforçament mutu d'ambdues modalitats. Solament una nova orientació evitarà que en el futur una de les dues esdevingui un fagòcit de l'altra (possiblement la que disposi de més recursos) i també que l'avaluació externa no tendeixi a un enfocament administrativista o respongui a necessitats simbòliques. Aquesta integració, però, no pot fer-se efectiva només compartint els propòsits (les finalitats) i el marc teòric (àmbits, apartats/àrees, durada dels plans, etc.). S'ha d'avançar cap a una avaluació integrada (interna, externa/externa, interna) en què es barregin i complementin les activitats avaluatives (el disseny, la recollida d'informació, etc.) i es faci un contrast extern dels resultats i de les propostes de millora internes.

En concret, proposo avançar cap a un model més "flexible" (adaptable a les característiques del context). Aquesta flexibilitat implicaria una negociació prèvia amb el centre per concertar l'objecte d'avaluació, l'estratègia avaluativa més adequada i el moment de l'aplicació, tot respectant la programació general del pla d'avaluació externa. S'han de poder considerar els següents supòsits:

- Que l'avaluació externa es realitzi sobre un objecte d'avaluació interna. L'avaluació externa actuaria com a contrast de l'avaluació interna, analitzant el procés i els resultats, i, també, completant l'avaluació, aprofundint en aspectes poc explorats, si els avaluadors externs la consideren incompleta.
- Que l'avaluació externa es realitzi sobre un objecte d'interès del centre, que es pugui escollir dintre d'un catàleg elaborat per la Inspecció. L'elaboració del catàleg és possible, ja que, si bé les demandes dels centres poden ser molt diverses, el seu contingut es pot agrupar i acotar en un nombre reduït d'objectes d'avaluació assumible dins les possibilitats de la Inspecció.

- Que, quan les característiques del centre (context, conflicte intern, centres molt grans, etc.) ho requereixin, o bé en cas que el centre no sol·liciti en el període fixat una intervenció avaluativa, es realitzi una avaluació de caràcter més global amb la finalitat de sensibilitzar o bé de proposar un pla d'intervenció (pla estratègic, de viabilitat, etc.). Aquest pla seria d'obligat compliment i objecte de seguiment per part de la Inspecció, que hauria de vetllar per la seva implementació.

Aquest enfocament flexible del model, a més d'adaptar-se a les necessitats del centre, permet resoldre problemes tan debatuts i tan mancats de solucions a la pràctica, com és el recolzament mutu necessari i la complementarietat entre les dues modalitats d'avaluació (interna/externa) i la implicació dels agents de canvi, condició bàsica per a la millora. Aquesta manera de treballar, propera a la investigació participativa, afavoreix l'aprenentatge social, propicia un enriquiment mutu, capacita, implica i estimula per donar continuïtat al procés d'avaluació que segueixen els centres (cíclic i progressiu); és a dir, potencia el pla d'avaluació i el projecte de centre, a la vegada que no negligeix la tramesa d'informació cap a l'Administració.

(4b) ADEQUACIÓ DELS OBJECTES, ESTRATÈGIES ORGANITZATIVES I RECURSOS (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat pretén analitzar i valorar el pla d'avaluació, en concret els objectes d'avaluació i les estratègies organitzatives emprades per a la seva realització. S'ha cercat informació dels inspectors avaluadors (IS) i dels directors (DR), per escrit, instruments QU10 i QU12, i, verbalment, dels inspectors avaluadors (IS), pauta de registre PR11.

(4b) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració del pla d'avaluació:

- Adequació dels objectes en els dos àmbits:
  - Organitzatiu.
  - Curricular.
- Estratègies organitzatives:
  - Equips de dos inspectors.
  - Importància de la presència de l'inspector del centre en l'equip.
- Recursos:
  - Programa informàtic.
  - Optimització i distribució del temps en les tasques avaluatives:
    - Presentació i motivació.
    - Recollida de la informació.
    - Processament de la informació.
    - Sessions d'avaluació.
    - Pla d'intervenció.

(4b) Resum, valoració global i recomanacions

La reflexió sobre les dades quantitatives de les diferents fonts (angulació) i l'anàlisi de la informació qualitativa aporten les informacions, valoracions i judicis sobre l'adequació dels objectes, les estratègies organitzatives i els recursos que exposo a continuació.

Pla d'avaluació (objectes)

a) Els objectes de l'àmbit d'ensenyament/aprenentatge són més adequats que els de l'àmbit organitzatiu. Un 30% dels inspectors valora en l'interval "gens, poc" l'adequació dels objectes de l'àmbit organitzatiu.

b) Els inspectors i els directors fan les següents propostes per millorar la concreció del nou pla d'avaluació:
   - (MO) **Menú d'objectes/negociació centres**: disposar d'un menú d'objectes dissenyats i que siguin els centres els qui triïn, ampliar l'espectre d'objectes d'avaluació de l'àmbit organitzatiu, ampliar el pla amb l'objecte d'avaluació del professorat.
   - (DG) **Diagnosi**: realitzar una millor selecció dels objectes, alguns dels objectes de l'àmbit organitzatiu són poc significatius.
   - (IE) **Interna-externa**: procurar lligar els objectes de l'avaluació externa i la interna per optimitzar les propostes de millora.
   - (GL/P) **Global-parcial (sistèmic):** objectes no tan focalitzats, més globals (els de les àrees), interrelació de diferents àrees, agrupament d'objectes de l'àmbit organitzatiu per tal de rendibilitzar més l'anada a un centre.
   - (FL) **Flexible**: objectes més flexibles, una part oberta a contextualitzar en el centre: objectius, informes, etc.; guió més obert a les aportacions de l'escola.
   - (S) **Simplificació**: complicar menys l'esquema i realment intentar millorar el funcionament dels centres i els aprenentatges; molt més simplificat pel que fa als documents d'avaluació; objectes d'avaluació més definits, més concrets.
   - (M) **Millorar els dissenys actuals**: el pla anual, gestió de l'acció educativa i estructura funcional.

Estratègies organitzatives

c) Hi ha coincidència entre els inspectors avaluadors i els directors que les estratègies organitzatives (equips d'avaluadors) han estat adequades.

d) Alguns inspectors, en relació a la presència de l'inspector/a del centre en les avaluacions de l'àmbit d'ensenyament/aprenentatge, proposen la participació d'aquest darrer en les sessions de presentació i avaluació, en el contrast de propostes i en el seguiment (conjuntament amb els especialistes). S'esmenta, però, el perill que la seva intervenció desvirtuï l'externalització de l'avaluació i que esdevingui, en part, avaluació interna.

Recursos

e) Un 63% dels inspectors valora en l'interval "gens, poc" la utilitat del programa informàtic.

f) Els inspectors aporten les següents observacions i propostes per millorar el programa informàtic:
   - (M) **Modificar el programa**: adaptar el disseny, perquè és molt tancat i poc flexible, algunes dades no es poden introduir, no ha de limitar l'espai de les respostes; millorar algunes deficiències del processament de la informació, categoritzar i codificar les propostes.
   - (ES) **Estabilitat del sistema**: falla molt, que funcioni bé, que sigui fiable.
   - (T) **Test**: passar per una fase d'experimentació prèvia fins que s'estabilitzi (equips reduïts de prova). Ha de ser conegut i utilitzat pels inspectors avaluadors abans de l'aplicació dels instruments.

g) Els inspectors i els directors valoren que s'ha gestionat el temps adequadament, distribuint-lo entre les diferents activitats avaluatives:
   - Presentació, motivació i negociació.
   - Recollida d'informació.
   - Sessions d'avaluació.
   - Aplicació del pla d'intervenció.

h) Un 45% dels inspectors, però, valora que és convenient disminuir el temps dedicat al processament de la informació.

i) Els inspectors i els directors fan les següents observacions i propostes per optimitzar el temps dedicat a l'avaluació:
   - (GT) **Gestió del temps**: concentrar l'actuació (considerar-la prioritària). Contràriament, es proposa, també, repartir el procés d'avaluació en un període més llarg en el temps, per tal d'evitar la condensació i la sensació d'examen per part del centre.
   - (DT) **Distribució del treball:** optimitzar la dedicació dels dos inspectors avaluadors, repartir determinades actuacions (presentació i processament (inspector/a de centre), recollida d'informació, sessió de contrast i informe (parella avaluadora)). Es pot caure, però, en una certa redacció mecànica dels informes.
   - (F) **Facilitació:** millorar el procés informàtic, disposar d'un programa informàtic fiable, àgil i obert, conegut prèviament pels avaluadors, avaluar aspectes molt concrets d'una àrea.
   - (S) **Simplificació:** agilitar els instruments i les sessions de caràcter formal.
   - (M) **Metaavaluació:** procés de metaavaluació en el context de cada Inspecció Territorial per introduir propostes de millora, més reflexió sobre l'aplicació del pla, més contrast de les diferents experiències dels equips d'avaluadors.

La valoració global en relació al pla d'avaluació i a la seva aplicació (estratègies organitzatives i recursos), si exceptuem el programa informàtic, és bona. Malgrat que alguns objectes de l'àmbit organitzatiu són qüestionats, en general, els objectes d'avaluació es consideren adequats. Cal dir, però, que el pla d'avaluació, el conjunt d'objectes dissenyats, respon a una diagnosi parcialitzada, realitzada des de diferents marcs de treball, àmbit organitzatiu i àrees. El nombre d'objectes d'avaluació disponibles és massa petit per poder afrontar una avaluació des d'una perspectiva holística i contextualitzada (l'avaluació que es realitza és massa parcial i discontínua en el temps per poder donar continuïtat al procés avaluatiu del centre (avaluació cíclica: sistemàtica i progressiva)).

Cal fer les següents recomanacions per millorar el proper pla:
- És necessari fer una reflexió prèvia de totes les possibilitats avaluatives, disposar d'un mapa de possibilitats a partir del qual se seleccionin els objectes d'avaluació, atenent al criteri que siguin indicadors rellevants per a la millora, contrastats des del punt de vista de l'experiència professional o des dels resultats de la recerca i de la investigació avaluativa.
- És convenient considerar la presència de l'inspector del centre en les avaluacions de l'àmbit d'ensenyament–aprenentatge. La Inspecció ha de realitzar una intervenció coordinada i continuada. Això solament és possible amb la participació de l'inspector del centre.
- S'ha de parar atenció preferent a l'elaboració d'un nou programa informàtic per gestionar la informació d'una manera diferent a l'actual. Això comporta que tots els dissenys han d'organitzar l'avaluació seguint un mateix esquema, de manera que l'algoritme per elaborar el programa informàtic sigui únic.

El programa informàtic ha de facilitar la sistematització de tota la gestió avaluativa, simplificar les tasques avaluatives mecàniques, evitant treball repetitiu i errors quan es trasllada informació a diferents llocs. Ha de realitzar el tractament de la informació presentant els resultats de forma sintètica i interpretable, per facilitar allò que és consubstancial a l'avaluació, és a dir, l'emissió de valoracions i judicis de valor compartit.

En concret, el programa ha de contemplar les següents possibilitats (vegeu programa informàtic per a l'avaluació de centres: un assistent per a l'autoavaluació, Salvador Pallarés i Jordi Colobrans, 2000):

- Planificar coherentment l'acció avaluativa, assegurant un procés avaluatiu sistemàtic i rigorós:
  - Establir un *planning* del procés avaluatiu en què es contemplin les accions, els escenaris, els responsables, la temporització, etc.
  - Elaborar i importar xarxes conceptuals.
  - Formalitzar "què avaluar" (primer triangle): objecte, objectius i criteris/informació clau.
  - Formalitzar la "metodologia" (segon triangle): fonts, instruments i normes i elaborar els instruments.
- Contestar els instruments d'avaluació directament en el mateix programa.
- Processar la informació.
- Elaborar els informes.
- Gestionar la informació de tots els apartats que integren el document d'avaluació:
  - Portada
  - Índex
  - Presentació
  - Normes generals
  - *Planning* de l'acció avaluativa
  - Xarxa conceptual
  - El que s'avalua
  - Metodologia i instruments
  - Informe d'avaluació
  - Informe de metaavaluació
  - Pla d'intervenció
- Arxivar tota l'activitat avaluativa (arxiu històric).
- Facilitar l'accés a les avaluacions realitzades anteriorment, amb la possibilitat de disposar de qualsevol informació amb el format prèviament personalitzat.
- Elaborar l'informe final de curs escolar o de pla d'avaluació.

(4c) GESTIÓ AVALUATIVA: ELEMENTS DEL DISSENY I TÈCNIQUES (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat pretén identificar i valorar els elements considerats en els dissenys avaluatius i les tècniques per a la recollida i processament de la informació. S'ha cercat informació dels inspectors avaluadors (IS) per escrit (instrument QU10) i verbalment (instrument PR11).

(4c) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració dels elements del disseny i de les tècniques:

- Anàlisi dels elements del disseny i de les tècniques (descriptors de referència):
  - Objectius, criteris, categories (blocs d'informació).
  - Triangulació de fonts, estratègies/instruments, avaluadors.
  - Instruments de recollida d'informació.
  - Recursos.
  - Normes generals i normes d'aplicació dels instruments.
  - Cronograma d'avaluació: accions, àmbits, persones, temporització, materials, etc.
  - Xarxa conceptual.
  - Altres.

- Valoració dels elements del disseny (descriptors de referència):
  - Adequació de mida (grandària).
  - Adequació del contingut.
  - Tipologia dels instruments.
  - Formulació dels ítems/rellevància dels ítems/nombre d'ítems.
  - Tipologia de respostes: variada (oberta, tancada, elecció múltiple), adequada a les preguntes.
  - Instruments de processament: organització i presentació de la informació (per blocs, per fonts; presentació clara, sintètica,...).
  - Normes generals i normes d'aplicació dels instruments.

(4c) Resum, valoració global i recomanacions

La informació quantitativa i qualitativa aportada pels inspectors i l'anàlisi de la documentació constata que:

Elements del disseny

a) Els dissenys avaluatius que organitzen la informació consideren un conjunt d'elements i de tècniques:
   - Objectius d'avaluació.
   - Criteris d'avaluació.
   - Categories d'informació/blocs d'informació/informació clau/etc.
   - Triangulació de fonts.
   - Triangulació d'estratègies/instruments.
   - Triangulació d'avaluadors.
   - Instruments de recollida d'informació.
   - Recursos.
   - Normes generals (referides a l'aplicació o als valors de l'avaluació).
   - Normes d'aplicació dels instruments.
   - Cronograma d'avaluació: accions, àmbits, persones, temp., etc.
   - Xarxa o mapa conceptual per ubicar l'objecte d'avaluació.

b) Les tècniques menys utilitzades en els dissenys avaluatius són:
   - Les categories d'informació/blocs d'informació/informació clau/etc.
   - La triangulació d'avaluadors.
   - Les xarxes o mapes conceptuals per ubicar l'objecte d'avaluació.

   La presència d'aquestes tècniques o estratègies és valorada en l'interval "gens, poc" pel 35%, 38% i 60% dels inspectors respectivament.

Valoració del disseny

c) Solament un 52% dels inspectors opinen que la dimensió (grandària) és adequada. Igualment, només el 50% dels inspectors consideren que els continguts de les avaluacions són adequats per facilitar la coherència i millorar els projectes de centre.

d) En el conjunt de dissenys s'utilitzen diferents estratègies/instruments per recollir informació. Les estratègies/instruments millor valorats, entre el 73% i el 80% en l'interval "bastant , molt", són:
   - Instruments per consultar documentació: pauta d'anàlisi.
   - Instruments per preguntar per escrit: qüestionaris.

- Instruments per preguntar oralment (entrevista): pauta de registre.

En canvi, un 43% dels inspectors valoren gens o poc els dissenys pel que fa a la utilització de l'estratègia/instrument: "observar la realitat/pauta d'observació".

e) La percepció sobre els instruments de recollida d'informació és que han de millorar. Solament el 48% dels inspectors considera que el nombre d'ítems és adequat (predomina l'opinió que són excessius i reiteratius). Pel que fa a la formulació dels ítems, el 45% dels inspectors opina que és bastant o molt freqüent que en un mateix ítem es pregunti més d'una qüestió. El 35% dels inspectors considera, també, que la tipologia de respostes és gens o poc adequada a les preguntes.

f) Els inspectors valoren les preguntes relatives a l'adequació dels instruments de processament de la informació entre un 28% i un 55% en l'interval "gens, poc". Tenint en compte aquestes valoracions, els instruments de processament de la informació han de millorar en relació a les següents qüestions:
   - Presentar la informació de forma més sintètica, resumida i fàcil d'interpretar.
   - Organitzar el contingut per apartats, blocs d'informació, categories, criteris, etc…
   - Presentar la informació de les diferents fonts de manera que faciliti la comparació (angulació).

g) Alguns inspectors consideren menys útils alguns elements del disseny:
   - (I) **Alguns instruments:** recullen un excés d'informació, són complexos, reiteratius i detallistes. En les entrevistes amb un guió n'hi ha prou.
   - (N) **Les normes i els recursos:** són elements poc significatius, recurrents i no aporten coses noves.
   - (Cr) **Els criteris:** en alguns casos no són pertinents.
   - (CR) **El cronograma.**

h) Els inspectors fan les següents observacions i propostes per millorar els dissenys avaluatius:
   - (A/D) **Adequació del disseny:** més útils, millorar els criteris d'avaluació, orientar l'avaluació a la pràctica docent, qüestionaris més oberts, fer entrevistes als pares en lloc de passar-los qüestionaris, millorar la triangulació d'estratègies i d'instruments, millorar els instruments per processar la informació, etc.
   - (S) **Simplificació:** simplificar els documents per facilitar-ne l'ús, sintetitzar els continguts dels objectes.
   - (F) **Facilitació:** disposar d'un bon programa informàtic de processament.
   - (I) **Integració (interna–externa):** negociació dels objectes (ampliació d'objectes), adaptar-se al ritme del centre, no interferir en la continuïtat del treball de centre.
   - (P) **Participació:** negociar amb els centres l'objecte a aplicar (ampliació d'objectes), participació del centre en l'elaboració del disseny i en la recollida de determinades informacions.
   - (A) **Altres:** no barrejar, en la mateixa visita, la pauta de supervisió amb l'acció avaluativa, més operativitat i pragmatisme, més valoracions objectivables, incidir en aspectes d'aprenentatge real i deixar de banda el compliment de les programacions escrites, plantejaments per aconseguir millores, retorn als centres dels resultats globals per tal que puguin situar-se en la foto global.

La valoració global i les recomanacions de millora són:

Els dissenys avaluatius que organitzen la informació consideren un conjunt d'elements, organitzats en un esquema útil per concretar què avaluar i orientar l'acció avaluativa. El contingut dels elements del disseny facilita un procés avaluatiu sistemàtic i rigorós.

Les propostes per avançar en la millora dels dissenys i dels documents avaluatius han de parar atenció a les següents qüestions o principis:
- **Adequació** del disseny: millorar els criteris d'avaluació, els instruments, la triangulació,...
- **Simplificació:** simplificació dels documents.

- **Facilitació:** un bon programa informàtic per gestionar la informació.
- **Globalització:** augmentar la utilització d'elements que ajudin a una visió globalitzadora i a crear una cultura d'avaluació pròpia de cada PEC, que s'integri al pla anual i a la memòria.
- **Integració (interna–externa).**
- **Participació dels centres.**

Prenent com a referència aquests principis, en el proper pla d'avaluació, s'han de considerar les següents qüestions:

- Elaborar xarxes o mapes conceptuals prèviament a l'elaboració del disseny avaluatiu, per tal de compartir i prioritzar el contingut de l'avaluació. Aquesta tècnica facilitarà l'elaboració i la coherència del contingut dels diferents elements del disseny.
- Fonamentar els criteris en referències normatives, en el coneixement científic sobre el tema i en el resultat de la reflexió a partir del buidat dels informes dels inspectors; redactar-los de forma que permeti contextualitzar-los i interpretar-los en un marc relatiu, en el context de cada centre (projecte educatiu).
- Posar èmfasi en el contrast d'opinions dins l'equip d'avaluadors i substituir l'element "recursos" per l'element "fonts d'informació". Els elements del segon triangle no faciliten un bon tractament de la informació en relació a l'angulació de fonts i d'estratègies, tècniques fonamentals per a la validació de la informació en una avaluació predominantment qualitativa.
- Organitzar la informació dels dissenys d'avaluació, amb tècniques d'angulació de fonts i/o estratègies, en categories d'informació o blocs d'informació, per facilitar-ne la gestió i la informatització, és a dir:
- Assignar una categoria d'informació a cada criteri.
    - Assignació dels blocs d'informació a les diferents fonts (angulació).
    - Organització de la informació en els instruments per "blocs d'informació clau" (epígrafs que donen entrada a un conjunt d'ítems).
    - Organització de la informació en els instruments de tractament d'informació per criteris, de manera que faciliti l'angulació. Cada criteri, amb la informació recollida i processada de les diferents fonts d'informació, ha d'esdevenir una unitat d'anàlisi, per facilitar la comprensió i la interpretació de la informació en les sessions d'avaluació. (Vegeu annex VII: protocols de documents avaluatius proposats en la metodologia MA3T).
- Millorar els instruments de recollida d'informació, sintetitzant-ne el contingut, evitant reiteracions i detallismes. Cal millorar la redacció dels ítems i reduir-los al mínim necessari. Han de centrar-se en la informació més rellevant (ítems o preguntes claus). La informació, en els instruments, s'ha d'organitzar seguint el següent esquema:
    - Font.
    - Instrument (tipologia i títol).
    - Normes d'aplicació.
    - Blocs d'informació clau (categories)/ítems (referència MA3T).
- Els objectes han de basar-se en aspectes concrets, paradigmàtics de l'apartat o l'àrea que es pretén avaluar, però el disseny ha de permetre explorar altres dominis d'informació que ajudin a contextualitzar l'avaluació i a obtenir una visió holística.
- Integrar les dues modalitats d'avaluació (interna–externa). S'ha d'avançar cap a una avaluació integrada (interna, externa/externa, interna), en què es complementin les activitats avaluatives internes i externes sobre un mateix objecte. L'avaluació externa, en part, ha de basar-se en l'avaluació interna i ha de servir de contrast dels processos i dels resultats de l'avaluació que fa el centre.

(4d) FUNCIONALITAT DE LA DOCUMENTACIÓ D'AVALUACIÓ (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat pretén valorar la funcionalitat de la documentació avaluativa per realitzar l'avaluació externa. L'estudi s'ha centrat en les aportacions realitzades pels inspectors avaluadors (IS), per escrit i verbalment, instruments QU10 (qüestionari) i PR11 (pauta de registre per entrevista).

(4d) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Valoració de la funcionlitat dels documents avaluatius, tenint en compte els següents aspectes:

- Justificació i finalitats.
- Fitxa síntesi: objecte, objectius i criteris.
- Fitxa síntesi dels instruments.
- Caracterització dels objectius.
- Explicitació dels criteris.
- Enfocament metodològic.
- L'explicitació dels instruments i les normes.
- Normes generals d'aplicació.
- Explicitació dels recursos.

(4d) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa aporta les següents dades i valoracions en relació a la funcionalitat de la documentació avaluativa:

a) Els documents d'avaluació són massa extensos, motiu pel qual considero que de vegades no se'n fa una lectura prou atenta.

b) Les propostes per avançar en la millora dels documents avaluatius han de parar atenció a les següents qüestions o principis:
   - Simplificació i reducció dels documents d'avaluació: és molt convenient alleugerar tota la documentació i organitzar bé la informació sense perdre contingut essencial ni rigor.
   - Facilitació d'eines: disposar d'eines per gestionar la informació.

c) Prenent com a referència aquests principis, en el proper pla d'avaluació s'han d'emfasitzar les següents qüestions:
   - Explicitar de forma concreta i correcta, formalment, els criteris en la fitxa síntesi (primer triangle) i eliminar l'apartat "explicitació dels criteris". L'actual manera d'organitzar la informació no facilita la consulta per part dels inspectors.
   - Elaborar una fitxa síntesi, com en el primer triangle, que permeti explicitar i relacionar, de manera resumida els tres elements del segon triangle (fonts, instruments i normes). (Vegeu annex VII : protocols de documents avaluatius proposats en la metodologia MA3T). Aquesta organització de la informació, conjuntament amb l'opció de criteris categoritzats, és clau per fer un tractament informàtic de la gestió de la informació amb possibilitats d'èxit.
   - Eliminar dels documents d'avaluació, per innecessaris en la documentació de cada objecte d'avaluació, els següents apartats:
     - Caracterització dels objectius.
     - Explicitació dels criteris (com ja s'ha dit abans, cal posar-los en la fitxa síntesi, primer triangle).

- Explicitació dels instruments (si els instruments organitzen la informació com s'ha proposat anteriorment (en l'apartat "elements del disseny") no necessiten cap altra explicitació).
- Enfocament metodològic i recursos. Tal com ja s'ha esmentat abans, aquestes dues qüestions són molt similars en totes les actuacions avaluatives i haurien de consignar-se en les concrecions generals del pla d'avaluació, però no en cada objecte d'avaluació.

- Millorar la informatització de tots els processos de gestió de la informació. Això permetrà optimitzar el temps i parar més atenció als aspectes més essencials de l'avaluació: negociació/implicació, anàlisi i reflexió dels resultats, sessions d'avaluació, etc.

(4e) GESTIÓ AVALUATIVA: DESENVOLUPAMENT I FACTORS SOCIALS (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat pretén avaluar el desenvolupament de les intervencions avaluatives, posant èmfasi en els aspectes de tipus social. La recerca d'informació s'ha centrat en les aportacions realitzades pels inspectors avaluadors (IS) i pels directors (DR). Les aportacions per escrit i verbalment dels inspectors (IS) s'han recollit en el qüestionari QU10 i la pauta de registre PR11, respectivament, i les aportacions realitzades per escrit dels directors (DR), en el qüestionari QU12.

(4e) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració del desenvolupament i els factors socials:

- El desenvolupament (descriptors de referència):
  - Presentació/motivació:
    - Negociació del cronograma.
  - Recollida d'informació:
    - Clima de confiança i participació.
    - Es demana informació coneguda.
  - Processament de la informació:
    - Es realitza amb l'ajut del programa informàtic.
    - Triangulació d'avaluadors.
  - Sessions d'avaluació:
    - Es presenta la informació de manera clara i concisa.
    - Contrast d'informació de les diferents fonts.
    - Temps adequat per participar.
    - Grau de participació (aportacions, debat,...).
    - Aportació de propostes de millora.
  - Informe:
    - Les propostes s'ajusten als resultats del processament de la informació.
    - Informació que aporta coneixement sobre la tasca docent.
    - Propostes coherents amb la informació processada.
    - Consideració de les diferents aportacions i sensibilitats.

- Els factors socials (descriptors de referència):
  - Clima positiu (bona predisposició dels participants).
  - Implicació dels participants.
  - Consideració de les diferents visions i sensibilitats.
  - Millora de les relacions entre persones i grups.
  - Situacions tenses.
  - Resistències.

(4e) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa aporta les següents dades i valoracions en relació al desenvolupament de l'avaluació i als factors socials que hi incideixen:

Desenvolupament

a) Tant els inspectors avaluadors com els directors valoren molt bé la majoria dels aspectes relacionats amb el desenvolupament de l'avaluació:
   - En la sessió de presentació es negocia el cronograma d'avaluació.
   - El clima que es genera en la recollida d'informació és positiu, participatiu i de confiança.
   - Les sessions d'avaluació es desenvolupen a un nivell molt satisfactori, es presenta la informació de manera sintètica i fàcil d'interpretar en el temps disponible, es contrasta la informació procedent de les diferents fonts, hi ha participació (aportacions, debat, etc.) i s'aporten propostes de millora.
   - Els informes s'ajusten als resultats de l'avaluació i recullen les diferents aportacions i sensibilitats.

b) Els aspectes menys aconseguits fan referència als fets que:
   - Part de la informació ja és coneguda prèviament per l'Administració.
   - S'utilitza poc el programa informàtic.

c) Hi ha una certa discrepància entre els inspectors i els directors respecte de l'adequació del temps en les sessions d'avaluació. Mentre que el 85% dels inspectors considera que és bastant o molt adequat, només el 63% dels directors opinen d'aquesta manera.

d) Alguns inspectors i directors fan les següents observacions i propostes per millorar el desenvolupament de l'avaluació externa:
   - **Planificació:** intervencions més fraccionades, amb més temps per a la informació i per a la reflexió i amb un seguiment dels resultats.
   - **Disseny:** els instruments podrien ser més oberts (més un referent que una cotilla) i les normes d'aplicació més definides.
   - **Gestió del Temps:** poder disposar de més temps.
   - **Participació:** explicació prèvia al claustre abans d'iniciar l'avaluació, més automomia per contextualitzar l'avaluació i millorar la participació en les sessions d'avaluació.
   - **Facilitació:** millorar el programa informàtic.
   - **Altres:** intervencions més intensives amb més temps per al debat; presentem al centre una visió d'un determinat aspecte i, en general, se senten identificats amb la fotografia, però no hi ha un veritable intercanvi de punts de vista; tendir a aconseguir models d'informes, que no puguin ser tan diferents segons cada avaluador; més treball intern sobre quines millores promoure i com; la implicació de tots els inspectors en tots els àmbits de l'avaluació, cal més avaluació externa curricular.

Factors socials

e) Els factors socials han incidit molt favorablement en el desenvolupament de l'avaluació:
   - Hi ha hagut un clima positiu (bona disposició, en general, dels participants).
   - Els participants s'han implicat, afavorint el procés.
   - S'han considerat les diferents visions i sensibilitats.

Únicament en algunes avaluacions, la por d'algunes persones de ser avaluades ha creat algunes susceptibilitats que, en la majoria dels casos, s'han anat diluint al llarg del procés avaluatiu.

f) Observacions i propostes perquè els factors socials incideixin positivament en l'avaluació. Algunes aportacions coincideixen en dir que:
   - La participació és un dels factors més importants perquè els factors socials no actuïn com a elements de resistència.
   - Una planificació del procés avaluatiu no tan concentrada ajudarà, també, en particular, quan les actuacions comporten l'observació de classes o l'anàlisi de produccions.
   - Una focalització de l'avaluació en aspectes de centre (incidència grupal, no personal) reduirà la desconfiança i la por d'alguns professionals de ser jutjats.

La valoració global és que, en general, el desenvolupament de l'avaluació s'ha planificat acuradament amb la participació del centre (negociació del cronograma) i s'ha generat un clima positiu, de participació i d'implicació dels participants en tot el procés avaluatiu. Els avaluadors han de mantenir i reforçar aquesta línia de treball i l'actitud prudent, respectuosa i curosa amb els detalls per continuar assegurant aquest clima de confiança i de participació. Això facilitarà el creixement de la cultura avaluativa i de la incidència de l'avaluació en la millora dels centres. En particular, cal incidir en els aspectes següents:
- En la planificació s'han de preveure elements facilitadors per optimitzar el temps (gestió informàtica per alleugerar les tasques repetitives (gestió de la informació, captura d'informacions de què ja disposa l'Administració i que no cal tornar a demanar, etc.)) i parar atenció especialment al procés (presentació, sensibilització, negociació, participació, sessions d'avaluació, etc.).
- Els dissenys han de ser més flexibles, els instruments més oberts, per facilitar la contextualització, l'adaptació de l'avaluació a la realitat del centre. Aquesta contextualització té també una incidència molt gran en la participació i la implicació dels professionals, qüestió cabdal perquè l'avaluació incideixi en la millora de centre.

Els factors socials han estat molt considerats i, en bona mesura, han contribuït a l'èxit de l'avaluació externa. En el proper pla d'avaluació s'han d'ampliar els sectors de participació (facilitar espais de participació de l'equip directiu i de la comunitat educativa) en totes les fases del procés avaluatiu: en l'elecció de l'objecte, en la gestió de l'avaluació, especialment en la recollida d'informació i en les sessions d'avaluació, per valorar i interpretar la informació i aportar propostes de millora. En concret, cal valorar la possibilitat de:
- Utilitzar la informació de l'avaluació interna realitzada pel centre.
- Lliurar el resultat del processament de l'avaluació uns 10 dies abans de realitzar la sessió d'avaluació per tal que hi pugui haver una reflexió individual o col·lectiva prèvia dels professionals del centre. Aquesta estratègia facilitaria molt la participació, el debat, l'aportació de propostes, etc. en la sessió d'avaluació.

(4f) GESTIÓ AVALUATIVA: RESULTATS (AV. EXTERNA)

Aquesta unitat pretén valorar el resultats dels processos d'avaluació externs realitzats als centres pels inspectors. S'han considerat com a resultats no únicament els canvis evidents realitzats en el funcionament dels centres a partir de l'avaluació, sinó també els aprenentatges i els canvis culturals que ha propiciat l'avaluació. La recerca d'informació s'ha centrat en les aportacions realitzades pels inspectors avaluadors (IS) i pels directors (DR). Les aportacions per escrit i verbalment dels inspectors avaluadors (IS) s'han recollit en el qüestionari QU10 i la pauta de registre PR11, respectivament, i les aportacions realitzades per escrit dels directors (DR), en el qüestionari QU12.

(4f) Criteris d'avaluació (referents de qualitat)

Anàlisi i valoració dels resultats obtinguts:
- Potenciació de la reflexió interna.
- Potenciació de la participació de la comunitat educativa.
- Millor coneixement de la tasca docent.
- Adopció d'acords i valors compartits.
- Adquisició d'habilitats avaluatives.

(4f) Resum, valoració global i recomanacions

L'anàlisi de la informació quantitativa i qualitativa aporta les següents dades i valoracions en relació als resultats de l'avaluació:

Resultats

a) A tots els centres d'educació primària de Catalunya, en finalitzar el pla d'avaluació 1997–2000, se'ls haurà avaluat, com a mínim, per un tema: un objecte d'avaluació de l'àmbit organizatiu o bé un objecte de l'àmbit d'ensenyament-aprenentatge.

b) Les propostes de millora aportades com a conseqüència dels resultats de l'avaluació han propiciat canvis en els centres. Els canvis més significatius es refereixen a l'aprenentatge social i a la cultura avaluativa. Entre un 73% i un 90% dels inspectors valora que s'han realitzat canvis pel que fa a:
   - Potenciació de processos de reflexió, deliberació i debat intern.
   - Adquisició d'habilitats per realitzar noves avaluacions.
   - Millora del coneixement i de la comprensió de la tasca docent.
   - Adopció d'acords i de valors compartits.

c) En opinió d'alguns inspectors, l'avaluació ha contribuït també a:
   - Millorar la cultura avaluativa pel que fa a: acceptar l'avaluació com a part d'un procés, perdre la por de fer una avaluació contextualitzada, potenciar l'explicitació escrita dels acords i del pla d'intervenció.
   - Fomentar la línia d'escola.
   - Fomentar l'aprenentatge de treball en equip per part de la Inspecció.

Els resultats no han estat tan satisfactoris pel que fa a la participació. Un 50% dels inspectors valora en l'interval "gens, poc" la "potenciació de la participació dels diferents sectors de la comunitat educativa".

d) Cal parar atenció, també, a dos aspectes que incideixen i relativitzen, respectivament, els resultats: la contextualització de l'avaluació i la relació cost–benefici.
   - El 43% dels inspectors valora en l'interval "gens, poc" la relació de l'avaluació externa amb els processos interns de centre.
   - El 28% dels inspectors i el 32% dels directors valoren en l'interval "gens, poc" la satisfacció per la relació cost/benefici, és a dir, opinen que els resultats no justifiquen els costos.

Propostes per millorar els resultats

e) Entre el 60% i el 90% dels inspectors i entre el 79% i el 95% dels directors valoren en l'interval "bastant, molt" les següents propostes per contextualitzar l'avaluació:
   - Possibilitat de negociar, per part dels centres, els objectes d'avaluació i els moments per ubicar-los en llurs processos interns d'avaluació.
   - Possibilitat que els centres expressin la preferència dels continguts sobre els quals volen ser avaluats (cal disposar d'un catàleg d'objectes).
   - Centrar l'avaluació externa en un contrast extern dels processos i dels resultats de l'avaluació interna.

f) Entre el 70% i el 80% dels inspectors i el 47% i el 74% dels directors valoren en l'interval "bastant, molt" les següents propostes per disminuir el cost de l'avaluació:
   - Simplificar els documents d'avaluació.
   - Millorar els dissenys avaluatius (millor selecció dels continguts de l'avaluació).
   - Alleugerir la recollida i el processament de la informació (informatització, recollida d'informació per part dels centres, etc.).

g) Alguns inspectors i directors fan, també, les següents observacions i propostes per millorar el desenvolupament de l'avaluació externa:
   - Augmentar el treball en equip.
   - Augmentar la intervenció per àmbits especialitzats fora de la pròpia zona i de territoris diferents.
   - Millorar la participació: fomentar la participació dels diferents estaments implicats, donar més importància a la presentació i a la sessió d'avaluació, compartir més les propostes de millora.
   - Gestionar l'avaluació com a part dels processos que es realitzen als centres.
   - Orientar l'avaluació externa cap a incitar la reflexió i l'avaluació interna.

h) La millora d'habilitats avaluatives dels inspectors té una incidència directa en els resultats de l'avaluació. Cal parar atenció al fet que els inspectors disposin de:
   - Informació per facilitar la interpretació i l'aplicació dels objectes d'avaluació.
   - Informació-formació sobre el model i els principis que caracteritzen els processos avaluatius.
   - Temps per reflexionar, compartir i aprendre de les seves experiències.

   Un 70%, un 65% i un 90% dels inspectors valoren les estratègies de formació anteriors, respectivament, en l'interval "bastant, molt".

La valoració global és que els resultats de l'avaluació han estat molt beneficiosos en termes d'aprenentatge social (coneixement de la tasca docent i habilitats avaluatives), tant per part dels inspectors com dels professionals dels centres.

En el proper pla d'avaluació cal fer canvis substancials en el model i en l'aplicació si es vol aconseguir una avaluació sostinguda. En el futur, si no es prenen algunes mesures, la relació cost-benefici serà probablement menys favorable, ja que les millores, en termes d'adquisició d'habilitats avaluatives i de canvis de cultura, no seran tan notables. L'anàlisi dels resultats constata la coincidència amb les conclusions més rellevants aportades en les unitats anteriors; per tant, els canvis a introduir han de contemplar-se des de diferents perspectives. S'ha de parar atenció per millorar les següents qüestions i principis:
- **Adequació del disseny**: millorar i simplificar la concreció d'alguns elements.
- **Simplificació**: simplificació dels documents d'avaluació.

- **Facilitació**: un bon programa informàtic per gestionar la informació.
- **Globalització**: augmentar la utilització d'elements que ajudin a una visió globalitzadora i a crear una cultura d'avaluació pròpia de cada PEC, que s'integri al pla anual i a la memòria.
- **Integració** (interna–externa).
- **Participació** dels centres, del conjunt de la comunitat educativa.

4. PROPOSTA DE MODEL AVALUATIU PER GESTIONAR L'AVALUACIÓ DE CENTRE

Quins elements ha de contemplar el disseny?
Què s'ha de considerar en el desenvolupament de l'avaluació?
Quins aspectes s'haurien de considerar en la reflexió de la pròpia avaluació (metaavaluació)?

Per donar resposta a aquestes preguntes ens referirem al Model d'avaluació en tres triangles S. Pallarés, 1997. La proposta feta als centres educatius és perfectament aplicable a l'autoavaluació de serveis educatius i a altres organitzacions.

La *"gestió avaluativa"* és un procés que identifica els factors més rellevants de la planificació, del desenvolupament i de la metaavaluació (avaluació de l'avaluació). Desenvolupa un conjunt d'elements organitzats coherentment per ordenar, sistematitzar i donar rigor al procés avaluatiu. En el Model d'avaluació en tres triangles "MA3T", el plantejament, intencionadament recurrent, ha estat representar aquests elements en triangles, de la qual cosa en sorgeix la denominació.

En la *"gestió avaluativa"* es distingeixen tres moments (vegeu la figura 2):

- En el primer (abans) es realitza la planificació o previsió de l'acció avaluativa, el *"disseny avaluatiu"*.
- En el segon (durant) té lloc el *"desenvolupament de l'avaluació"* o acció avaluativa.
- El tercer (després) és reservat a la *"metaavaluació"*, és a dir, a l'avaluació de l'avaluació.

En l'elaboració del disseny avaluatiu cal considerar un conjunt d'elements que preveuen les decisions i les accions que orientaran el desenvolupament posterior de l'avaluació. És integrat per sis elements organitzats i representats en dos triangles. Cada vèrtex dels triangles representa un element del disseny avaluatiu.

La xarxa conceptual

Abans d'aprofundir en el "disseny avaluatiu" és necessari reflexionar i acordar les finalitats de l'avaluació, justificar-la i compartir el coneixement sobre "l'objecte d'avaluació" (concepte i components que l'integren).

Per facilitar aquesta qüestió proposem realitzar una xarxa conceptual relacionada amb "l'objecte d'avaluació" (vegeu la figura 1). No es pot avaluar allò que desconeixem o no compartim conceptualment. Aquest exercici, amb els consegüents processos deliberatius, propicia el següent:

- Justificar i acceptar col·legiadament les finalitats de l'avaluació.
- Compartir un mateix concepte sobre "l'objecte d'avaluació", els components que l'integren i llurs relacions.
- Orientar en la tria dels objectius d'avaluació.

(Figura 1)

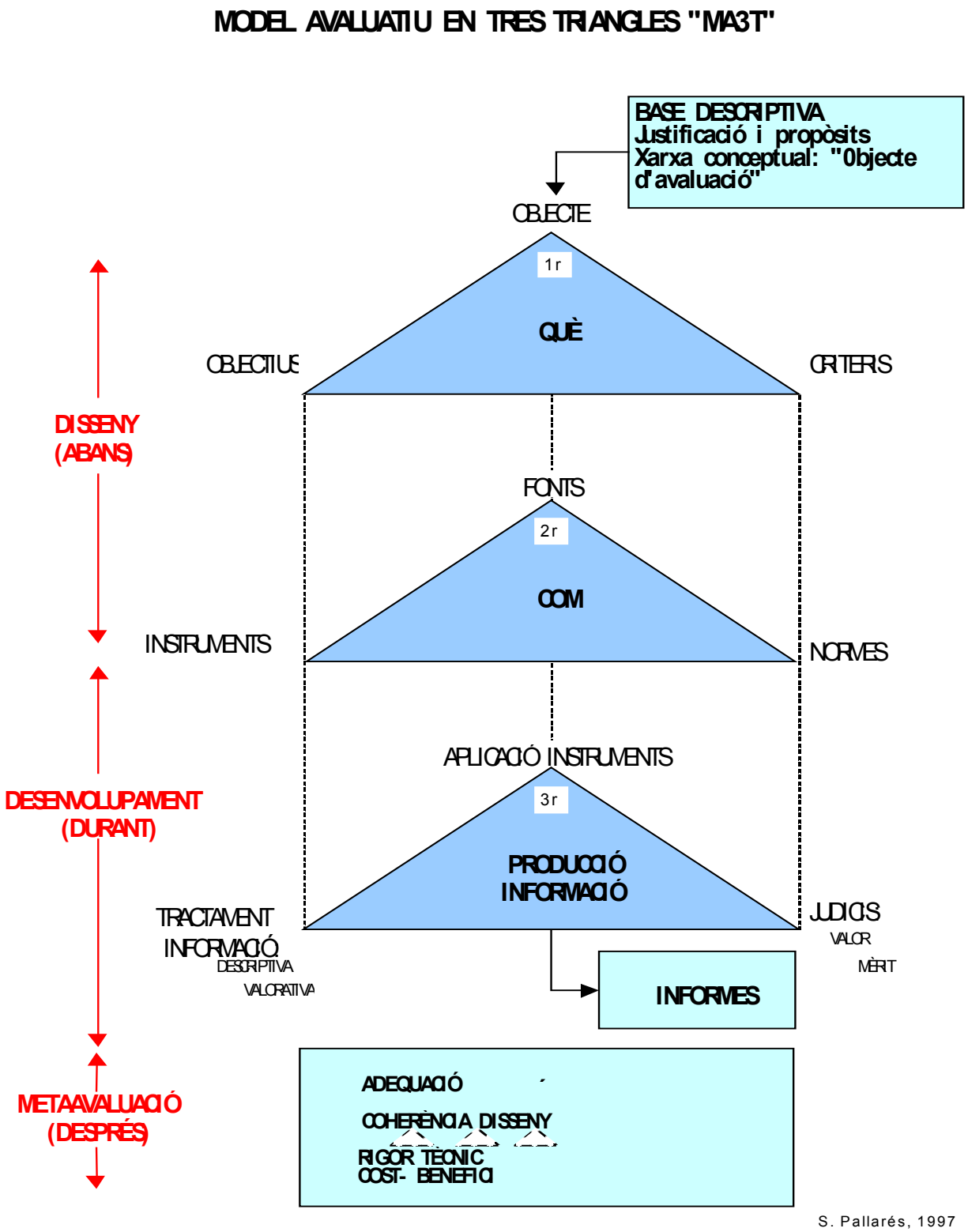
MODEL AVALUATIU EN TRES TRIANGLES "MA3T"
BASE DESCRIPTIVA
Justificació i propòsits
Xarxa conceptual: "Objecte d'avaluació"
OBJECTE
1r
QUÈ
OBJECTIUS
CRITERIS
DISSENY
(ABANS)
FONTS
2r
COM
INSTRUMENTS
NORMES
APLICACIÓ INSTRUMENTS
DESENVOLUPAMENT
(DURANT)
3r
PRODUCCIÓ
INFORMACIÓ
TRACTAMENT
INFORMACIÓ
DESCRIPTIVA
VALORATIVA
JUDICIS
VALOR
MÉRIT
INFORMES
ADEQUACIÓ
COHERÈNCIA DISSENY
RIGOR TÈCNIC
COST- BENEFICI
METAAVALUACIÓ
(DESPRÉS)
S. Pallarés, 1997

(Figura 2) Exemplificació: xarxa conceptual del tema atenció i seguiment de l'alumnat

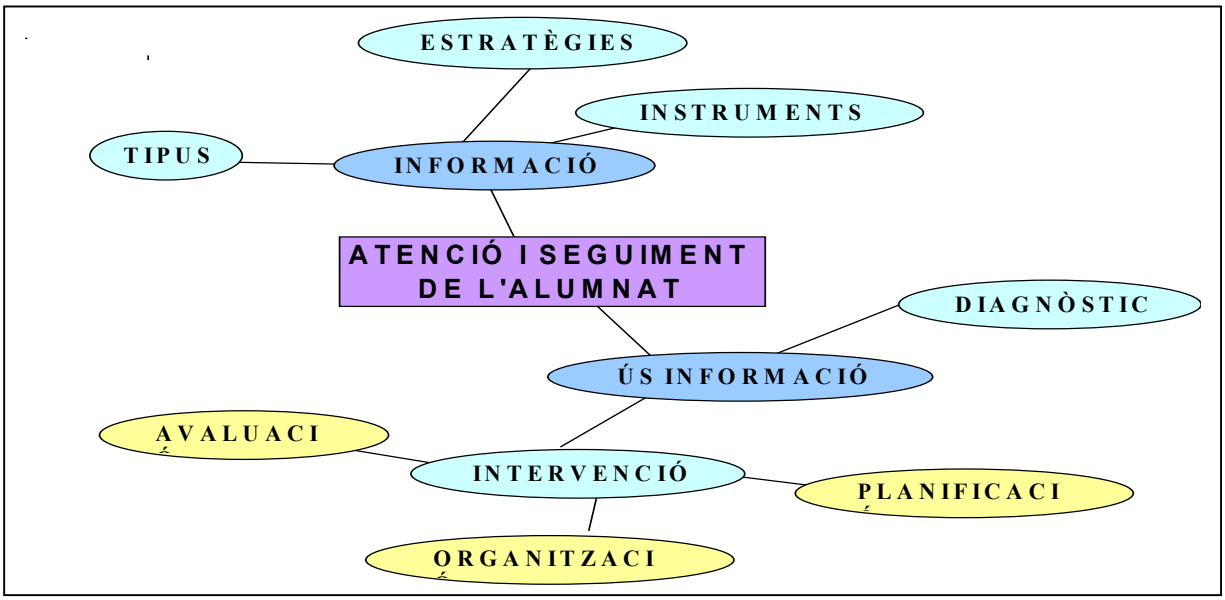

Suggerim el següent procediment per a l'elaboració de la xarxa:

1r. Pluja d'idees per identificar els diferents conceptes o elements de l'apartat o domini d'informació relacionat amb el tema d'avaluació.
2n. Selecció i categorització dels conceptes o elements que s'han evocat en la pluja d'idees.
3r. Representació en la xarxa conceptual de les qüestions categoritzades, establint les interrelacions corresponents.
4t. Revisió de la literatura relacionada amb el tema per enriquir la xarxa conceptual, si es creu convenient.

El *"primer triangle"* (Què es vol avaluar?)

El *"primer triangle"* fa referència a "QUÈ avaluar" i és integrat pels tres elements següents:
- *Objecte d'avaluació*
- *Objectius d'avaluació*
- *Criteris d'avaluació*

El *"primer triangle"* és essencial per a l'èxit de l'avaluació. L'experiència ens mostra que els seus elements són, sens dubte, els més importants, transcendents i difícils de precisar. Les pràctiques autoavaluatives dels centres i algunes propostes avaluatives externes, en el passat, s'han centrat preferentment en el desenvolupament d'instruments per recollir informació, sense fer prèviament un plantejament coherent per acotar l'abast de l'avaluació i fixar uns criteris, és a dir, sense emmarcar l'avaluació en estratègies de gestió que assegurin la coherència de tot el procés i el rigor dels resultats. Concretar els elements del primer triangle suposa:
- Precisar *"què es vol avaluar"* i els *"criteris d'avaluació"* (ràtios i descriptors d'excel·lència en base als quals s'emeten valoracions i judicis de valor).
- Garantir la coherència interna del "triangle": els seus elements són interdependents.

- Realitzar un plantejament equilibrat del contingut del "primer triangle", de manera que no superi les possibilitats del contingut metodològic del "segon triangle" i les possibilitats de realització del "tercer triangle".

La primera aproximació del que es vol avaluar ens la proporciona la xarxa conceptual. És el punt de referència per concretar l'objecte i els objectius d'avaluació.

L'objecte d'avaluació

L'objecte d'avaluació és allò que concreta el tema que es vol avaluar.
La grandària de l'objecte pot ser major o menor en funció de les possibilitats avaluatives del centre i depenent que es pretengui abastar més i aprofundir menys o focalitzar l'acció avaluativa sobre aspectes més concrets i estudiar-los en profunditat.
Un objecte d'avaluació està ben definit quan té descriptors de concreció i d'ubicació que expressen i delimiten exactament què es vol avaluar.

Exemplificació:

Dígits d'ordenació i connexió	Descriptors de concreció + *descriptors d' ubicació: espai, temps.*
01	Els agrupaments flexibles *al CI en les àrees de llengua i matemàtiques en el curs 1996-97.*
02	El clima social *a les aules de 1r. d'ESO en el curs d'implantació.*
03	L'àrea de matemàtiques: resolució de problemes *a Primària.*

Els objectius per a cada objecte d'avaluació?

Un cop s'ha concretat l'objecte en el qual se centra l'avaluació, cal seleccionar els objectius que concreten i focalitzen les àrees d'estudi de l'objecte. Cal fer la tria d'objectius en funció de la seva importància, de l'interès contextual (la seva incidència en altres temes del centre), i de la rellevància des del punt de vista qualitatiu i del canvi.

Les notes més destacades dels objectius d'avaluació són:

a) Concreció de l'objecte d'avaluació. Acotació precisa de les parts de l'objecte sobre les quals es vol obtenir informació.
b) Expressió en forma terminal amb infinitius, com ara: valorar, conèixer, saber,...

Exemplificació

Dígits d'ordenació i connexió	Acció avaluativa (expressada en un "verb en infinitiu" + *determinants de l'acció*).
01	Identificar *si els agrupaments flexibles afavoreixen l'autonomia dels alumnes.*
02	Analitzar *els criteris d'assignació dels alumnes als agrupaments flexibles.*
03	Interpretar *els resultats obtinguts pels alumnes organitzats en agrupaments flexibles.*

Un dels problemes més freqüents quan els professionals de l'educació elaboren per primera vegada dissenys avaluatius és la confusió entre els "objectius d'actuació" i els "objectius d'avaluació". Escau aquí, doncs, fer una precisió en aquest sentit:

"Els objectius d'actuació" defineixen, descriuen o "dibuixen" una realitat, situació o conducta esperada com a conseqüència de l'acció endegada (intervenció, organitzativa i programàtica, recursos, interaccions, etc.).

"Els objectius d'avaluació" concreten aquelles àrees de coneixement de "*l'objecte*

d'avaluació" sobre les quals ens interessa focalitzar l'avaluació. S'expressen en forma terminal; és a dir, descriuen allò que s'espera aconseguir en l'avaluació.

Tot seguit us oferim els verbs en infinitius més utilitzats en la formulació dels objectius d'avaluació. Els presentem en sis categories de coneixement.

CATEGORIES	VERBS
1. CONEIXEMENT	Conèixer, reconèixer, constatar, verificar, descriure, enumerar.
2. ANÀLISI	Analitzar, identificar, discriminar, relacionar, classificar.
3. SÍNTESI	Sintetitzar , reconstruir, resumir.
4. COMPRENSIÓ	Comprendre, interpretar, explicar, deduir, demostrar.
5. VALORACIÓ	Valorar, apreciar, percebre, estimar.
6. AVALUACIÓ	Avaluar, comparar, contrastar, jutjar.

Els criteris per a cada objectiu d'avaluació?

Els criteris d'avaluació expressen el nivell de qualitat o d'excel·lència esperat. Descriuen una situació, factor o component educatiu en un estat acordat com a òptim. Són l'element de referència a l'hora d'emetre valoracions i judicis. El nivell d'excel·lència es pot concretar amb ràtios quantitatives (criteris quantitatius) o en descriptors de qualitat (criteris qualitatius).

Les notes més destacades que caracteritzen els criteris d'avaluació són:

a) Adequació a l'objecte i als objectius.
b) Indiquen el nivell de qualitat esperat.
c) S'expressen amb una ràtio quantitativa o amb descriptors de qualitat.
d) Es formulen amb un substantiu, com ara: valoració, comparació, contrastació,...

Exemplificació

Dígits d'ordenac.	*Funció criterial referida a l'objectiu + nivell de qualitat esperat*
01	Comparació dels resultats obtinguts *amb les següents ràtios*: - *El 70% dels alumnes realitzen les activitats autònomament seguint les instruccions.* - *El 50% dels alumnes són autònoms per escollir activitats de continuació.*
02	Contrastació dels criteris d'assignació dels alumnes als agrupaments flexibles *amb els següents descriptors:* - *Nivell d'aprenentatge* - *Aspectes socials* - *Diversitat (treball cooperatiu).*
03	Explicació dels resultats acadèmics obtinguts pels alumnes organitzats en agrupaments flexibles.

Tot seguit us oferim els substantius més utilitzats en la formulació de criteris d'avaluació organitzats en sis categories. Tenen correspondència amb els verbs (infinitius) proposats per formalitzar els objectius d'avaluació.

CATEGORIES	SUBSTANTIUS
1. CONEIXEMENT	Coneixement, reconeixement, constatació, verificació, descripció, enumeració.
2. ANÀLISI	Anàlisi, identificació, discriminació, relació, classificació.
3. SÍNTESI	Síntesi, compilació, composició, reconstrucció, resum.
4. COMPRENSIÓ	Comprensió, interpretació, explicació, deducció, demostració.
5. VALORACIÓ	Valoració, apreciació, percepció, estimació.
6. AVALUACIÓ	Avaluació, comparació, contrastació, judici.

Els blocs d'informació clau (categories d'informació) de cada criteri d'avaluació

El contingut del primer triangle, "què avaluar", està relacionat amb el contingut del segon triangle, "com avaluar" . *"L'objecte d'avaluació", "els objectius d'avaluació*" i *"els criteris d'avaluació*" generen els interrogants que els avaluadors es plantegen per obtenir informació. La informació que cal per fer l'avaluació s'organitza per criteris (criteris categoritzats). Cada criteri genera un bloc d'informació, *"Informació clau"*. Cada bloc d'informació clau genera un conjunt de preguntes (ítems), *"preguntes clau",* que a través dels instruments i llur aplicació generen informació rellevant per a l'avaluació. Cada bloc d'informació clau esdevé una unitat d'anàlisi en el moment d'emetre valoracions i judicis.
Les notes més destacades que caracteritzen els blocs d'informació clau són:

a) Són paquets d'informació rellevant, "informació clau", referits a cada criteri.
b) Organitzen la informació en els instruments. Són epígrafs que donen entrada a un conjunt de preguntes (ítems).
c) Poden subdividir-se en parts més petites, "parts de la informació clau", per facilitar l'organització i la comprensió de la informació en els instruments.
d) S'expressen amb frases curtes buscant el nivell màxim de síntesi.
e) Són unitats d'anàlisi a l'hora d'emetre valoracions i judicis.

1) Exemplificació

Criteri. Valoració del compliment de les funcions dels òrgans de coordinació d'acord amb els següents descriptors:

- Coordinació i direcció de les activitats docents
- Gestió dels recursos
- Gestió de la documentació del centre
- Gestió de la informació

Bloc d'informació clau:
Compliment de les funcions dels òrgans de coordinació.

En els dissenys en què s'utilitza l'angulació és molt útil organitzar la informació en "blocs d'informació clau" o categories (vegeu models de fitxes per a la gestió de l'avaluació).

El *"segon triangle"*, que concreta la metodologia, és a dir, (COM avaluar)

El "segon triangle", que concreta la metodologia, és a dir, (COM avaluar), és integrat també per tres elements:

- *Fonts d'informació i mostra*
- *Tècniques (estratègies i instruments) per a la recollida de la informació*
- *Normes*

El *"segon triangle"* preveu la metodologia de referència i, coherentment amb l'opció feta, selecciona els elements que la integren. Les fonts d'informació, els instruments per a la recollida de la informació i les normes d'aplicació dels instruments són elements el contingut dels quals reflecteix l'opció metodològica presa, que orienta la recollida i el tractament de la informació.

Les fonts

Les fonts són objectes, fets, persones, situacions..., susceptibles de ser analitzades, preguntades i observades.

Els instruments

Els instruments són dispositius o eines per recollir i processar la informació. Llevat dels casos d'angulació de tècniques, a cada font se li assigna un instrument. Un mateix instrument integra "blocs d'informació clau" associats a diferents "objectius" i "criteris". Aquest tractament globalitzador és el més adequat, ja que facilita la recollida d'informació d'una mateixa font i propicia escenaris de comunicació més interactius i significatius, tant per als avaluadors com per als participants. Els instruments d'avaluació comprenen tant els instruments per a la recollida de la informació com els instruments per al tractament de la informació. És molt important que aquests darrers estiguin també dissenyats abans d'iniciar la recollida d'informació.

Per recollir informació, hi ha tres estratègies bàsiques (consultar, preguntar i observar), lligades a tres tipologies de fonts (documentació, persones i realitat). A la vegada, l'elecció de les fonts predetermina la tipologia dels instruments. Per facilitar la concreció d'aquests elements és útil consultar el següent quadre de resum.

FONT/ESTRATÈGIES	TIPUS D'INSTRUMENTS	TIPUS DE RESPOSTA
DOCUMENTACIÓ/CONSULTAR: (actes, projectes, informes, produccions dels alumnes...)	PA: PAUTA D'ANÀLISI EV: ESCALA DE VALORACIÓ M: MATRIU	ÍTEMS DE RESPOSTA: TANCADA dicotòmica (sí-no) escala de valoració 0-1-2-3 (gens, poc, bastant, molt)
PERSONES/PREGUNTAR:		
PREGUNTAR (informació per escrit) Tècniques d'enquesta Tècniques d'autoinfome Tècniques sociomètriques Tècniques de prova ...	Q: QÜESTIONARI EV: ESCALA DE VALORACIÓ M: MATRIU AI: AUTOINFORME T: TEST P: PROVA	· 0/1/2/3/4/5 · 1/2/3/4/576/7/8/9/10 · 25%/ 50%/ 75%/ 100% · A/B/C · A/B/C/D/E · A/B/C/D/E/F/G/... ...
PREGUNTAR (informació verbal: informació més actituds) Tècniques d'entrevista	G: GUIÓ PER ENTREVISTA PR: PAUTA DE REGISTRE E: ENREGISTRAMENT MAGNÈTIC	OBERTA (text) OBERTA CARÀCTERITZADA ELECCIÓ MÚLTIPLE
REALITAT/OBSERVAR:	PAUTA D'OBSERVACIÓ LLISTA DE CONTROL	
OBSERVACIÓ. DIRECTA	ESCALA DE VALORACIÓ REG. DE FETS SIGNIFICAT.	
OBSERVACIÓ. INDIRECTA	RECURSOS (MATERIALS PER ENREGISTRAR): FOTOGRAFIA, VÍDEO	

Una qüestió que mereix una atenció especial en l'avaluació qualitativa és l'angulació. L'angulació (ús de diferents fonts d'informació, de diferents estratègies i de diferents avaluadors per tal de contrastar informació des de diferents perspectives), a més d'afavorir la participació dels diferents implicats, facilita la comprensió de la realitat educativa, dóna rigor a la informació i valida les conclusions. L'angulació ens permet disposar d'una informació més rica (amb més matisos), fruit de les aportacions des de diferents perspectives; en definitiva, una informació més qualitativa i més contrastada. Els dissenys avaluatius amb angulació precisen d'una acurada organització de la informació per facilitar la gestió i la contrastació de la informació de les diferents fonts, tècniques i avaluadors. Vegeu com s'organitza la informació en els elements del segon triangle i en els instruments de tractament de la informació en els models de fitxes par a la gestió de l'avaluació.

Atenent a les tècniques seleccionades i a l'opció en relació a l'angulació presa es configuren diferents tipologies de dissenys avaluatius. Tot seguit en destaquem els tres més emprats i que poden servir de referència en els processos d'autoavaluació dels centres i dels serveis educatius (vegeu annex 7: models de fitxes per a la gestió de l'avaluació):

- DISSENY (A) TRIANGULACIÓ DE FONTS I TÈCNIQUES

- DISSENY (B) TÈCNICA DE QÜESTIONARI SENSE TRIANGULACIÓ

- DISSENY (C) TÈCNICA D'AUTOINFORME

Una altra qüestió important és la *tipologia de respostes* escollida per respondre els ítems que conformen els instruments. En general, les preguntes tancades faciliten la resposta i el tractament de la informació. Les escales de valoració permeten manifestar el grau d'acord i percepcions diferents dels enquestats en relació amb el tema plantejat.

Les preguntes obertes permeten expressar els aspectes més qualitatius: aporten informació més detallada, amb més matisos per facilitar la comprensió de la realitat.

En un mateix instrument hi poden haver preguntes obertes i preguntes tancades, però convé que siguin preguntes ben diferenciades, amb un contingut que no s'assembli. Les preguntes obertes que fan referència a un mateix contingut que una pregunta tancada, a la pràctica, tenen un índex de resposta baix; per tant, no són una bona estratègia per obtenir informació millor.

Les normes

En un procés avaluatiu determinat, les "normes" revelen dues virtualitats fonamentals: *servir de guia per a l'acció avaluativa i expressar els valors* que caracteritzen l'avaluació. Cada centre ha d'adequar el conjunt de normes al seu context i a la seva cultura.

Les *normes com a guia per a l'acció*. Aquest apartat del disseny avaluatiu ha d'explicitar un seguit de "normes concretes d'aplicació del disseny" i ha de definir perfectament els "escenaris avaluatius": indicar el temps, les persones, les tasques, les modalitats, etc.; i també les interrelacions.

A l'hora de concretar les *normes que expressen els valors* s'han de considerar els següents funcions:
- adequació,
- utilitat,

- viabilitat i
- precisió.

L'adequació considera els aspectes *legals i ètics:* adequació a la legalitat i incompatibilitat amb els drets dels membres de la comunitat educativa i altres avaluats, accés als informes avaluatius, professionalisme i sensibilitat en interactuar amb els avaluats, etc.

Les normes *d'utilitat* es fonamenten en valors i criteris apropiats per a la millora i per a la rendició de comptes dels centres. Les avaluacions han de ser oportunes, creïbles i rellevants; han de reforçar el centre i donar-li credibilitat davant dels agents implicats i del públic.

Les normes *de viabilitat* exigeixen que les avaluacions siguin realistes, prudents, diplomàtiques i senzilles. El centre ha de dotar-se de tècniques i procediments àgils per fer el tractament de la informació quan sigui possible automatitzar-lo (informatització). A l'hora de seleccionar les avaluacions, s'han de tenir en compte criteris de cost/efectivitat, utilització de les tècniques de mostreig, recollir les dades més rellevants; no recollir informació, si no se n'ha de fer cap ús.

Les normes *de precisió* fan referència al fet que la informació sigui sòlida. Cal identificar i delimitar clarament l'objecte d'avaluació i els procediments per al seu estudi, que han de considerar el context mediat i immediat del centre, controlar els efectes contaminants i oferir conclusions justificades i basades en la informació.

En la figura 3 s'inclou un quadre amb les "funcions i descripcions", que pot orientar a l'hora de concretar les normes.

(figura 3)

FUNCIÓ	**CONCRECIÓ: descripció de la norma**
Adequació	Incideixen en el factor humà implicat en l'avaluació. Són normes d'eticitat, respecte i legalitat: - obligació formal - conflicte d'interessos - exposició clara i sincera - dret del subjecte - interaccions humanes - equilibri de l'informe
Utilitat	Satisfer necessitats pràctiques d'informació: - audiències (oportunitat i influència) - selecció i abast de la informació (fonts d'informació) - informe: claredat, difusió i oportunitat
Precisió	Validesa de l'avaluació (normes de precisió): - identificació de l'objecte - anàlisi del context (justificació de l'objecte) - propòsits i procediments - fonts d'informació fiables (mostres, participants...) - mesurament vàlid, fiable - anàlisi de la informació quantitativa o qualitativa - conclusions fonamentades - informe objectiu
Viabilitat	Realisme políticoeconòmic que garanteixi un ambient natural (prudència, diplomàcia i economia): - procediments pràctics - viabilitat política - relació adequada cost/producte

Font: adaptació del MA2X

A la pràctica, per raons funcionals, és adequat separar les normes generals (cronograma de l'avaluació, normes referides als valors, etc.), que convé explicitar a l'inici del document avaluatiu, de les normes associades a l'aplicació dels instruments, que s'expressen en el segon triangle i també, si es vol, en els instruments.
Les normes associades a cada instrument són pautes que guien la seva aplicació: les condicions i els moments d'aplicació, les instruccions per als participants, la mostra, etc.

Exemplificació de normes associades a cada instrument

S'aplicarà a la primera hora de classe de la sessió del matí durant la primera quinzena del segon trimestre.
Es farà una presentació prèvia de l'instrument i dels objectius de l'avaluació.
Abans de contestar l'instrument es donaran les següents normes: per exemplificar com s'ha de complimentar l'instrument, es llegirà i es donarà resposta a la primera pregunta en veu alta...
S'aplicarà a una mostra de 18 pares: un de cada classe triats a l'atzar.
L'aplicarà al cap d'estudis.
...

El *"tercer triangle"* (Què s'ha de tenir en compte en el desenvolupament de l'avaluació?)

El desenvolupament de l'avaluació es concreta en el "*tercer triangle"*. Com ja hem esmentat, els tres elements que l'integren són:
- *Aplicació dels instruments,*
- *Tractament de la informació (descriptiva, valorativa) i*
- *Judicis de valor i mèrit.*

Es tracta del conjunt d'accions encaminades a materialitzar l'avaluació que s'han d'aplicar en el temps i en la forma prevista en les normes d'avaluació.

El desenvolupament de l'avaluació es realitza en funció de la seva naturalesa i del context en què s'aplica. Els processos d'avaluació han d'estar acuradament preparats i han de considerar la dimensió cultural del canvi: cultura de les institucions i creences dels professionals. L'avaluació és un procés eminentment comunicatiu i, per tant, sensible a les característiques del context en què es desenvolupa. El saber fer dels avaluadors (comissió d'avaluació...) és fonamental per crear escenaris comunicatius, interactius i positius. Les accions bàsiques que tenen lloc en la fase del desenvolupament són:
- Aplicació dels instruments d'avaluació seguint la metodologia i les normes establertes en el disseny.
- Tractament de la informació: informació descriptiva i valorativa.
- Sessions d'avaluació: per ponderar la informació disponible i emetre les valoracions i els judicis avaluatius.
- Elaboració dels informes avaluatius, segons les especificacions que consten en el disseny, per informar a l'audiència de les finalitats, el procés, els resultats i les propostes per a la millora.

Les consideracions per a la reflexió de la pròpia avaluació (metaavaluació)

Un cop finalitzada l'avaluació cal realitzar una anàlisi sobre la planificació, els instruments utilitzats, el procés d'execució i els resultats obtinguts. Aquesta anàlisi comporta, doncs, una

avaluació de l'avaluació: "metaavaluació". La valoració de l'avaluació ens aporta informació que ens permetrà ajustar els processos d'avaluació que seguirà el centre en el futur.

Fonamentalment, una avaluació és un procés social d'aprenentatge. Per tant, la metaavaluació és també un procés social d'aprenentatge, potser no tan complex com l'avaluació, però no menys important. Per realitzar la metaavaluació no només és necessària una llista d'aspectes o criteris a considerar, sinó que també cal, fonamentalment, plantejar-se interrogants, suggeriments i perspectives que motivin la comprensió dels avaluadors, dels participants i de l'audiència (Angulo, 1993).

En la gènesi i la gestió de l'avaluació incideixen factors de tipus tècnic i factors de tipus social. Els experts destaquen que la incidència en l'èxit de l'avaluació dels factors de tipus social està molt per sobre de la dels factors de tipus tècnic. La metaavaluació ha de tenir present aquesta realitat.

Miguel Àngel Santos Guerra diu que l'avaluació hauria de preguntar-se sobre qüestions que pertanyen a sis contextos: de constitució, participació, presentació, negociació, valoració i difusió.

Prenent com a referència aquestes i altres aportacions, proposem a tall d'orientació algunes qüestions que cal considerar en la reflexió sobre l'avaluació:

- Selecció de l'objecte: participació, criteris...
- Establiment de les normes i negociació
- Adequació del disseny
- Coherència dels elements del disseny
- Adequació de les fonts, estratègies, instruments i de la mostra
- Utilització de tècniques d'angulació adequades
- Rigorositat i imparcialitat en la recollida i tractament de la informació
- Clima en el moment de recollida d'informació
- Tractament en la presentació de la informació (comprensible, interpretable)
- Adequació dels terminis de l'avaluació (calendari)
- Adequació del llenguatge de l'informe (clar, precís, comprensible, diversificat en funció de l'audiència, etc.)
- Estratègies de participació en les reunions d'avaluació
- Consideració de les aportacions de les diferents participacions en els informes
- Relació cost/benefici
- ...

5. ANNEXOS:

La recerca, en les diferents fases, ha generat una quantitat d'informació considerable. Amb la finalitat de recollir la major part d'aquesta informació i facilitar-ne l'accés a aquelles persones interessades a aprofundir en el tema, es recull la informació complementària en els sis annexos següents:

I. Projecte de llicència d'estudis
II. Model d'avaluació en tres triangles (MA3T)
III. Programa informàtic
IV. Disseny de la recerca
V. Processament de la informació (programa informàtic)
VI. Tractament de la informació
VII. Protocols de documents avaluatius *MA3T*

L'annex I presenta el Projecte de llicència d'estudis. El contingut de l'annex inclou els apartats següents:

- Objectius que es pretenen assolir
- Breu presentació del tema
- Explicació del treball previ
- Treball que es pensa realitzar, tant des del punt de vista de la matèria objecte del treball com des de l'aplicació pràctica
- Justificació del tema preferent
- Disseny del pla de treball (temporització: fases i calendari)
- Marc referencial
- Metodologia que es pensa emprar
- Descripció dels recursos a utilitzar
- Especificació de les aplicacions que el projecte tindrà en el sistema educatiu
- Producte o resultat final que s'espera obtenir
- Altres consideracions particulars
- Bibliografia bàsica utilitzada en la redacció del projecte

L'annex II presenta el document *Model d'avaluació en tres triangles, MA3T* (S. Pallarés, 1997). L'esmentat model ha estat el punt de referència teòric a l'hora de plantejar la recerca. El document inclou:

- Presentació
- Introducció
- Principis bàsics: referents teòrics que orienten el model
- Procediment per elaborar un pla d'avaluació
- Gestió de l'avaluació:
    - Disseny d'avaluació
    - Desenvolupament de l'avaluació
    - Metaavaluació
- Model de fitxes per a la concreció del pla d'avaluació
- Models de fitxes per a la gestió de l'avaluació

L'annex III inclou la informació relativa al programa informàtic elaborat. El contingut d'aquest annex inclou:

- Descripció del programa
- Utilització del programa:
    - Dades Escola: pantalla per introduir les dades generals del centre.
    - Planning: pantalla per introduir la planificació de l'avaluació en què es concreten les accions, els escenaris, els responsables, la temporització, etc.
    - Xarxa Conceptual: pantalla per elaborar o importar la xarxa conceptual.
    - 1r triangle: pantalla per introduir l'objecte (tema d'avaluació), els objectius i els criteris / informació clau.
    - 2n Triangle: pantalla per introduir les fonts, elaborar els instruments i concretar les normes d'aplicació.
    - Documents d'avaluació: pantalla que dóna accés als submenús que gestionen el document d'avaluació, i en particular els diferents informes:
    - Documents / Submenús
    - Documents / Presentacions, impressions
    - Menú dels usuaris

L'annex IV recull el disseny de la recerca. El disseny presenta les intencions, les propostes metodològiques i els instruments per realitzar el treball de camp. La informació s'organitza en els següents apartats:

- Presentació
- Introducció
- Negociació i normes acordades amb els participants
- Planning: accions, responsables i temporització
- Xarxa conceptual per ubicar la recerca
- Concreció del camp d'investigació i dels referents de qualitat
- Metodologia: fonts, instruments i normes
- Instruments de recollida d'informació

L'annex V recull els resultats del processament de la informació, procedent del treball de camp, realitzat pel programa informàtic. Es tracta de la informació bruta tal com la processat el programa amb les aportacions valoratives literals aportades pels participants, sense cap correcció, ja que ells mateixos han entrat la informació directament al programa. La informació s'organitza segons els objectius i criteris d'avaluació preestablerts en el disseny.

L'annex VI presenta el tractament de la informació obtinguda del processament realitzat pel programa informàtic. Es tracta d'informació depurada amb contingut descriptiu i valoratiu, i amb recomanacions o propostes de millora. Aquesta informació és la base per a la redacció de la memòria final de la recerca. La informació s'organitza per objectius i unitats d'anàlisi seguint els següents apartats:

- Presentació de la unitat d'anàlisi
- Objectiu d'avaluació a què pertany
- Criteris d'avaluació
- Informació recollida en el treball de camp
- Resum, valoració global i recomanacions

Inclou 14 unitats d'anàlisi:

- (1a) Característiques dels models d'avaluació (països europeus)
- (2a) Continguts del programa de formació: tipologia i adequació (av. interna)
- (2b) Estratègies de formació: utilitat (av. interna)
- (2c) Incidència de la formació (av. interna)
- (2d) Materials de formació: tipologia i utilitat (av. interna)
- (3a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. interna)
- (3b) El pla d'avaluació: criteris de concreció, estratègies organitzatives i recursos (av. interna)
- (3c) Gestió avaluativa: Elements del disseny, tècniques i document avaluatiu (av. interna)
- (3d) Gestió avaluativa: Desenvolupament i factors socials (av. interna)
- (3e) Gestió avaluativa: resultats (av. interna)
- (4a) Principis que caracteritzen l'avaluació (av. externa)
- (4b) Adequació dels objectes, estratègies organitzatives i recursos (av. externa)
- (4c) Gestió avaluativa: elements del disseny i tècniques (av. externa)
- (4d) Funcionalitat de la documentació d'avaluació (av. externa)

L'annex VII inclou propostes de protocols per facilitar la gestió de l'avaluació.

- Disseny (a): triangulació de fonts i tècniques
- Disseny (b): tècnica de qüestionari sense triangulació
- Disseny (c): tècnica d'autoinforme

6. BIBLIOGRAFIA:

ALVIRA, F.: *"Perspectiva cualitativa-perspectiva cuantitativa en la metodologia sociológica".* Revista Española de Investigaciones Sociológicas, núm 22. 1983. Pàgs, 53-57.

ANGUERA, M. T. (1985a). *Metodología de la Observación en las Ciencias Humanas.* Madrid; Cátedra (2ª edición)..

ANTÚNEZ, S. *La autonomía de centros escolares, factor de calidad educativa y requisito para la innovación.* Revista de educación, n. 304.

ARBÓS, A. *L'avaluació de centres dins el sistema educatiu: una proposta de model integrador.* Tesi doctoral: Departament de Pedagogia, Universitat de Girona (2000).

ARENY, M.D. *Avaluar per construir: Eines de diagnosi i d'intervenció en la situació sociolingüística de l'escola.* Eumo Editorial / Associació de Mestres Rosa Sensat Barcelona (1999).

BORRELL, N. (1987): *Evaluación de centros escolares.* A Dendaluce, I. *II Congreso Mundial Vasco.* Madrid: Narcea.

CASANOVA, M. A. (1992). *La Evaluación Garantia de Calidad para el Centro Educativo .* Edelvives. Aula (Reforma)

CASANOVA, M. A.: *Manual de evaluación educativa*. Muralla. Madrid, 1995

II Congreso Internacional sobre Dirección de Centros Docentes. *Dirección participativa y evaluación de centros.* I.C.E. Universidad de Deusto . Bilbao.

COROMINAS, P. i altres 1992 *QAV (instrument per a l'avaluació de centres docents)* Barcelona, Educació.

DARDER, P; LÓPEZ J. A. (1985). *Elements d'organització i avaluació del centre educatiu d'EGB.* Estudis Rosa Sensat. Edicions 62. Barcelona..

DARDER, P., MESTRES J. y otros. *Evaluación de Centros de Educación Infantil***.** Barcelona: Onda, 1994. (També versió en català. Ed. Rosa Sensat. Barcelona)

RINCÓN, D. i otros. *Tècnicas de investigación en ciències sociales.* Ed. Dickinson

RINCÓN, D i SANTOLARIA, F. 1989. *Evaluación de centros de Reforma.* Revista de Investigación Educativa (RIE), 7, 13.

DE MIGEL, M. *La evaluación de los centros educativos. Una aproximación a un enfoque sistémico.* Revista de Investigación Educativa, vol. 15, n. 2

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT GENERALITAT DE CATALUNYA. (1998). *Avaluació interna de centres*.

DEPARTAMENT D'ENSENYAMENT GENERALITAT DE CATALUNYA. (1990). *Els cercles de qualitat.*

EURYDICE 1999: www. eurydice. org/eurybase/files/dossier.htm

ELLIOT, J.: *La investigación-acción en educación.* Morata. Barcelona, 1990.

BORRELL, E.; CHAVARRIA, X. *L'avaluació interna del centre*. Barcelona (1998): Col.lecció Dossiers Rosa Sensat

"Funció d'avaluació, l'avaluació de centres educatius" INSPECCIÓ D'ENSENYAMENT A CATALUNYA.
Document aprovat a les VII Jornades de l'AIEC. (Lleida, novembre de 1998).

GEERTZ, C. *La interpretación de las culturas*.

GOLEMAN, D. *Inteligencia emocional*. Barcelona; Kairós, 1996.

GOLEMAN, D. *La pràctica de la inteligencia emocional. Barcelona; Kairós, 1998.*

GONZALEZ, Mª T; ESCUDERO J. M. (1987)**.** *Innovación educativa.* Barcelona, Humanitas

JOINT COMMITTEE ON STANDARDS FOR EDUCATIONAL EVALUATION: *Normas de evaluación*. Trillas. Mèxic D.F., 1988.

MATEO, J. (1995). *Documentació del Mestratge en Supervisió i avaluació de l'educació*. Barcelona, 1996.

MATEO, J. (1995) *La Inspecció i l'avaluació del Sistema Educatiu. V Jornades de l'AIEC. (Vilaseca, novembre 1994)*. Revista AIEC nº 1
MAURI, T; MIRAS, M. *L'avaluació en el centre escolar*. Barcelona. Graó, 1996.

PALLARÉS, S. *Model d'avaluació en tres triangles. "MA3T"*. Inspecció d'educació de Catalunya. Edició especial policopiat. Barcelona 1998.

PALLARÉS, S. *El plan de evaluación de la Generalitat de Cataluña y los futuros retos en la evaluación de centros en "La Inspección del siglo XXI".* Actas del V Congreso Estatal de ADIDE, Sevilla, ADIDE-Andalucía.

PALLARÉS, S. i altres. *Quan l'avaluació esdevé un repte*. Centres de Recursos Pedagògics. Delegació Territorial Baix Llobregat-Anoia. 1999.

RUÉ, J. *L'autoavaluació qualitativa d'Equips de centres.* Presentació de la jornada de reflexió **"***Avaluació i educació".* Vic: Consell Escolar de Catalunya.

RUL, J. (1997). *Model de gestió avaluativa GA-R.* i **PALLARÉS, S**. *Autor de l'apartat "El tractament i processament de la informació qualitativa"* Document policopiat.

PEREZ, G. (1994). *Investigación cualitativa. Retos e interrogantes*. Editorial La Muralla. Madrid.

ROSALES, C. (1990). *Evaluar es reflexionar sobre la enseñanza*. Editorial Narcea. Madrid.

RUIZ, J. (1996). *Cómo hacer una evaluación de centros educativos*. Editorial Narcea. Madrid.

RUL, J. i PALLARÉS, S.: *Model de gestió avaluativa "MA2X" . Programa Socrates-Comenius-Selfev.* UPC. Barcelona, 1997.

SANTOS, M. A. (1993). *Hacer visible lo cotidiano*. Ediciones Akal, Madrid.

SANTOS GUERRA, M.A. *La evaluación: un proceso de diálogo comprensión y mejora.* Aljibe. Archidona, 1995.

SANTOS GUERRA, M.A. *Estrategias para la evaluacion interna de los centros educativos.* Madrid: MEC, 1993. Serie Cuadernos. Curso de formación para Equipos directivos (9)

STUFFLEBEAM, D.L., i SHINKFIELD, A. J: *Evaluación sistemática. Guia teórica y práctica*. Paidós-MEC. Barcelona, 1987

TEIXIDÓ, M. 1997 *Supervisión del sitema educativo.* Barcelona. Ariel.

WOODS, P. (1993). *La escuela por dentro. La etnografía en la ivestigación educativa.* Editorial Paidós. Barcelona.